

ПЕТЪР БОБЕВ
ОТМЪЩЕНИЕТО НА
МЪРТВИЯ ИНКА

chitanka.info

ПИСТОЛЕРОСИ

Какво ли би сторил един прост гаримпейрос, злополучен търсач на диаманти, един неудачник, натикан от проклетията на съдбата в най-затънтената селва, ако случайно срещнатият мисионер му каже, че трябва да отиде в лепрозориум. И то веднага, без никакво бавене.

Проказата не е малария, та да я пресечеш с няколко хапчета атебрин; проказата не е дизентерия или пневмония, от които дори следа не остава, ако оживееш. От проказата се сплува цялото тяло. Тя не е само болест, тя е бавно изгниване приживе. Няма оздравяване от само себе си. Само в болница, в лепрозориум. И то дълго, години наред. А там искат много пари — хиляди, десетки хиляди крузейроси.

Отде можеше да се сдобие с тези хиляди един гаримпейрос, който се бе заврял тук, в тоя зелен ад, не за пари, а да отърве главата си?

Обичаше живота Алваро Бентес да Иса. Впрочем кой ли не го обича? Ала нему се струваше, че никой не го ценеше толкова, колкото той. Беше виждал мнозина: и бели, и черни, и червени, които се разделяха с тоя свят някак примирени, без съжаление, без опит да се задържат по-дълго на него. С Алваро Бентес не беше така. Той не само го обичаше лудо, нещо повече — задъхваше се от обич, от стръв да го запази. Не допускаше мисълта, че и той ще се разложи още жив като ония нещастници без пръсти и без носове, които срещаше край реката. Амазония е пълна с прокажени, които се движат навред свободно и за които никой не се тревожи. А и никой не се грижи да предпази от тях здравите. За да спаси себе си, Алваро беше готов на всичко, да продаде дори душата си. Нали затова се завря тук, в тая прокълната земя, в селвата на Перу — само и само да се укрие, да се измъкне от ръката на закона, на тоя закон — понякога късоглед, понякога рахитичен, — но тоя път спрямо него безпощаден и неутолим, който не искаше да му прости младежката грешка. Законът не искаше да проумее, че един пиян студент лесно замахва с ножа. Законът не се интересуваше от това, кой е извършил престъплението. Алваро да Иса беше известен в

цяло Рио с приятния си характер, с дружелюбието си. „Симпатягата“ — тъй го наричаха и момчетата, и момичетата, и в университета, и в локалите; и на плажа, и на тенис-корта, без да се запитват с какво пък им е толкова симпатичен: с добротата или с безхарактерността си, която го правеше отстъпчив пред всекиго, щом това не го засяга пряко.

За един бедняк от фавелите на Рио, от смрадливите колиби, скърпени от щайги и ламарина, несгодите на джунглата не са по-тежки от градските му неволи. Но за един да Иса, син на заможен търговец, годен да издържа син студент, скокът от уютата на градската къща, от разходките по авенида Рио Бранко в скитническата мизерия беше страшен удар. Понесе го само защото искаше да живее, защото искаше да се отърве на всяка цена от безпощадните нокти на закона. Случайната му жертва беше синът на най-добрия адвокат в Рио. И бащата нямаше да прости, щеше да го преследва докрай.

И изведнъж — новият удар. Къде ли, в коя ли мръсна хижа, в кой ли омазнен хамак беше пипнал тая гнусна болест? А трябваше да се лекува, трябваше да се излекува. Трябваше да намери тези крузейроси. На всяка цена. И то тук, където не го познаваха; не в Рио. Мернеше ли се покрай бащиния си дом, пратеше ли му само една бележка, и полицейските хрътки щяха да го подушат.

Вече се замисляше да претърси касата на сеньор Атауалфо. А сеньор Атауалфо беше собственик на най-богатия серингал. И на местния бар, на магазина, на гайолата, която обслужваше района.

Тогава, в най-голямото униние, Алваро срещна Жоао, един тънък, висок и сух кабокло с широкопола шапка, високи ботуши и брезентов костюм. Срещна го в бара. Къде другаде? Случиха се и двамата пияни, едва удържачи се на крака. При такава среща тук хората или вадят камите, или се прегръщат. Тъй стана, в такова настроение бяха и двамата, та се прегърнаха. И от дума на дума се разбраха. Роденият кариока, жителят на Рио, в чиито вени не течеше ни капка цветна кръв, изведнъж се почувства близък като брат с тъмнокожия метис. Всеки, който можеше да му предложи двадесет хиляди крузейроса, щеше да му бъде по-близък от брат. Сега за него те струваха повече от глътка вода в пустинята, струваха живота му. И именно Жоао, тоя презрян метис, от майка индианка и бял баща, с когото друг път не би седнал на една маса, му предложи спасението.

А когато стана дума за самата работа, макар и пиян, Жоао снижи глас. Уговориха се шепнешком. От бара направо се качиха на гайолата.

След два дни слязоха на брега, където ги очакваха останалите. Събраха се дванадесет мъжаги, годни на всичко. „Дванадесетте апостола“ — тъй се шегуваха те помежду си.

Оттам ги поведе един червенокос гигант, сеньор Леонардо му викаха всички, ала никой не вярваше, че това е истинското му име. Но мълчаха, не питаха, пък и не ги интересуваха Леонардо ли е, или Фред. Интересуваха ги само пачките банкноти, които щяха да получат от неговите ръце. Дори не изслушаха обясненията му. Знаеха, че му бе наредено да говори така. За пред хората. Сеньор Леонардо доказваше разпалено, че тям се е паднала честта да открият нов път през джунглата, да проникнат в места, където бял човек не е стъпвал, да проучат трасето за бъдещата железница, която щеше да доведе цивилизацията в тоя пущинак. Хората му дори не се засмиваха. Известно им беше добре, че никой не дава десетки хиляди крузейроси за подобна експедиция. С такава сума се плаща или голям риск, а тук такъв нямаше, или се заглушава гласът на съвестта.

Със самолет прелетяха над границата между Перу и Бразилия. Кацнаха на едно импровизирано летище, откъдето тръгнаха с три моторни лодки. Чак сега Алваро се уплаши. Но Жоао го успокои, като го увери, че ще се движат само из джунглата. А щом си свършат работата, пак със самолет ще се върнат в Перу.

Вече шести ден се движеха по реката сред бухналата в зеленина хилея — екваториалната джунгла. Лодките пореха кафявата коприна на водата и плашеха накачалите в прибрежните плитчини птици. На цели орляци: чапли, щъркели, ибиси, чайки, огромни зимородки. От клон на клон прелитаха на кресливи облаци пъстри папагали. От тинестите брегове се хлъзваха във водата разбудени каймани.

Алваро Бентес седеше на пейката до новия си приятел. И мълчеше. Не му се приказваше. Съзнаваше, че не е герой. Герои стават хора, които или са отчаяни от живота, или нямат въображение да си представят опасността. И не би предприел нищо, което би заплашило живота му. Нали заради него, заради тоя живот, му бяха нужни тия пари? Убедили го бяха, че няма защо да се бои от такава безобидна експедиция ведно с една дузина въоръжени до зъби юначаги. С картечници, с бомби, с автоматични пистолети.

А е богата тая земя — пълна със злато, с диаманти, с петрол, с рубини, с уран. Само една бучка злато, едно диамантче би могло да го спаси. И навярно това спасително камъче, тая бучка злато лежеше на десет крачки от него, а той, без да подозира, преминаваше безучастен. Южна Америка — това е Елдорадото на конквистадорите. През океана е текла към Испания река от злато. По-голямата част от него не достигала предназначението си и сега лежи на океанското дъно. Та нали испанските галеони са били едни от най-нескопосните кораби, браздили някога моретата? Та нали хилядите търсачи на щастието: англичани, холандци, французи, са дебнели навред натоварените със злато армади? Но е останало още. Още се намират оптимисти, които търсят богатството на Ел Дорадо — Златния. И на инките. Че кой грамотен човек не е слушал за съкровището на великия инка Атауалпа, още неоткрито от никого? Преди да бъде удушен по заповед на Франсиско Писаро, Атауалпа изпратил до своите верни хора кипус с тринадесет възела със златно късче на края — заповед да скрият останалото му богатство, за да не попадне в ръцете на ненаситните испанци.

Първата лодка със сеньор Леонардо начело забави ход, изви и се насочи към зелената стена срещу десния борд. Не спря, вряза се в плътната завеса на оплетените лиани. Последваха я останалите. Хората се приведоха ниско, докато преминаха под нависналия тунел, след което се озърнаха учудени. Никой не би допуснал, че на това място, тъй незабележимо, се влива толкова голям приток. Сякаш бяха попаднали в някаква зелена пещера, наръсена със скъпоценни камъни. Като скъпоценни камъни искряха росните орхидеи. И като в истинска пещера въздухът беше тежък, застоял, надъхан с мирис на гниlost. Дробовете почваха да се задушават, телата плувваха в пот. Тъмната водна повърхност, неподвижна като огледало, обсипана с воден хиацинт, приличаше на чудна мозайка. В крайнината растяха подобни на зелени тепсии листата на гигантската водна лилия виктория амазоника, по които клечаха смълчани огромни жаби. Из бистрата вода се стрелкаха змиорки и пиранхи. Проплуваха близко до дъното речни скатове като тъмни ромбове.

Скоро малката ескадра навлезе в разширението на притока. Бреговете отстъпиха настрана, зеленият свод над главите им се разпука и отгоре блисна огънят на екваториалния ден. Орхидеите изостанаха

назад, а на тяхно място се явиха по-пъстрите и от тях шумни птици. И облаци пеперуди като разноцветни вихрушки. От клоните зацвърчаха оглушително големи колкото врабчета цикади.

Продължиха със същата скорост още няколко часа, докато ивицата безоблачно небе над главите им притъмня и от бреговете полазиха върху водата черни сенки като потоци от туш. Тогава свърнаха към брега, привързаха лодките в едно потопено дърво и се пръснаха да съберат сухи съчки за огъня. Във влажната джунгла трудно се намират дърва за горене.

Изведнъж Алваро извика. По тила му полазиха тръпки. Всички се струпаха край него. Насред отъпканата от тапири пътека, която водеше в дълбочината на гората, стърчеше забито в земята копие, на което висеше грозд от маймунски черепчета. Всички знаеха какво означава това. А и които не го знаеха, се досещаха за смисъла на това зловещо предупреждение.

Жоао насочи автомата си към стаената селва с пръст върху спусъка. Редом с него се изправиха неколцина от ветераните, готови да обсипят гъсталака с градушка от куршуми.

Сеньор Леонардо ги спря с решително движение.

— Назад в лодките!

Разколебани, но покорни, хората изпълниха заповедта му. Отстъпиха.

— Не сме тръгнали за тия — обясни той, когато влизаше в своята лодка.

Моторите запърпориха и отново понесоха малката флотилия.

Жоао побутна с лакът съседа си.

— Сеньор Леонардо не е прав. В джунглата, ако искаш да оцелееш, стреляй пръв!

— Ами ако няма нужда? — възрази колебливо Алваро.

— Тогава той ще стреля в теб.

Плю във водата и добави:

— Тъй знам аз. Затова всички са ми приятели.

Изглежда, беше прав. Алваро си припомни как във всяка кръчма негодниците се втурваха да стискат ръката на Жоао, да го прегръщат сърдечно.

Метисът продължи шепнешком:

— Рекох, стигнахме. Че ми омръзна вече. А то... Имало още да чакаме, докато пипнем паричките. Тъй става то. Видиш ли копието, изпразваш автоматите в гъсталака. Ония винаги дебнат там. Вземеш ли им страха от първата среща, после всичко е лесно.

Макар и новобранец в това поприще, Алваро беше чувал туй-онуй за тия, сред които бе попаднал. Но не се смущаваше. Знаеше, ненапрасно бе следвал цели две години в университета. Няма душа, няма безсмъртие на душата, няма бог. Няма добро и зло. Добро е това, което ти изнася. Никой не бди отгоре, както разправя падрето, та да води счетоводство на делата ти. Представяш ли си — четири милиарда хора с четири милиарда партии за всекиго. Човекът — това е една сложна организация на материята. Умре ли човекът, тя се разрушава. И нищо не остава. Има само един смисъл: тая организация да просъществува в по-пълна хармония с общия ход на живота. Спокойно, с повечко радост и охолство. За Алваро единствени радостта и охолството даваха някаква стойност на живота, нищо друго: ни родина, ни дълг, ни вярност. Празни думи без съдържание, измислици на онези, които искат да живеят по-леко върху гърба на наивниците. Идеалистът — това е такава организация на материята, в която всички психични процеси стават наопаки, в разрез с общия ход на природата, където дори електроните ѝ нарушават общия строй, прескачат в други орбити.

Нощта беше настъпила. Отдолу реката се плискаше като смола, а отстрани беше нависнал някакъв черен каньон, от който струеше мракът и попиваше в реката. Само отгоре, в тесния процеп, от тъмносиния небосвод мигаха едри, близки звезди. Неjde в тъмнината невидими грухтяха крокодили. Провикваха се маймуни. Съвсем наблизко ръмжеше влюбен ягуар. Между двете стени на каньона прелитаха блестящи светулки, повече от звездите по небето.

Изведнъж, като по команда, ги нападнаха москитите. Всички спуснаха запретнатите ръкави, нахлузиха на глави противомоскитните мрежи. Напрасно. Ненаситените кръвопийци все успяваха да промушат жилата си и да ги впият в телата им дори през дрехите.

Алваро неволно се усмихна, като видя как се умърлуши новият му приятел, как се прекръства от време на време боязливо. Отскоро го познаваше, ала вече бе усетил главната му слабост. Не се боеше Жоао от нищо, ни от звяр, ни от човек. Само от едно — от това, за което пък

Алваро пет песо не даваше. От духове, от привидения. Затова беше отрупан с амулети: на врата му висеше изсушено делфинско око, което дава щастие в играта на комар; на друга връв до него се поклащаше зъб от кайман, който предпазва от змийско ухапване; на лявата си китка бе надянал гривна от кожа на женски делфин, с която се печели любовта на девойките, а черният кръст от желязно дърво насочваше върху притежателя си грижите на самия бог.

Жоао го хвана за ръката.

— Чуваш ли го?

— Кого? — запита Алваро.

— Свирача.

Алваро знаеше. В ужаса на селвата измъчените мозъци на хората бяха родили безброй зловещи легенди. Свирача бе една от тия рожби. Той привличал жертвите си с омайна музика. Удавял ги в дълбините и после им изгризвал коремите.

— Глупости! — изръмжа Алваро.

Жоао се дръпна.

— Ти ще ми кажеш! Кариока! Откога дойде в Амазонията, та научи кое е глупост и кое не е?

Алваро предпочете да замълчи. По-голяма грижа беше легнала на сърцето му. Не някаква въображаема заплаха. Трябваше да опази по-дълго тая организация на материята, наречена Алваро Бентес да Иса, да върне към нормалното им състояние загниващите клетки. Трябваше да се сдобие с пачката банкноти, концентрираната потенциална енергия, концентрираната възможност за нормализиране процесите в тялото на прокажения Алваро. На каквото и да е цена. Какво значат тук някакви други организации на веществото, облечени във формата на неколцина диви червенокожи, щом като в замяна на тяхното унищожение той щеше да получи възможност за по-дълго съществуване на своята организация, която единствена го интересуваше.

Хората наричаха тия, с които беше тръгнал сега, с презрителното название „пистолероси“ — хора, които си изкарват прехраната с пистолет в ръка, с убийства по поръчка.

И Бразилия, и Перу, и Боливия са цивилизовани страни, законите им не допускат изстребването на туземното население. Макар да знаят, че то е диво, невежо, че не цени богатата на културата, че хич не го е

грижа за тях. Държи да запази за себе си джунглата такава, каквато си е. Сега Амазонията храни само няколкостотин хиляди. И то как — в мизерия и страдания. А би могла да даде препитание на милиарди. Така пишат учените. Но за това тук трябва да проникне прогресът — да изкорени непроходимите гори, да пресуши блатата, да прекара автостради и железници, да засади плантации, да построи заводи. А туземците не щат доброволно да опразнят пущинаците си, противят се, убиват от засада. Какво трябва да стори цивилизацията тогава? Да се откаже ли от своята мисия, да отстъпи ли пред твърдоглавието на някакви си полуживотни?

През цялото време сеньор Леонардо разглеждаше под замаскираната светлина на фенерчето картата си, по-право самолетната снимка на местността, опрял пръст в означеното върху нея черно кръстче, докато очите му шареха неуверено наоколо в търсене на някоя от посочените особености.

Алваро не знаеше какво е открито там, нагоре по течението на реката: нефт ли, манган ли, диаманти ли. Уверен беше само в едно — че територията трябва да бъде очистена от „индиоси“ — както белите тук наричат презрително червенокожите. Държавата дава право за строеж, за разработки само когато се увери, че местното население от района е изчезнало. Не е важно как: преселило се другаде, измряло от болести, избито от съседите. Ей това е работата на пистолеросите — след тях инспекторът по защита на индианците да намери областта без обитатели. И с чиста съвест да докладва на държавата, че може да даде исканата концесия.

Нейде в далечината, откъм левия бряг, замъждука светливо петно. Постепенно то приближи, заблестя по-ярко в разноцветно мигащо сияние.

Всички си отдъхнаха. Защото ги бяха познали. Светулки — хиляди, може би милиони, облазили крайбрежния храсталак, те палеха и гасяха едновременно, в такт фенерчетата си и обливаха с неземна светлина околността като редуващи се отблясъци на мълнии, а отраженията им искряха — пръснати брилянти по речната повърхност.

— Светулките — пошепна Жоао. — Това са душите на загиналите серингейроси. Може и на индиоси, но само ако са кръстени.

Алваро все още не бе затыпял напълно. Дивната прелест на трепкащото зарево като свалено на земята северно сияние го трогна, изпълни уплашената му душа с нежност и възхита. Стори му се, че излъчваните в мрака фотони внасяха порядък в смутения строй на атомите в неговото тяло.

Тогава някой изруга:

— Проклети брѣмбари!

Видял възмутения поглед на Алваро, Жоао обясни:

— Диваците може да са се скрили на отсрещния бряг. И когато минем пред светулките, те ще ни виждат, а ние няма да ги виждаме.

Това беше вярно. Ала Алваро сви устни неволно, недоволен от себе си и от съдбата си. Къде го завря тая съдба? Сред какви хора, неспособни да се трогнат от никаква красота. Безчувствени животни...

Лодките отминаха. И неземната светлинна симфония остана назад, избледня, стопи се.

Внезапно насреща, запречила реката, се надигна някаква скалиста грамада, по-висока от обградилата я гора, подобна на стъпаловидна пирамида, украсена с корона от остри зѣбери на върха.

След кратко колебание първата моторница се отклони вдясно. На носа ѝ блесна електрически прожектор. Светлият му сноп опипа оплетения гѣсталак, хлъзна се по неравната пясъчна ивица и засвятка с червени отблясъци в очите на вцепенените каймани, които след първата изненада забързаха към водата.

Един подир друг хората наскочаха по брега и обшариха гората наоколо с прѣсти на спусъците. Не откриха нищо — ни човек, ни звяр. Успокоени — та нали от мястото, където видяха копието с черепчетата, ги отделяха два часа път, — те запалиха огън, излапаха набързо донесените консерви, после опънаха хамаците, спуснаха противомоскитните мрежи и се приготвиха за сън, след като оставиха половината си другари да бодърстват далеч от огъня, скрити в тъмнината.

Алваро попадна в първата смяна. Опрял грѣб в мощния дѣнер на някакъв горски великан, стиснал здраво автомата, той се взираше в царящия наоколо мрак. Огънят догаряше, разжарените въглени изсивяваха.

Внезапно над главата му изпраця клон. Алваро вдигна цевта. В съзнанието му само се мярна мисълта: „Стреляй прѣв!“ И натисна спусъка. Останалите часови откриха честа стрелба. Някакво тежко тяло се свлече с шум надолу. Заспалите наскочаха, грабнаха и те оръжията си.

В тоя миг отгоре, от черния свод на гората, се посипа облак стрели и копия. Чуха се предсмъртни викове и стонове на ранени. В

близост до огнището земята се провали и от зиналата дупка взеха да се измъкват с яростни крясъци въоръжени до зъби индианци, които се втурнаха в помощ на свлеклите се от дърветата свои другари.

Ако не се бе счупил клонът със седналия върху него туземец над главата на Алваро, от нападението нямаше да се спаси нито един пистолерос. Тази случайност провали плановете на нападателите, тя запази живота на двамата приятели.

Алваро не мисли дълго. Трябваше да отърве кожата си. С един скок той се озова до лодката си. Дръпна връвта да запали мотора. И вече потегляше, когато вътре се прехвърлиха Леонардо и Жоао, като не преставаха да стрелят.

И когато вече помислиха, че са спасени, забравили съучастниците си, които продължаваха да се бият с индианците, по плиткия пясъчен откос, който навлизаше навътре в реката, притича едър мускулест туземец с венец от пера върху черните си коси — знак, че е син на вожд.

Той скочи във втората лодка, срязва въжето ѝ и понеже не умееше да запали мотора, натисна веслото. Разбрал веднага безполезността да се мери с мотора, индианецът опъна лъка си. Но преди да пусне стрелата, Жоао изпразни в него пистолета си. Още не проехтял гърмежът, и дивакът се сгърчи, изпусна лъка, после, тежко ранен, се свлече в лодката, която бавно се хлъзна надолу по течението.

С рев пресиленият мотор понесе бегълците в посоката, от която бяха дошли, по-далеч от полесражението, където заглъхваха последните стонове на умиращите.

ТАБУ

Аруява трябваше да загине ведно със заловените бледолици. Той самият беше убеден, че това е справедливо. Защото заради неговата слабост трима от тези, които видяха Свещената пещера, успяха да избягат. А Свещената пещера е табу. Всеки чужденец, който само я е зърнал, трябва да умре. Такъв е законът на племето, завещан от деди и прадеди. Аруява не се запитваше върху смисъла на тази зловеща забрана; не се мъчеше да си обясни и защо наричаха бялата скала Свещена пещера, когато там нямаше никаква пещера; не знаеше защо дори на съплеменниците му беше забранено със смъртна заплаха да се доближават до нея. Нито той, нито някой друг в племето си задаваше тези въпроси. Само беше потиснат и недоволен от себе си. От никой друг. И законът, който изискваше смъртта му, беше прав.

Виновен беше единствен Аруява, задето не устоя. Не се оказа истински мъж. Макар че бе преминал през всичко необходимо, за да бъде посветен във воин: и самотата в селвата, и изпитанието с глад, и изпитанието с болки. Нисък и набит, с изпъкнали мускули, сякаш изрязани от желязно дърво, той се смяташе истински воин.

А то?

Наистина, уморен беше тогава Аруява, след като цял ден бе търчал през гората редом с ръмжащото кану на белите. Да не го изпусне. Но нима само той? И други преди него бяха правили същото. А те бяха устояли...

Снощи, след като Рауни им бе дал отвара от билката на храбростта и воините се бяха изпокрили сред короните на дърветата в очакване на пистолеросите, единствен той задряма на клона си. Събуди се мигновено, по-право се сепна. И враговете го чуха. Вместо да загинат всички до един под ташизейро, мравешкото дърво, трима успяха да избягат. И не само това. Изчезна, загина и Лемолемо, синът на вождата Тасулинги, най-смелият, най-силният воин в племето. В суматохата на преждевременно започналата битка, в мрака, ослепени

от изстрелите и фенерите на белите, никой от червенокожите не бе успял да забележи гибелта му.

Търсиха го цялата нощ. И цялата сутрин. Напразно. Покрусени, приеха единственото обяснение — че е паднал убит в реката и пиранхите не са оставили от него ни следа. То им се стори най-правдоподобно. Защото още същата нощ бяха намерили трупа на един от пистолеросите, захлупен по очи в плитчината и огризан от хищните риби наполовина, дотам, докъдето бяха сварили да стигнат.

И вината за всичко беше само у Аруява, който посрами и себе си, и племето. Ей заради това трябваше да умре под същото ташизейро, под което щяха да загинат пленниците.

Захвърлен на земята с вързани ръце и крака наред площада, пред мъжката колиба, под огромната корона на свещената сумауба, чийто дънер не можеха да обхванат цяла дузина мъже, той оглеждаше за последен път света: и селото си, оградено с изсечената стена на джунглата; и сенчестите колиби, през чиито зеещи врати се виждаха скътаните хамаци, околоръстните нарове, затрупани с гърнета, оръжията, запасите от маниока и изсушени билки; и подскачащите по покривите домашни маймуни и тукани; и криещите се зад хижите девойки, украсили шиите си с огърлици от изсушени колибри; и жените, прихванали косите си със змийски кожи.

Отреща пък, извън селището, върху малкото възвишение, растеше самотно и заплашително като зловец жертвен олтар страшното дърво ташизейро, където живеят огнените мравки „ташиз“. По него не каца птичка, под него не ляга животно. Защото мигновено отгоре му се изсипва рой зли мравки, които хапят и ръфат като разжарени въглени. Когато вятърът разнося пухестите му семена, индианците опразват домовете си — знаят, че с всяко семенце летят по няколко огнени мравки.

Край Аруява се бяха струпали в кръг старите мъже, лечителите, зад които стояха като дървени изваяния, стиснали копията и маканите — дървените си мечове, младите воители, опасани със снопчета от рафия, довчерашните му другари, които не поглеждаха към него, вирнали погледи високо-високо над горските върхари. Телата им бяха нашарени с племенните знаци от синя и червена боя. На ръцете и нозете си носеха гривни от пера на тукан, защото само мъжете имат право да се украсяват с птичи пера, а на ушите си бяха окачили обеци

от крила на пъстри бръмбари. Воините трябва да тичат бързо, воините трябва да минават навред — и през вода, и през тръни, — затова бяха стъпвали в сок от хевея, каучуково дърво, който беше изсъхнал върху ходилата им като обувки. Сок от хевея. Само тази беше ползата от него, а колко страдания бяха понесли заради него племената от ненаситните каучероси — каучукосъбирачите. „Каучо“ значи „сълзи на дървото“. Само сълзи бе донесло това проклето дърво на изстрадалите меднокожи.

Най-отпред, почти над проснатите в нозете му жертви, стоеше изправен като дървото сумауба, суров и безжалостен, със замръзнало лице, сякаш изсечено от дървесината на същата сумауба, вождът Тасулинги. Целият му вид и одеждата му издаваха важността на момента. На главата си бе положил диадема от пера на папагала ара, а на врата — огърлица от ягуарови зъби и пера от харпия; около бедрата бе загърнал ягуарска кожа; гривни от ягуарска кожа обхващаха китките и глезените му. А над всичко, над цялото това великолепиe, беше прехвърлил върху рамената си искряща в багри наметка от втъкани колиброви пера.

От дясната му страна стоеше, нашарен с магичните си знаци и загърнат в черно покривало, главният жрец Уаюкума, а от лявата — старият прегърбен Рауни, главният каляуайха — учителят на лечителите.

Тасулинги вдигна ръка. Смълчаното множество притихна съвсем.

— Да се изпълни заветът на прадедите!

Разбраха го само мъжете. Защото в племето на Тасулинги със свещения език на прадедите разговаряха само мъжете. С жените си се разбираха на обикновения племенен език, на кечуа.

Вождът отново заговори:

— Уаюкума, посреднико между хората и боговете, изтълкувай божествената воля!

Главният жрец се загърна в наметката си. Помълча толкова, колкото беше нужно, и заговори. Ала макар че приказваше тихо, всички го чуха:

— И рече Инти, богът на Слънцето: „Никой чужденец няма право да види Свещената пещера!“

Множеството мълчеше.

— Тъй знае Уаюкума — продължи главният жрец. — Туй е научил от живелите преди него. Само този, свой или чужд, който дойде, вдигнал на ръце свещения кипус, има право да гледа Свещената пещера, има право да влезе в нея, дори има право да заповядва на Тасулинги. Никой друг, никой друг!

И с някаква безутешна надежда добави:

— От този ден, когато получи свещения кипус, племето на каляуайха ще бъде освободено от обета да пази Свещената пещера. От този ден ще има право да я напусне, за да се завърне в родината си край Титикака, в далечната Горна земя, където залязва Инти.

Той пак замълча малко, преди да довърши:

— Дотогава всеки друг, който я е осквернил с погледа си, трябва да умре със същата смърт, с която бледолиците убиваха синовете на слънцето.

Уакума прекъсна, колкото да си поеме дъх.

— И всеки син на слънцето, който позволи на осквернител да напусне безнаказано земята на Тасулинги, трябва да умре от същата смърт!

Аруява знаеше какво го очаква още преди да е чул тази жестока присъда. Примирил се бе. Затова продължи да лежи бездеен и безучастен, покорен, както всичките си съплеменници, на съдбата. Беше обърнал поглед навътре в себе си, в своите спомени, в това, което е бил и което вече нямаше да бъде. Припомняше си ранното детство с многобройните деца край всеопроцаващата майка, припомняше си неспокойното, търсецо юношество, посвещаването във воин и изтощителната тежба на воина. Племето на каляуайха не враждува със съседите си, бойците на каляуайха само отбраняват границите на племето и главно защитават от всяко посегателство неприкосновеността на Свещената пещера. Помнеше изпълнените с радостни вълнения часове, в които старият Рауни им предаваше Голямото знание. Всеки мъж в племето, докато е млад, е воин. Но щом е преживял двадесет и пет големи прииждания на реката, престава да бъде воин. Този, който се окаже неподатлив на Знанието, остава в селото да поправя колибите, да сече дървета, да ходи на лов и риболов. Само онзи, който е усвоил Голямото знание при Рауни, става каляуайха, бродещ лечител. Натоварен с торби билки, при всяко голямо спадане на водата той напуска племето и поема по света да

дарява здраве. И тъй, откак племето се е заселило в тоя край. А легендите разправят, че тъй е било и преди — тогава, отдавна, когато е живяло в планините на запад, винаги откак свят светува, все знахари. Затова всяко друго племе, и най-жестокото, и най-непокорното, в мир и във война, пропуска свободно през земите си странстващите каляуайхи; нещо повече, кани ги в земите си, за да помогнат със своите знания тогава, когато заклинанията на местния шаман се окажат безсилни, дарява ги щедро, уважава ги. И нерядко каляуайха, след като излекува болните, почва да решава спорове в чуждите племена, които не са успели да разрешат старейшините. Цялата селва е път на каляуайха, цялата селва е дом на каляуайха.

Аруява не погледна към Тасулинги, към когото бяха обърнати всички погледи. Какво друго би отсъдил Тасулинги?

— Да умрат! — изрече почти без да мръдне устни вождът.

Това свирачите надуха бойните тръби. Жените и децата се прибраха в колибите. Защото която жена види тръбата, трябва да умре. Тръбата е табу за жените.

Неколцина войници вдигнаха на ръце двамата пистолероси, които не бяха проумели нищо от тайния език на съдиите си, та ги отнесоха и захвърлиха под мравешкото дърво. В рева на възбудената тълпа и дрънкането на оръжията не се чува писъците на осъдените, по които вече се бе изсипал смъртоносният мравуняк.

Всеки знаеше, че Аруява трябваше да умре последен, защото вината му беше най-голяма. Затова и мъката от очакването трябваше да се равнява на вината му.

Когато тълпата изведнъж замлъкна, жрецът продължи:

— Измъкне ли се невредим някой, който е видял Свещената пещера, зло ще сполети синовете на Слънцето. Ще отвърне от тях лице Слънчевият бог и лишени от неговата сияйна закрила, ще ги споходи гибел. Ще изчезне от земята племето каляуайха, племето на тези, които дават здраве.

— Смърт! Смърт! Смърт! — крещяха прегракнали мъжете.

Жрецът разпери ръце.

— Бегълците не бива да избягат! Воините трябва да ги настигнат и заловят. Иначе всички ни чака гибел. Всички: мъже, жени, деца.

Вождът рече:

— Тасулинги вече изпрати подир бегълците най-силните си воини.

Тогава Рауни, главният лечител, вдигна ръка.

— Нека да каже своята дума и Рауни! Бойците на племето са силни, бойците на племето са храбри. Ала бледолиците имат ревящо кану, което е по-бързо от всяко кану на каляуайха. При това бойците нямат право да навлизат в чужди земи. Рауни предлага друго. Чуйте Рауни!

Тасулинги кимна с глава. И главният каляуайха добави:

— Там където е забранено да минат воините, имат свободен достъп бродещите лечители. Рауни ще прати своите каляуайхи подир бегълците. И те ще убедят племената, през които ще минат, да заловят осквернителите и да им ги предадат.

Доволен шепот се разнесе по смълчаните редици.

— Рауни даде добър съвет — рече Тасулинги. — Нека лечителите се приготвят за път!

— Те са готови — отвърна Рауни. — Но с тях трябва да отиде и воин. Каляуайхите дават здраве, дават живот. Нямат право да го отнемат. Нужен е воин, който да изпълни присъдата над осквернителите. Защото тази присъда не бива да се отлага. Воин, който може да отиде с каляуайхите, защото утре ще бъде един от тях. Право ли говори Рауни?

Той замълча. Зачака. Тогава множеството зашумя одобрително. Тасулинги рече:

— Говори, Рауни!

И той продължи:

— Рауни имаше двама ученици. Надяваше се, че те ще го заместят достойно, когато той отиде в страната на прадедите. Сърцето на Рауни е разбито. Лемолемо загина. Осъден е да загине и Аруява. Само Аруява може да настигне и да накаже осквернителите. Защото по знания той е каляуайха, а по звание — воин. Пуснете Аруява, нека изпълни присъдата. Да изкупи вината си. Защото той ще бъде неуморим, защото ще бъде неумолим.

Уаюкума, забравил обичая, че никой няма право да прекъсва говорителя, се обади невъздържано:

— Никой няма право да престъпва завета на прадедите. Който е виновен, ще умре! Има достатъчно живи и достатъчно достойни да се

справят с бледолиците.

Народът занемя. Сега съдбата на младежа беше в ръцете на Тасулинги. Какво щеше да реши Тасулинги?

А вождът се бавеше. Макар че се мъчеше да изглежда спокоен, безчувствен, виждаше се как играят стиснатите мускули на челюстите, как потръпва гръклянът от мъчителен спазъм. Предстоеше му тежко решение. Трябваше да избере между разумното предложение на главния лечител и силата на закона, завещан от миналото, тачен свято от столетия и осветен от столетията.

Слушал досега безучастно тоя спор за своята съдба, Аруява изведнъж реши нещо, надигна се на лакти.

— Нека каже и Аруява!

И без да дочака позволениято, добави:

— Нека Аруява отмъсти на бледолиците! Нека изкупи вината си! После ще се върне сам, за да легне под ташизейро, да се изпълни законът.

Искрица на възхита трепна в очите на вожда.

— Аруява е прав — прошепна той. — Да бъде тъй, както рече Аруява!

Отвързаха го веднага. Веднага спуснаха голямото игарипе във водата и шестимата каляуайхи с Аруява между тях натиснаха веслата. И седмината бяха без оръжие. Каляуайха не носи оръжие. Него го охраняват племената, през които минава. Срещнаха завръщащите се воини при първия завой. Без да спрат, размениха само няколко думи. И разбраха. След като излезли от Скрития приток, пистолеросите поели нагоре срещу течението на реката. Ревящото кану ги носело бързо и преследвачите, както беше казал Рауни, изостанали. Когато достигнали границата със съседното племе, щат не щат, се върнали назад, без да са изпълнили задачата си. За пръв път осквернител бе успял да избяга безнаказано.

Каляуайхите загребах с още по-голямо усърдие. Знаеха, съществуването на племето зависеше от тях. Не успееха ли да се справят, то беше обречено на гибел.

Когато приближиха границата на своите владения, окачиха торбичка с билки върху един прът, за да се знае кой минава. Един след друг някой оставаше греблото, изправяше се на кърмата и почваше да свири на тръстикова флейта с шест дупки, позната на всички в селвата.

Така и на сушата каляуайха върви и свири. И всеки му прави път, и всеки го кани у дома. На много места видяха скрити в храстите воители с опънати лъкове, без някой да вдигне срещу тях оръжие, без някой да направи враждебно движение. Познали ги бяха.

Пътуваха дълго. А от бегълците — ни следа. Тогава слязоха на брега. Поставените в засада воители излязоха пред тях с празни ръце, след като бяха положили в храстите оръжието си.

— Къде отидоха тримата бледолици с ръмжащото кану? — запита Аруява.

Предводителят, който се открояваше от другите по ръст и татуировка, отговори:

— Тяхното кану вече не ръмжи. Те гребат с весла.

Надеждата удесетори силите на преследвачите. Едва изчакали толкова, колкото го изисква приличието, те скочиха отново в лодката и натиснаха веслата.

Настигнаха ги привечер. Случайно попаднало в лодката копие бе пробил резервоара. Бензинът се бе свършил и пистолеросите се бяха хванали за веслата. Индианците не излязоха открито срещу враговете си. Не само защото бяха без оръжие. Дори и въоръжени, дори и двойно и тройно по-многобройни, те знаеха, че не могат да устоят срещу огнените им тръби. Затова само ги проследиха отдалече.

Стъмни се съвсем, а бегълците все не се отбиваха към брега, продължаваха да гребат. По едно време при мигащите искрици на светулките Аруява успя да забележи, че враговете му се редуваха на веслата — един гребеше, а другите спяха върху пейката. Нямаха намерение да нощуват. Бързаха да се отдалечат колкото могат повече и по-скоро.

Цяла нощ продължи това дебнене.

Най-сетне се развидели. Ведно със светлината оживя цялата гора. Зашумя. По бреговете се размърдаха сънливо орляци птици. Запрелитаха кресливи чайки и огромни зимородки, разкряха се папагали. Запърхаха гигантски пеперуди. Картината покрай брега се менеше всеки миг. Ту струпване на палми, ту бамбуково обрастване, ту прегънати от епифити дървета, ту храсти, по-високи от дърветата, ту сринат под тежестта на лианите великан, ту дърво с бели листа, ту с червени. И после отново същото: китки палми, бамбук, лиани, бели и червени листа.

Бегълците не видяха засадата. Отминали двеста-триста метра, те свиха към брега. Прозвуча единичен изстрел. И ударената гигантска водосвинка-капибара прибяга двадесетина крачки, преди да зарие муцуна в плитчината. Само че преди пистолеросите я достигнаха пиранхите. Макар и в плиткото, във вода до колене, цяла глутница плоски риби с червени кореми, малко по-големи от мъжка длан, се нахвърлиха яростно отгоре ѝ. И ако не бяха дошли хората, щяха да я оглозгат за няколко минути. Жоао заби в жертвата куката на въжетото, с което привързваха лодката към дърветата. Извлякоха я на сухо.

— Пиранхи! — измърмори недоволно той. — Роба-зъб!

На местното наречие „пира“ значи риба, „раня“ — зъб. Че какво друго освен зъбите може да се запомни в това речно страшилище, чиито челюсти туземците използват вместо ножици?

Пистолеросите се заловиха бързо да накладат огъня. Явно, бяха прегладнели здраво.

Не беше трудно за каляуайхи, приемани дружески и уважавани навред в селвата, да убедят сънародниците си. И скоро, пропълзели безшумно между храстите, те обградиха пистолеросите.

Когато видя изникналите като привидения индианци, сеньор Леонардо се подвоуми. Познаваше джунглата, познаваше и обитателите ѝ. Друг път би опитал да преговаря. Владееше повечето езици, които се говореха по тия места. Ала сега прочете в очите им, под нашарените с бойни знаци лица, непреклонната им решителност.

— Не виждаш ли, че гледат на кръв? — извика Жоао. — Стреляй преди тях!

Без да го изчака, той се извърна рязко и с бърз откос на автомата си направи пролука в тълпата, която тичаше да им отсече пътя към реката.

Преди Леонардо да го последва, наоколо им се изсипа градушка от копия. Ала Жоао и Алваро, стреляйки с оръжията си, вече бягаха към лодката. Скочиха вътре едновременно. Метисът грабна веслата.

— Чакай! — извика подире им Леонардо, който с откоси прикриваше отстъплението им.

— Никого не чакам! — изръмжа, задъхан от гребане, Жоао. — Няма заради тебе и аз да загубя главата си!

Леонардо обърна автомата към предишните си другари.

— Ще те убия, мръсен кабокло!

Не свари да натисне спусъка. Жоао и тоя път превари. Само с един изстрел го простря на брега редом с мъртвата капибара.

После отново натисна греблата. Лодката се отдалечи бързо, сподирена от рой стрели с шипове на скат, които изтопуркаха безредно отзад. И Алваро го знаеше, а Жоао още по-добре. Тези шипове са отровни. Те служат добре на скатове при самозащитата им, служат още по-добре на туземците. Дават тежки, трудно лечими рани.

Индианците нямаха канута, затова Аруява реши друго. Прости се набързо с шестимата знахари, които щяха да се пръснат поотделно в околността да подбуждат племената, през които ще минат бегълците, за да ги преследват. А той с шестима воители се качи на пирога и се спусна подир избягалите.

И тоя път не успя да ги настигне. Вече ги догонваше, когато другарите му отпуснаха веслата. Бяха достигнали границите на другото племе. По-нататък не можеха. Само каляуайхи имат право да пресичат безнаказано всички граници.

Остави ги на брега, а той се спусна сам подир жертвите си. Сам и невъоръжен. Но не се отказа. Бе дал обет. Тези, които оскверниха с поглед Свещената пещера, бяха трима. Сега останаха двама. Когато унищожеше и тях, Аруява щеше да се върне в племето, за да изкупи голямата си вина.

ОТКРИТИЕТО

Много открития са направени случайно — обичаше да повтаря често доктор Стефан Павлов, — ала никое от случаен човек.

Случайно се бе добрал и той до своята сполука, своя триумф в живота, ако щете. Макар това още да не означаваше, че го бе признал ученият свят. И не толкова целият учен свят. Не бе признат напълно и в България, в родината си. Та нали затова, да докаже правотата на своята хипотеза, след като се скара с професора си, доктор Павлов прелетя над хиляди километри, за да се завре тук, в Зеления ад, в сърцето на Амазония, където бе очаквал да намери условията, които търсеше.

Доктор Павлов беше по начало мълчалив, въздържан човек. Само когато станеше дума за научната му работа, за убежденията му, забравяше да се владее. Избухваше, спореше. Затова повечето от колегите му го смятаха направо заядлив. Те се караха, кажи-речи, всеки ден, и то за дреболии. Той се бе скарал само два пъти — и двата пъти според тях от инат, според него — заради истината.

Професор Константинов, иначе снизходителен към слабостите и увлеченията на младите си сътрудници, не можа да се убеди в правотата на защищаваната от доктор Павлов позиция. Може би в разгорещеността си младият учен не успя да я изложи както трябва.

Разговорът им протече горе-долу в следния дух:

Павлов. Аз не се съмнявам в това, което твърдя. Рибонуклеиновата киселина е перфокартата, в която се съхранява получената информация. Тя е хранилището на паметта. Невроните съдържат най-много рибонуклеинови киселини.

Професорът. Да си убеден, още не значи, че си убедителен.

Павлов. Всеки ученик е запознат с главните хипотези, които обясняват процесите на паметта.

Професорът. Ние сме учени, не ученици.

Павлов. Изглежда, че и най-големите учени би трябвало да останат по-дълго ученици. Да запазят мисловната си свежест.

Професорът (сякаш не чул язвителната му забележка). Вие сте абсолютен привърженик на химичната теория, нали? Паметта се изразява в съответни химични изменения в молекулата на нервните клетки. Правим бульон от мозък и го преливаме, както преливаме кръв...

Павлов. Не иронизирайте! Аз поддържам обединяващата хипотеза. Защото и теорията за електричната същност на паметта има своите основания. Никой не отрича участието на биотоковете. Енцефалограмата е един от главните показатели в психиатрията. Няма съмнение, че действат и двете съставки: и биотокът, и химизмът.

Професорът. А може би и още нещо, някаква същност, която ние дори не подозираме. Както допреди няколко десетилетия не допускахме съществуването на радиовълните. И в най-ясния проблем се крие бездна от неясности.

Павлов. Този въпрос е ясен. От нервните биоимпулси, зародени в сетивата, се изменя химизмът на клетката, който изработва специфичните запомнящи белтъци. Биотоковете се зараждат, пренасят информацията, предизвикват химичните изменения и изчезват. Остават химичните вещества, синтезираните нови белтъци, в които се запазват спомените, в които се съхраняват, докато потрябват отново. В това няма никакво съмнение. Всички експерименти го потвърждават. Потвърждава го и здравият разум, логиката. А аз вярвам в своя здрав разум.

Професорът. Млад сте. И не страдате от липса на самочувствие. Пък аз все повече се убеждавам в правотата на древните философи. Може да звучи банално, но е вярно: колкото повече научавам, толкова по-малко знам. Знам, че нищо не знам.

Павлов. Сократ е изрекъл тая мисъл, когато е остарял. Не ми е известно какво е било самочувствието му на моите години.

Професорът. Каквото и да е вашето, такива като мен са за това. Да охлаждадат разпалените глави. Не съм съгласен да се отпускат повече средства за вашите безперспективни проучвания.

Павлов. Тази хипотеза всеки ден, с всеки нов експеримент печели все нови последователи: неврофизиолози, психолози, психиатри.

Професорът. Видял съм толкова много безспорни теории, които рухваха без остатък само след няколко години, че вече във всичко се

съмнявам. Като студент изучавах вълновата теория на светлината; сега, ако отречеш корпускулярната ѝ същност, ще станеш за смях. Учен менделизъм, отхвърлихме го изцяло, сега пак се хванахме за него. Кант-Лапласовата хипотеза някога беше верую. Сега от нея не остана ни помен. Подигравахме се на Вегенер за плаващите му континенти, сега обясняваме всичко с неговата хипотеза. А докога?

Тогава доктор Павлов не можа да се въздържа. Наговори му куп неумерени приказки, за които още същата вечер съжали. Ала тъй беше устроен, че не му се извини. Каза му нещо подобно: „Ясно е, че не сте в състояние да ме разберете. Ако магарето е жури, славеят никога няма да получи награда.“ И напусна института. Дълго обикаля след това по министерства и канцеларии. Най-сетне успя. Допринесе много и международната лекарска организация, в която името на доктор Стефан Павлов беше добре известно от смелите му публикации. Накрая и министърът махнал с ръка. „Нека върви! — казал. — Пък отде знаеш, може да излезе нещо и от тая твърда глава.“

Всъщност отиде не в пряка връзка с главното си увлечение. Всеки учен има по няколко идеи в главата си. Дори когато се е отдал всецяло на едната, другите не угасват, дебнат из ъглите на подсъзнанието, зреят, чакат реда си.

Доктор Павлов отдавна не можеше да намери покой от един друг въпрос. Защо в някои области липсват изцяло определени болести? В Южна Америка например, в това гнездо на епидемии, в този океан на страданиято, се срещат чудодейни острови на здравето. В едни от тях не виреят раковите заболявания, другаде — сърдечните, в трети — маларията, в четвърти — кариесът. Местните хора не познават такива заболявания, а в болните пришълци патологичният процес спира. За някои причините са почти изяснени. Един индиански шаман беше посочил растението, което лекува кариеса. В областите, където употребяват папаята — пълешовото дърво, хората не познават рака на стомаха. Известна е ролята на американското дърво, от чиято кора се получава хининът. Казват, че и болните от треска пуми се лекуват с хининова кора. Евкалиптовото масло, дори неговите изпарения убиват микробите на тетануса и на газовата гангрена. Мнозина се надяват, че могат да използват в борбата с туморите билката, с чиято помощ индианските шуари смаляват отрязаните глави на враговете си. Курарето и сега участва в борбата с полиомиелита.

Като неврофизиолог, Павлов безспорно се интересуваше от областите, в които липсват психични заболявания. Затова дойде тук, край Амазонка, в такъв остров на душевно здраве. Вече цяла година живееше сред туземците, научил бе езика им, струваше му се, че цял живот е прекарал сред тях, а и те вече го считаха свой. Боледуваха, нещастниците, че какво ли нямаше тук: и малария, и туберкулоза, дори обикновената хрема за тях беше смъртно опасна. Само нямаше душевно болни, нито един луд, нито дори каква да е невроза. Цяла година проучваше, търсеше и все не можеше да открие причината. Хранеха се със същите ястия като съседите си, татуираха се със същата глина, плетяха същите хамаци, работеха със същите земеделски сечива, ловуваха със същите оръжия.

И така, изпаднал в безизходица, отчаян, че отново се бе натикал в задънена улица, той се бе сетил за предишното си увлечение. Подвел се бе от хрумването си. А може би то не е било чак толкова просто хрумване. Може би се бе поддад на оформено в подсъзнанието му решение, повече интуитивно, но единствено правилно. Мнозина преди него бяха правили такива опити. Правил бе и той. Повторил бе експеримента с червеите планарии, у които бе създавал условен рефлекс, пропускайки през тях електрически ток при светване на лампа. Със смлените им тела бе подхранвал други планарии, които след това също така се сгърчваха при запалването на лампата като ударени от ток. Извършвал бе обратен опит с мишки, със съдържанието от чиито мозъци бе инжектирал други мишки. И те по чудо потреперваха като наелектризирани при угасването на светлината. Плъхове с прелято мозъчно съдържание на обучени да се хранят при звънец техни събратя бяха реагирани по същия начин на звънеца. Получавал бе удивителни резултати. И все пак нещо не достигаше, все пак повечето от запомненото се губеше при предаването му в необучените животни. Убеден беше, както казва Хилден, че „молекулите на паметта“ се образуват от рибонуклеиновите киселини. Дразненията на сетивата, превърнати в биотокове, разместват атомите в рибонуклеиновите киселини и така се запечатват в тях. Защо тогава инжектираните в опитните животни рибонуклеинови киселини не пренасяха пълната информация, не запазваха целия спомен, а сякаш предаваха само сянката му, някакво ехо на паметта?

Тук, където няма закон за защита на природата, където всеки има право да избива колкото си ще животни, Павлов реши да продължи изследванията си върху маймуните „игрунки“. Все му се щеше, макар че не го признаваше и пред себе си, да доближи опитите си до човека. Получи същото, както преди — само някакъв отглас от условния рефлекс, слаб, дори спорен.

Тогава се намеси случаят. Без да иска, изпусна шишето с дестилирана вода. Нямаше аламбик, затова реши да употреби следния път само преварена вода, от същата, от която пиеха всички в селото. И дойде чудото. Не можеше да го нарече другояче. Инжектираната маймунка повтори без грешка всички условни рефлексии на обучената си сестра, от която бе взето мозъчното съдържание, сякаш ѝ бяха присадили чуждата глава.

Ученият повтори опита, потрети го. И все същото. Стори му се, че макар да се намираше в област без психични заболявания, той самият щеше да полудее от тържествуващата радост, която преливаше в душата му. Ясна беше пряката връзка с водата. Нещо в нея, някакъв микроелемент, неуловим при обикновените анализи, стабилизираше измененията в „молекулите на паметта“. И може би, а това изглеждаше направо фантастично, на същото вещество се дължеше липсата на душевни страдания в района. Личността на човека е съвкупност от много психични качества и може би на едно от първите места — от натрупаната информация. Нарушенията в паметта се изразяват между другото и в нарушение при използването на информацията главно при нормалните асоциации на възприятията. А това значи нарушение в молекулярната структура на рибонуклеиновите киселини. Непознатото чудодейно вещество, ясно, не позволяваше никакви патологични изменения в тая структура.

Довчера не помислил дори да напусне селото, Стефан Павлов почувства, че повече не може да чака. Трябваше час по-скоро да замине за Манаус. Да отиде в истинска лаборатория, да направи микроанализ на водата, да открие вълшебното вещество.

В тези места решението съвсем не е равносилно на възможността за пътуване. Веднъж седмично минаваше пътническият кораб — гайолата. Но и тя не спираше тук, а до миноритската мисия на тридесет километра надолу по реката.

Не му се работеше от нетърпение. Затова изостави заниманията си и излезе извън селото. Сам. Обикновено не носеше оръжие. Никога не му бе потрябвало. Само ампула със сълзотворен газ. За всеки случай, ако, не дай боже, го срещне ягуар.

Така неусетно достигна брега, където приседна върху един повален дънер и се загледа във водата. Отсрещният бряг едва се провиждаше през гъстите изпарения. На двадесетина метра от него играеха розови делфини. Подскачаха, пръхтяха шумно. А около него беше вчепкало короните си гъмжило от дървета, някаква сатанинска плетеница: огромни люспести гринхартти, червени улаби, пурпурен, гигантски мори с коренни подпорки, бразилски орехи — всички омотани с чудовищната паяжина на лианите. А извън тоя зелен хаос, зад това горско буйство, в окрайнината над белия плаж растяха саподили, банани и дива захарна тръст, сред които се издигаха палми рафия с листа, дълги по тридесет метра. Из шумата, надвиснала над главата му, грачеха папагали. Маймуни ревачи опитваха издръжливостта на гласните си струни. И на неговите тъпанчета. Из въздуха се носеха вихрушки от пеперуди като вдигнати от вятъра есенни листа.

Каквото и да стореше, мозъкът му не успяваше да се освободи от тая мисъл, от тревожното очакване. Какво щеше да покаже анализът на водата? И щеше ли въобще да покаже нещо? Дали нямаше да излезе обикновена вода като всички други наоколо? И той отново да се озове в задънена улица?

От съседния адиантум — папрат с бодли, се източиха към земята дълго люспесто тяло. Павлов повече не го погледна. Боа. Дълга три метра. Вече ги бе опознал добре. Съгласил се бе с шеговитите твърдения на бразилците, че боата е толкова агресивна, колкото саламът. И че вредата от нея е, както от салама — ако преядеш с нея.

А това? Лодка ли беше, или дънер? И кои се въртяха наоколо? Дали наистина каймани?

Предметът приближи. Наистина беше лодка, полупотънала, едва удържаща се на повърхността. И в нея — индианец. Захлупен по очи, с последни сили, той опитваше да доближи брега, като гребеше с някакъв клон. Но влечугите вече губеха търпение, блъскаха се, пляскаха с трионени опашки, посягаха да се прехвърлят през борда ѝ.

Павлов се озърна тревожно. Наблизо не се виждаше никакво кану. Той пък нямаше оръжие. А не беше свикнал да стои бездеен. Докато изтича до селото, докато се върне — всичко щеше да бъде свършено.

Лодката наближи брега. Някакво по-нетърпеливо движение на един от кайманите я блъсна напред, помогна на омаломощения гребец. Ето, дъното зари в пясъка. С последни усилия човекът се надигна, по-право претърколи се навън и запълзя към сушата пред щракащите хищни муцуни.

Ученият хукна нататък. Не си даде сметка как щеше да помогне. Знаеше само, че няма право да остане безучастен зрител.

Индианецът отмаляваше, пълзеше все по-бавно. За щастие и крокодилите взеха да се разколебават. Денем не смееха да преследват плячката си на брега. Един след друг се завръщаха във водата.

Тогава връхлетя новата опасност. Из тръстиковото обрастване изскочи разярен кайман, който начаса се хвърли върху изтощената жертва. Имаше едно обяснение — женска, която пазеше яйцата си. Само тя е толкова дръзка.

Павлов, препречил пътя ѝ, смачка с крак ампулата. От избухналия газ очите му плувнаха в сълзи, дробовете му се раздраха от остра кашлица. А нападателката, все едно не усетила нищо, продължи да се носи напред със застрашително зинали челюсти. Ясно, това оръжие беше безвредно спрямо крокодилите, които по начало издържат дълго без въздух.

Павлов грабна човека под мишниците и го повлече. В този миг ужасните зъби се вкопчиха в глезена му. Той се извъртя и като се давеше от кашлицата, успя да докопа очите на врага си. Натисна с удесеторени сили. И влечугото не устоя. Отпусна страшната си захапка. Докторът отново пое нещастника, отново го помъкна към гората. А тежеше, клетият. Сред дребните и нежни, почти женствени туземци този изглеждаше исполин.

Най-сетне самката се отказа от борбата. Сметнала бе, че вече няма опасност за потомството ѝ. Извърна се рязко и побягна към тръстиката. А спасителят, окървавен и раздърпан, се просна редом със спасения.

Тъй ги намериха индианците, тръгнали да търсят своя лекар, обезпокоени от дългото му отсъствие. Натовариха ги на носилки и ги отнесоха в колибата му.

Докторът дезинфекцира ухапанието си крак, превърза го и веднага се зае с новия си пациент. Никога преди това не бе опитвал листата на коката. Сега обаче сам си поиска и ги дъвка, додето траеше цялата операция. Най-сетне успя да почисти основно гноясалата му рана, да направи нужните инжекции и да я превърже. Едва тогава се отпусна в хамака си.

Спа непробудно две денонощия. Когато се събуди, разбра, че е оздравял, че силите му са се възстановили.

На следния ден под непрестанните му грижи се свести и спасеният. Той го разглежда дълго с почуда, докато накрай в очите му просветна досещане.

— Ти си бял каляуайха, нали? — запита индианецът на езика кечуа.

Павлов беше слушал за бродещите индиански лечители. Даже бе срещнал един от тях. Сух като скелет, облечен с къси панталони, с червено пончо и вълнена шапка, с торбичка листа на кока през рамо и вързоп билки на гръб. Вървеше и си свирукаше с тръстикова пищялка. Носеше всякакви лекарства, та дори талисмани за любов и разбогатяване. Павлов беше чувал за много случаи, когато тия лекарства наистина помагали. При треска каляуайхите давали хининова кора, против главоболие — върбов сок (а нали това е салицилат като аспирина ни?). Ваксинирали срещу змийска отрова, като драскали кожата между пръстите на краката със змийски зъби;

оправяли счупени кости по-сръчно от дипломирани ортопеди; вършели дори черепни трапанации. Каляуайхата, когото бе видял, ползваше термометър и апарат за кръвно налягане.

Докторът запита усмихнат:

— Как позна?

— По пръстена.

Павлов погледна ръката си. Дошъл в Бразилия, за да се съобрази с местните обичаи, и той като другите местни лекари беше сложил на показалеца си пръстен със смарагд. Тук всяка професия има свой знак, свой пръстен: аптекарят — топаз, адвокатът — рубин, учителят — тюркоаз. А бяха малко лекарите в Амазония — не повече от двадесет и осем души, с него двадесет и девет. Затова на почит. В същото време действат хиляда и седемстотин католически черкви и четиристотин и тридесет протестантски с безброй свещенослужители и мисионери. За душата се грижеха повече, отколкото за тялото.

Той се наведе над пациента си. Личеше си, че не е прост индианец.

— А ти кой си?

Запитаният помълча секунда-две. Очите му издаваха явно раздвоение. После изведнъж се реши.

— Лемолемо сега живее втори живот — рече той. — И тоя живот Лемолемо дължи на белия каляуайха. Значи белият каляуайха му е като баща. Крие ли се от баща?

И повтори:

— Наричат ме Лемолемо. От племето на каляуайха.

Павлов неволно се усмихна — значи колеги. И запита:

— А как попадна тук, Лемолемо? Чак от Титикака...

Запомнил бе и това. Бродещите лечители живеят в Боливия, край езерото Титикака. Оттам всяка есен се пръсват по целите Анди. Според легендите те някога били знахари на великите инки. В инкската империя никой друг не се занимавал с медицина. Нито жреците.

Болният поклати отрицателно глава.

— Лемолемо не е от Титикака. Лемолемо е каляуайха от селвата.

Павлов не беше чувал нищо за такива горски лечители. Ала не издаде учудването си. Нямаше нищо в Амазония, което би могло да го смае.

— А кой те рани, Лемолемо? — запита той. — Каляуайхите са неприкосновени.

— Индианците нямат право да стрелят срещу каляуайхи. Но пистолеросите имат право.

Доктор Павлов беше подочул нещо и за подвизите на пистолеросите. Сега за пръв път се срещаше с очевидец.

— Разкажи ми — рече той. — Всичко тъй, както е станало.

Лемолемо вдигна рамене.

— Много просто. Пистолеросите отиваха да убиват индианци. И племето на Лемолемо направи засада. Но Аруява задряма на клона и трепна. Пистолеросите почнаха да стрелят. Така раниха и Лемолемо.

— Отде знаеш, че са тръгнали да убиват?

Индианецът го изгледа уверено.

— Каляуайхите знаят всичко. Каляуайхите са навред. Меднокожите казват всичко на каляуайхите. Ето, Лемолемо знае. Белите искат земите на индианците. Затова пращат пистолеросите да ги избиват.

— Можеш ли да ми посочиш поне един случай?

— Лемолемо знае много случаи. За жалост. Върху племето „ремо“ железните птици изсипаха огън, който не се гаси с вода.

Доктор Павлов се сети — напалм.

— А върху „тапаюна“ — чували със сладък пясък. И племето се изтрови.

Захар с арсеник!

— Над „инкас каргас“ хвърлиха гърмящи банани.

Динамитни пръчки!

— Изтровиха племето „бейко“ с отровни сухари... А същите пистолероси, които раниха Лемолемо, изтребиха до крак „яминохуа“.

Помълча и добави:

— Най-често правят друго. Насъскват съседите едни срещу други. След това нападат победителите, връзват ги и ги откарват да ги съдят за убийство.

Доктор Павлов слушаше потресен. Накрая, неспособен повече да се сдържа, го прекъсна:

— Лемолемо, ела с мен! Да разправиш всичко това пред властите. Да го напишем във вестника.

Както винаги, и тоя път се бе поддал на първия си порив. Ала индианецът от горчив опит познаваше по-добре действителността.

— Никой няма да повярва на Лемолемо. Белите се оправдават „в самоотбрана“. И никой не ги наказва. И пак тръгват да убиват.

Доктор Павлов не се отказваше тъй лесно от това, което беше намислил. Та нали затова, за тази упоритост, се озова чак тук.

— Ще идем, Лемолемо! Ще се борим. Ще докажем.

Индианецът сви рамене.

— Лемолемо ще отиде навсякъде, където му каже неговият старши брат. Но знае — няма полза... И други бели, добри бели, са опитвали. Но все без полза. Добрите бели са безсилни...

КИПУСЪТ

Цяла седмица двамата бегълци гребяха срещу течението. Останаха без сили. И ако зависеше от тях, тозчас биха обърнали лодката назад, биха се отпуснали по талвега, та да ги изведе към цивилизацията. А не можеха. Индианците ги следваха по петите. Безшумно, невидими. И само изрядко, при някой завой, при някое забавяне, ги виждаха, като се прокрадват през шубраците, като се хлъзгат с канутата си в сянката на обраслите брегове. Вече не се осмеляваха да нападнат открито.

Като стана дума за това, Жоао подметна:

— Дадохме им добър урок.

Алваро отвърна кисело:

— Добър ли е, или лош, не знам. Знам само, че ние сме тези, които не смеят да слязат на брега. А умирам от глад.

От глад умираше и Жоао. Ала си мълчеше. Все се надяваше, че на диваците накрая ще омръзне тая гонитба. Никога преди не се бе срещал с такава настойчивост. Затова не можеше да си представи, че е възможна. Не можеше да допусне, че съплеменниците на Аруява, старите каляуайхи, бяха успели да подбудят племената наоколо, че вече навред по реката, по двата бряга, из шубраци и дерета, дебнеха готови за убийство до вчера кротки племена, отдавна усмирени, с които бе пушил цигари, бе пил кашаса и задявал девойките им.

Примрели от глад, понякога двамата приближаваха брега, прострелваха някой непредпазлив тапир или капибара, ала всеки път, когато опитваха да се доберат до лова си, от гъстата зеленина ги пресрещаше облак от стрели. И те в миг обсипваха брега с куршуми.

Скоро разбраха, че така само прахосват напразно боеприпасите. Останало им беше едно-единствено сандъче с пълнители. Опразнеха ли и него, щяха да останат съвсем обезоръжени, лесна плячка на враговете си. Затова вече не отвръщаха на предизвикателствата, досетили се бяха какво преследват туземците, а щом чуеха бръмване на стрела, мигновено връщаха назад.

В дъното на лодката се валяха окървавените кости на една чапла, която бе имала непредвидливостта да прелети ниско над лодката им.

Прегладнели, преуморени, изнервени, тласкани само от нагона за живот, те продължаваха да се редуват на веслата.

Внезапно Жоао се усмихна. Това беше първата му усмивка след кървавото клане.

— Казах ли ти, че съм роден под щастлива звезда? — рече той. — В Икитос един, как ли го наричаха, ми нареди... Как пък се казваше и това... Свършваше на нещо като „скот“, „скоп“...

— Хороскоп — подсети го Алваро.

— Точно тъй! И ми рече: „Много ще теглиш, Жоао, ала накрая ще прокопсаш. Ще забогатееш. Злато, толкова злато, че ще те затрупа.“ И наистина тегля, много тегля. Ама все оцелявам. Знам, накрая ще прокопсам. Ще забогатея, вярвай ми!

Той върза за връвта на мотора една кървава кост, спусна я във водата и мигновено я изтегли ведно със ухапалата я едра плоска риба, която заподскача бясно в дъното на лодката, като щракаше челюсти подобно на кастанети. Алваро неволно вдигна крака. Не се плашеше толкова нито от крокодили, нито от акули. Пиранхите винаги му вдъхваха непреодолим ужас. Не можеше да си представи нещо по-жестоко от това — да бъде оглозган жив. Жоао не остави плячката си да беснее, а с един удар на тока си смаза главата ѝ.

— Или ще я изядеш ти, или тя ще те изяде — рече философски той.

Алваро не беше вкусвал пиранха нито варена, нито печена. Сега изгълта без остатък така, сурова, полагаемата му се част. С нейната опашка, с ловко дръпване Жоао извади втора риба. И все пак не успяха да се заситят. Стомасите им все отказваха да се примирят със суровото месо.

Внезапно нещо чукна в борда. Жоао мигновено се обърна нататък и стреля. Но не. Не беше стрела. В дъската се бе блъснал едър бръмбар. Метисът прибра гузно оръжието си. Ала не пропусна да отбележи:

— По-добре да стреляш напразно, отколкото да се забавиш, когато потрябва!

Алваро доскоро смяташе спътника си за храбрец. Ех, наистина, храбрец от тъпота, от липса на въображение, животно, което не е

способно да си представи реалната опасност. Сега вече го видя в друга светлина. Стори му се, че не може да открие дори тъпата храброст. И не се сдържа. Подметна заядливо:

— Страхлив си и ти, Жоао. Ама не си признаваш. „Стреляй пръв!“ — тъй казваш ти. А защо ще стреляш пръв? От храброст ли? Аз ще ти кажа. От страх — да не те преварят. Стреляш и когато няма нужда. Пък искаш и себе си да убедиш, че си храбрец. Та да не те е страх повече...

Жоао изведнъж се извърна, почервенял от гняв.

— Ти ли бе? — изръмжа той. — Ти ли, пършив кариока, ще казваш страхлив ли съм, или не? Когато цяла Амазония...

Но се овладя бързо. Усмихна се.

— Ей, момче! Никому досега не съм простил такива думи. На тебе ги прощавам. Не знам какво ти харесвам...

Помълча и добави:

— Не мога да се наддумвам с тебе? Университет не съм следвал. Ама те съветвам — не прави опити с търпението ми. Като брат те предупреждавам.

Алваро сложи ръка на рамото му.

— Хайде, не се сърди.

Разколебал се бе. Може би имаше и друго. Суеверен беше Жоао. Страхуваше се от духове и привидения. Но суеверието му даваше и сила. И хороскопите, и предсказанията винаги са ободрителни, обнадеждаващи. Как иначе ясновидецът ще предразположи клиента си, как ще изкара прехраната си? Сляпо вярваше на такива пророчества и Жоао, убеден, че няма да му се случи нещо лошо. Алваро пък не вярваше. Знаеше, никой никъде не е записал съдбата му. Съдбата — това беше той самият. Ако си отваря по-добре очите, ако размисля по-добре, ако преценява. Щастливото предсказание дава самоувереност. Пък самоувереността е най-важното качество в живота. Какво трябваше да измисли сега тая съдба с мозъка на Алваро, за да го отърве от бедата, в която го бе натикала? От всесилната полиция на Рио се бе измъкнал, а беше негоден да се измъкне от коварната шайка на тия голи туземци. Какво ги сплотяваше, каква необяснима сила ги насочваше срещу него? Та диваците обикновено са съвсем разединени; дори когато не воюват, пак не искат да се обединят за общи действия. Кой ги бе повел сега да отмъщават за някои съвсем далечни техни

съплеменници? Всичко необяснимо вдъхва страх. Вледеняващ страх сковаваше душата му при мисълта за хилядите примки и засади, с които можеха да го посрещнат кръвожадните индианци. Все му се струваше, че някаква свръхестествена сила ги обграждаше и като хайка ги насочваше към определена, неизвестна нему цел, както хрътките изкарват дивеча пред ловеца.

Изведнъж той се сети:

— Жоао, знаеш ли? Та те не искат да ни убият! Те искат да ни хванат живи. Затова не стрелят по нас с пушки, макар че имат пушки. Затова все не ни улучват със стрелите, макар че лесно могат да ни издебнат. Какво ли ни кроят?

Кабокло сви устни:

— То си е тяхна работа. Ако наистина не щат да ни убиват, толкова по-добре! Ние пък ще ги убиваме.

Наблизо, може би на няколко часа път нагоре, имаше поселище на серингейроси, където трябваше да се намира и полиция, пък и каучукосъбирачите до един са въоръжени. Диваците не биха посмели да ги гонят и там.

Смрачаваше се, когато видяха насреща си цяла флотилия пироги, които им препречваха пътя.

Жоао се изправи с автомата.

— Гребни ти! Аз ще ги разпръсна.

Не можа да изпълни заканата си. Още преди да се доближат на пушечен изстрел, индианците откриха насреща им огън.

— Охо! — пребледня Алваро. — Вече и с пушки...

Поколеба се и метисът.

— Това пък какво е? — изръмжа той.

Враговете не спираха да стрелят, макар че куршумите им плискаха на двадесетина метра пред моторницата.

— Гребни наляво! — извика Жоао. — Вече не е на шега.

Алваро сви в мътния приток, който се вливаше отляво в реката. Надвисналата нова заплаха удесетори силите му.

Пирогите ги догонваха. Повече бяха гребците им, със запазени сили. Жоао посочи с ръка и Алваро подкара нататък.

— Под дървото! — заповяда кабокло.

Алваро пак го послуша. Какво ли бе намислил той път Жоао? Дървото беше подкопано изцяло от реката. Корените му стърчаха

напълно оголени. Изглеждаше, че всеки миг ще се сгромоляса отгоре им.

Докато маймуните подскачат по него, няма опасност. Тоя път видя как маймуните избягаха с крясък, преди хората да приближат. Значи всеки миг можеше да се откърти.

Издебнал сполучливо момента, когато лодката премина отдолу, Жоао гръмна в корените, на които все още се крепеше отрупаният с тонове шума и лиани горски великан, който, сякаш чакал само тоя лек тласък, проскърца болезнено, после бавно, някак величаво се срина надолу. Потопи няколко пироги, другите размята с вдигнатите вълни.

Забави ги малко. Но и това малко забавяне се оказа спасително. Бегълците, продължили пътя си, навлязоха дълбоко в страничния приток. И се убедиха скоро, че никой не ги преследва. Алваро загреба по-спокойно.

Тогава изведнъж се досети: а не беше ли това умишлено? Да ги отклонят от реката, от бялото поселище, да ги натикат в пущинака, в тая заблатена гора игапо? Ледена тръпка полази по тила му — та това беше все същото, все оная невидима мрежа, която се оплиташе около тях и ги отвеждаше неусетно, както рибата се натиква в торбата на трала.

Постепенно притокът се разширяваше; заливаше околната селва. Това беше игапо. Само при тая дума очите на пътешествениците помръкват. Защото ако Амазония е Зеленият ад, то игапо е Деветият кръг на ада. По истинската река няма да се загубиш. Тя те води сама. В игапо няма талвег, няма течение. Има хиляди течения, които се омотават във всички посоки; има коварни плитчини, тресавища, блатисти обраствания като капани и за най-мощния мотор на лодка; и зверове; и най-многобройните москити, които се вият наоколо като бръмнала сребриста мъгла. Сякаш не обикновени комари, а летящи змийски зъбчета, от чиито ухапвания пламва цялото тяло. От дървесните корони се изсипва дъжд от червени кърлежи. От водата пропълзват пълчища пиявици, които се намушкват под дрехите, влизат и в ботушите. Обсаждат те отвред каймани и хапещи костенурки. От клоните висят готови да се хлъзнат в лодката отровни змии. Плуват чудовищни анаконди. Не дай боже да докоснеш случайно храста, в който е гнездото на злите оси марабунта. Никой не би могъл

да те спаси. Игапо е по-страшен от древния лабиринт. Влезеш ли — само случаят може да те изведе оттам.

Алваро го съзнаваше и въпреки това не се решаваше да се върне. А не смееше и да продължи. Оттук все имаше надежда да се насочи към реката. Тръгнеше ли напред, не знаеше къде ще попадне.

Кабокло реши преди него:

— Назад! Ще си пробиваме път с автоматите! Сан Жоао няма да ни изостави. Ще стреляме двама.

Дързостта му се бе върнала, вярата в предсказанията му бе вдъхнала нова самоувереност.

Алваро остави веслата, за да вземе оръжието си. И неволно изпъшка. Ех, в каква беля се натика! И то защо?

С напрегнати лица двамата се взираха в падащия здрач. Наляво — надясно. Но нищо. Ни лодка, ни човек. Възможно ли бе да са ги оставили? Ето, навлязоха в реката. Сега Жоао взе лопатите, загреба срещу течението, където беше поселището на серингейросите.

Насреща им се зададе плаващо островче, къс суша не повече от двадесетина квадратни метра, оплетена от корените на още неувехналите шубраци. Едва се отклониха да не се блъснат о него.

Вече се разминаваха, когато оттам проехтя единичен изстрел. Жоао простена, хвана се за гърдите и се преметна извън борда. Алваро нямаше време дори да погледне какво е станало с него. Защото вторият куршум писна покрай неговото ухо. Той натисна веслата и скоро се отдалечи от отминалото по течението островче. Тогава насреща му изникна вражата флотилия. Беглецът не изчака да се срещне с нея. Не помисли и да стреля пръв. Вече се бе убедил — сега индианците не ги щадяха, сега те убиваха, изглежда, омръзнало им бе празното преследване. Той отново загреба към заблатената гора, навлезе в нея и повече по усет продължи напред в припадналия мрак...

Събуди се внезапно. Беше ден. Над реката висеше отровназелен здрач. Лодката беше заседнала в една плитчина, сред воняща тиня. Насреща му, върху лист на водна лилия, клечеше огромна жаба. Той разтърка очи. Не сънуваше ли? Гърбът на жабата се пукаше ту тук, ту там и от всяка пукнатина изпълзяваше жабче. Сякаш се раждаха от кожата. Ясно, не сънуваше. В Амазония всичко е възможно, в Амазония нищо не можеше да го учуди. Едва сега си даде сметка, че е сам, съвсем сам и беззащитен в Деветия кръг на ада, в тоя

заплашителен свят на смъртта и гниенето, на тишината и зловонието. По-право не сам, още по-зле — заобиколен отвред с врагове. Едва сега осъзна, че Жоао не е с него. Добър или лош, умен или тъп, кабокло беше единственият, на когото можеше да разчита в тая безнадеждност. Жоао пазеше гърба му, Жоао познаваше отлично джунглата. А него вече го нямаше. Тоя път не бе успял да стреля пръв. Преварил го бе другият.

Всичко, което го обграждаше, го плашеше. Неопитният кариока, отскоро дошъл в селвата, не умееше да различи отровната змия от безобидната; хапещата костенурка, която може да разкъса човека като пиранхите, от обикновената речна костенурка; бръмналия кошер на безжилестите пчели от зловещото гнездо на осите марабунта; боата от електрическата змиорка; обикновените мравки от огнените им сестри; изпъкналите над повърхността очи на гигантската жаба от дебнещ кайман.

И все пак нещо бе понаучил. Ето, онова храстче например пръска упойващ аромат. Но той знаеше — ако постоеше под него десет минути, след това цяла седмица щеше да охка от главоболие. Веднъж го бе ухапала гигантска сколопендра, като оная, която лазеше по падналия във водата дънер. Повече от месец не можа да се дигне от леглото. Друг път се бе хванал за подобна лиана и ръката му мигновено се бе изприщила.

Коварните диваци бяха постигнали целта си, бяха го натикали в Деветия кръг на ада. Примрял от глад, нажилен жестоко от москитите, с подути ръце и лице, с тяло, което смъдеше до полудяване, той смяташе, че вече няма сили да поеме греблата. А и защо да ги поеме? Накъде да гребе? Къде е изходът от тоя лабиринт и къде ли дебнат враговете, скрити зад плаващите дънери?

Вече не се сещаше за проказата, пък и не му оставаше време за това. Сега най-важното беше да спаси кожата си, макар и прокажена. Едва след това щеше да мисли за крузейроси и лепрозориуми.

Внезапно той настръхна. В далечината, през мрежата на водните изпарения и облаците насекоми, нещо мръдна. И видя кану с туземци, което се потулваше сред чудовищните коренни подпори на някакво дърво, наподобили прострени пипала на исполински октопод. В опасността и неговият поглед се бе изострил. Защото ако не се приспособеше към средата, в която бе попаднал, беше обречен на

гибел. Като по магия изчезна умората му, изтощението, примирението. Силите му се възвърнаха. Той грабна веслата и загреба лудо в противната посока. Види се, открил ги бе навреме, преди да са свили обръча си около него. Случайно бе улучил пролуката в тоя обръч, улучил бе и главното течение на реката.

Блатата постепенно се отдръпнаха, изостанаха назад. Водата се прибра в ясно очертани брегове. Талвегът показва посоката ѝ. И срещу тоя талвег Алваро отпрати лодката си.

Разбрали, че обходът им няма да успее, враговете напуснаха укрытията си и се насочиха подире му, струпаха се неволно в куп сред тясното речно корито. Всяка пирога летеше, раздвижвана от мускулите на десетина ръце. Настигаха бързо тежката лодка на уморения Алваро. Ето, приближиха го на по-малко от изстрел. Нещастният беглец вече се чудеше какво да стори — да гребе ли, или да пусне веслата, за да вдигне автомата.

Тогава съдбата отново се намеси. Насреща му сред понесените от течението дървета и купчини трева се зададе някакво особено кълбо — цял разкрач в диаметър, лъскавочерно и трептящо. Без да разбере какво е, само от вродения си страх пред всичко непознато, Алваро отклони лодката с рязко замахване на греблото. Размина се с кълбото на не повече от метър. И както гребеше гърбом, с лице към преследвачите, видя какво стана. Улисани да не изпуснат жертвата си, индианците забелязаха твърде късно чудната топка. Първата пирога опита да се отмести, но се блъсна в следващата. Въпреки това не свари да избяга. Кълбото, едва докоснало борда ѝ, в миг се разпадна, превърна се в някаква черна покривка, която попълзя по бордовете, покри ги. С викове на болка гребците наскачаха във водата. Лодката се завъртя и връхлетя в следващата пирога, чиито гребци също скочиха във водата.

Алваро разбра. Това бяха странстващи хищни мравки, които така, сбити в кълбо, искаха да преплуват реката. И сега се нахвърляха стръвно върху злощастниците, които им се бяха изпречили на пътя. Цялата вражеска флотилия, разстроена от попълзелите малки черни убийци, се превърна в купчина от преобърнати лодки, сред които пляскаха с ръце падналите във водата хора в напразни опити да избягат от милиардите ръфаци насекоми. Няколко каймана, стояли досега незабелязани на брега, се надигнаха и нагазиха във водата.

И тоя път организацията на материята Алваро Бентес да Иса успя да се запази непокътната. Възползвал се от катастрофата, сполетяла враговете му, преди да се окопитят повторно, той взе преднина в жестоката гонитба. Дори най-сетне успя да се нахрани както трябва. Видя на пясъка няколко обърнати по гръб костенурки. Така туземците ловуват. Знаеше, че това, което върши, е кражба, но не се двоуми много. Гладният стомах не признава нравствените норми. Опече едната в корубата ѝ и я изяде. Дори взе част от нея и яйцата ѝ за из път. Напълни и джоба си с листа от храста кока.

Продължи да бяга нагоре по реката, без да се отпусне, още една седмица. От преследвачите му нямаше никакъв знак, но той повече се доверяваше на своето вътрешно чувство, което му подсказваше, че такива безжалостни врагове няма да го изоставят тъй всеопрощаващо. Стоеше все нащрек. Озърташе се при всеки завой, при всяка издадина на брега, където би могла да се скрие засада.

Реката ставаше все по-тясна и по-буйна. Едва смогваше да преодолява течението ѝ. Движеше се покрай брега да се предпази от бурния талвег. Взеха да се явяват прагове, през които прекарваше лодката си, като я влачеше, нагазил във водата. Местността се промени. Край реката, която се хвърляше ядна и разпенена през тесните си проломи, се надигнаха стръмни хълмове, отвесни скали, каменни плата.

Изглежда, че вече бе прекосил границата между Бразилия и Перу. Неусетно. Такава е тая граница. Нито пистолеросите я спазват, нито индианците, нито контрабандистите.

Мъкнал няколко часа лодката нагоре през зачестилите прагове, капнал от умора, с разранени ръце и крака, Алваро се отпусна върху един камък. Лежа може би час, може би два.

Ясно, повече не можеше с лодка. Трябваше да избира: пеша нагоре към планината или с лодката обратно. Все му се щеше преследвачите най-сетне да са се отчаяли. И може би щеше да се колебае още дълго, ако случайно не бе съгледал две човешки сенки, които се мярнаха и изчезнаха край реката на петстотин-шестстотин метра надолу. Ако не бяха врагове, нямаше да се крият. Какво не прави страхът? Мигновено умората му изчезна. Пък и листата на коката даваха неподозирани сили. Той скочи на крака и хукна по скалите край реката. Заряза лодката си. Взех само автомата с останалите пълнители.

Преследвачите повече не се мярнаха. Дали пък само му се бе сторило така — от страх да му се привиждат и там, където ги нямаше. Ала той не се отпусна. Сам знаеше, че не е герой. Не искаше да се затрие. Искаше да живее. По-добре жив страхливец, отколкото мъртъв герой. Видя докъде достигна Жоао с девиза: „Стреляй пръв!“ Докато другият го превари. Знаеше, че е безсмислено заекът да постъпва като лъв. Силата на заека е бягането.

Още три дни се мъкна Алваро през кампоса — платото все край реката, като оглеждаше пътя зад себе си. Сега беше по-лесно. Надигащите се хълмове бяха покрити с трева, в която можеше да се скрие само змия или чинчила, не и човек. Редките агави и кактуси бяха слабо прикритие, неудобни за засади.

Неусетно навлезе в подстъпите на Андите. Това беше и целта му — да се добере до планината. Там имаше възможност да срещне цивилизовани хора, които щяха да го спасят от коварните му врагове. На хоризонта като чудовищен трион се открояваха огромни каменни конуси, изпилени чуки, дълги зъбери като великански крепости — по-близките тъмни, почти черни, зад тях други: виолетови, небесносини, почти прозрачни от въздушната перспектива, а най-отзад прозираха през разкъсаните облаци заснежените грамади на седемхилядните върхове, отдалеч наподобили гигантски челюсти на пиранхи.

Той се изкачваше все по-нагоре и по-нагоре. Тревата неусетно изчезна наскоро след храстите. Изчезнаха и папратите покрай редките поточета. И мъховете. Останаха само кактусите. И разноцветните лишеи. Но и те вече не така едри и внушителни. И те издребнели, изродени, някъде наподобили каменен трошляк, другаде — снежни преспички от чистия пух, който ги покриваше. Наоколо — сякаш никакъв живот. Но не. Ето, напреде му зейна дълбока пропаст, над която беше прехвърлен въжен мост. Значи минаваха хора. Само че къде бяха сега тия хора?

И ги видя. Макар че не бяха досегашните голи туземци, макар че тия бяха облечени, както всички индианци в Андите, поведението им, дебнещите им прибежки от скала до скала издаваха, че са все врагове. Как трябваше да се спасява сега?

Алваро притича по моста. Като стигна отвъд, се озърна — как да го събори, как да среже въжетата? От пръв поглед прецени, че това не ще му се удаде. С малко време разполагаше, а мостът бе строен здраво,

за векове. И изведнъж реши. Нагоре се извишаваше отвесна канара, на чийто връх, сякаш нарочно поставен от самите планинци, едва се крепеше самотен камък. Високо във въздуха се виеха кондори. Алваро изпълзя като гущер, провря цевта на автомата под камъка и натисна. Това беше достатъчно. Каменният блок се отмести и се срина надолу, стовари се върху моста, разкъса го. В краката му пробягна някакво животинче, подобно на сребриста катеричка. „Та това е чинчилата — помисли си Алваро. — Някога шуба от чинчила се е разменяла за вана от злато.“ Прибягвайки от скала до скала, той продължи пътя си.

А ставаше все по-високо. И по-студено. Въздухът, проредял, не достигаше. Сърцето му биеше учестено. В ушите му бучеше. Краката му бяха изранени от тежкия път. През скъсаните обувки се подаваха премръзналите му пръсти. Ех, къде бяха улиците на Рио с тротоари от бяла и черна мозайка?

Алваро все не спираше. Защото знаеше — спасението беше нагоре. За щастие не гладуваше. Защото и в тази скалиста пустиня все още срещаше животни, които можеше да поваля с единични изстрели на автомата. Всякакви ламии: и едри сиви гуанаки, и стройни черни алпаки, и прекрасни вигони, които пасяха някаква издръжлива суха трева. Веднъж дори видя как бягаше в смешния си галоп уплашена очилата мечка.

На петия ден връхлетя снежната виелица. Изведнъж. Облакът, който бе обгърнал димящия конус на вулкана, се срина надолу като лавина. Притъмня. Зафуча. Ледените кристали зашибаха лицето и ръцете му. За няколко секунди всичко побеля. Алваро се разбърза. Трябваше да дири укритие. Иначе...

И я видя. Тя беше обикновена пещера като стотиците други, покрай които бе минавал. Тясна овална дупка, замрежена с драперии от ледени висулки. Разтрошил ги с един замах на приклада, човекът, зъзнец, се вмъкна вътре. Наистина, там не беше много по-топло от вън, но нали беше на завет, нали бурята не набиваше под дрехите му ледения прах?

С вкочанени пръсти щракна запалката и в мъждукащата светлина забеляза купчина сухи кактуси, сякаш нарочно приготвени. Той поднесе пламъчето до тях. След малко огнището запламтя. Плахите му огньовете обляха със сладостна топлина премръзналото му тяло.

Внезапно Алваро скочи на крака. Отсреща, в другия край на пещерата, огряван от мъждукащите сияния на огъня, седеше друг човек, облечен с непознати одежди, и го гледеше втренчено и зло, без да мигне, без да трепне мускулче по лицето му.

— Но той е мъртъв! — почти извика Алваро.

Сподавил неприятната тръпка при тая неочаквана среща със смъртта, той доближи трупа и го огледа при светлината на запалката. Какъв беше тоя нещастник? Кога беше намерил тук трагичната си гибел? И какво стискаше тъй настървено в ръце?

С вик на удивление Алваро го изтръгна от вцепенените пръсти.

— Кипус! — извика той. — Със златен къс на края! И тринадесет шнура!

Той отново ги преброй — наистина тринадесет! Както в легендата за великия инка Атауалпа. Няма чет легендите за Атауалпа и за неговите съкровища. Весталките от острова на луната се хвърлили в езерото ведно с идолите си, отлети от чисто злато. Или не — инките направили златна верига, която потопили в Титикака. Джек Лондон разказва, че инките превърнали всичкото си злато в безформени плочи, които боядисали в сиво да не се различават от камъните. И какво ли не?

Всички са единодушни, че тринадесетте възли говорят нещо, че в тях се крие непознат шифър, разгадката на тая тайна. Според някои тринадесетте шнура означават тринадесетия вулкан. Но откъде да почне броенето?

Десет хиляди воина отнесли богатствата на великия инка. А какво означава това? Означава нещо фантастично. По двадесет кила на носач — това прави поне двеста тона злато. Двеста тона! Пък Алваро се нуждаеше само от една буца, не повече, само трошица от цялата грамада! Да се излекува, да спаси от изгниване приживе чудесната организация на материята, оформила съзнанието Алваро Бентес да Иса.

Този индианец навярно е знаел къде е скрито златото. Но е мъртъв. Устата му мълчи, скована от ледения мраз. Мълчи в своята насмешлива гримаса...

Ех, да би могла да проговори? Да каже само няколко думи. И после да върви по дяволите...

НА ПЛАВАЩИЯ ОСТРОВ

Жоао се опомни мигновено от хладината на водата. Изплува начаса.

— Алваро! — изкрещя той. — Чакай, подлецо!

Но приятелят му не спря. Дали не го чу, дали не го видя, или се направи, че не вижда и не чува. Обезумял от ужас, той размахваше веслата в борба с насрещното течение.

Неволно в съзнанието на метиса се мярна сравнението: „Изостави ме — както изоставихме сеньор Леонардо!“ Но го отхвърли тутакси. Нито беше склонен към самообвинения, нито лък беше време за това. Знаеше, че е ранен, макар че още не усещаше болката. Има ли рана, има кръв. А кръвта примамва лиранхите. Трябваше веднага да излезе от водата. Веднага! А брегът беше далеч. До брега щеше да стигне само оглозганият му скелет.

Тогава видя плаващото редом с него островче. Без да се двоуми, загреба нататък. А сякаш стоеше на място. Нещо голямо, тежко се отърка в крака му. Сърцето му примря. Даде си сметка тозчас. Не беше пиранха. А какво ли беше? Крокодил? Анаконда? Или невиджданото чудовище минданао? Голямо колкото вагон, с глава като багер... Или Свирача, който привлича жертвите с омайната си музика и им изгризва коремите?

Успя да стигне, преди някое водно страшилище да го отмъкне към дъното. Хвана се за един изкривен клон и с последни усилия изпълзя на сушата. В същия миг изгуби съзнание.

Може би нещо, някакво сетиво, някакъв самотен нерв все още бодърстваше, не угасваше изцяло. Защото, макар и външно в несвяст, усети опасността. Събуди се мигновено, готов за самоотбрана. И видя над себе си Аруява с нож в ръка. И до него изпразнената, вече ненужна пушка. Инстинктивно, с неподозирана пъргавина ритна врага си в корема. Неочаквал това, индианецът се сгърчи от болка и изтърва ножа си, който цопна в реката. В същия миг напрегнал всички сили, Жоао се хвърли отгоре му, верен на себе си. Нападай, винаги нападай! И бог

помага на този, който атакува. Не на оногова, който страхливо се отбранява. Беше изгървал шмайзера си в реката. Затова извади пистолета. Натисна спусъка. Езичето щракна напразно. Ясно, куршумите се бяха намокрили. Без да губи време, той измъкна ножа от ботуша си. Ала това забавяне, макар и кратко, само секунда-две, позволи на Аруява да се опомни. С ловко движение той се превъртя няколко пъти и скочи на крака.

Жоао не можа да го настигне. Беше изгубил много кръв. Пред очите му притъмня, колената му се подкосиха и той се свлече безпомощен на земята. Не загуби съзнание. Жизнеността и волята му за живот бяха неизчерпаеми. А не беше годен да напада — тъй както искаше цялото му същество. Врагът му беше обезоръжен и не биваше да го остави безнаказан. Ала тялото вече не се подчиняваше на волята. Той лежеше по очи, привдигнат на лакти, и следеше с поглед противника си, който стоеше на няколко разкрача от него, леко приведен, уверен в недосегаемостта си.

Жоао чу гласа му:

— Ти, отстъпнико! С кожа на брат и с душа на бледолик! Слушай!

Пистолеросът го дебнеше мълчаливо.

— Слушай! — повтори Аруява. — Който е видял Свещената пещера, трябва да умре!

Жоао изръмжа през зъби:

— Какво плециш и ти? В никаква пещера не съм ходил.

Оня, сякаш не чул, продължи:

— Ти си осъден от съвета на древните пазители. И ще умреш. Под жертвения ташизейро...

Кабокло преценяваше бързо. Каква беше тая Свещена пещера, какъв беше тоя съвет, какви бяха тия древни пазители? Само ташизейро познаваше. Знаеше зловещата му слава.

Но дързостта му се върна скоро. Беше му предсказано от ясновидците. Пък и хороскопът беше потвърдил същото — щеше да забогатее, да се рине в злато. Никой не беше казал, че ще умре, преди да е забогатял.

— Въшльо! — изруга го той. — Ще ме подложиш под жертвеника, ако ме хванеш. А ти още не си ме хванал. Преди това аз ще ти прережа гръкляна.

Зад гърба му някой въздъхна дълбоко. Жоао се извърна рязко. Нямахше никой. Или не, имаше. Подала муцуна над повърхността, огромна риба вдъхваше шумно въздух. Над два метра дълга. Значи в нея се бе отъркал, когато плуваше насам. Арапаима — туземците я викат и „пираруку“. „Пира“ — риба, „руку“ — червена. Защото едрите ѝ люспи имат червеникав оттенък. Ловят я с харпуни. Хванат ли такава плячка, пируват цяла нощ. С нея бяха излезли да дишат и децата ѝ — цяла дузина. Не заслужаваше вниманието му. Жоао се извърна отново към реалната опасност.

Аруява не беше мръднал от мястото си. Стоеше и го измерваше с поглед. Най-после заговори:

— Ти си ранен. Кръвта ти изтича. Накрая все ще се отпуснеш. И тогава Аруява ще те върже. Ще те откара под ташизейро — да изкупиш греха. Аруява ще чака, Аруява не бърза, Аруява има време.

Жоао стисна зъби. Наистина, туземците не бързат. Такъв е девизът им: „Има време!“ За тях винаги има време. И този тук можеше да чака. Истина беше това — накрай раната щеше да сломи волята на Жоао. Тръпките, които преминаваха от време на време през цялото му тяло, скоро щяха да се превърнат в мъчителна треска, която щеше да го тръшне обезсилен на земята. И тогава...

Ами! Нямахше да го тръшне! Жоао щеше да се бори. Щеше да се превърже, да спре кръвта.

Тогава видя върху плаващото късче суша познатото растение. Амапи. С неговите листа индианците обеззаразяват раните си. Той запълзя нататък, посегна да откъсне един лист. Но Аруява го превари. Изскубна цялото храстче, хвърли го в реката. И пак застана, търпелив, безчувствен, в другия край на островчето.

— Аруява ще чака — изсъска той. — Ден, два, три, седмица. Докато отстъпникът падне от изтощение.

Това беше истина, можеше да чака. Ако преди това Жоао не успееше да се справи с него. Но как да се справи, като оня, макар и без оръжие, беше здрав, можеше да бяга, а Жоао губеше сили?

Дали пък не би могъл с ножа? Някога беше един от най-добрите хвърлячи на нож. Нали между другото и на това дължеше славата си. Но прецени начаса. Така, легнал и отпаднал от загубата на кръв, не би могъл да улучи. А не улучеше ли, това значеше да изгуби скъпоценното си оръжие, да остане съвсем беззащитен.

Не посмя. Стисна ножа, стисна зъби. Само това му оставаше — да устои на треската. Докато беше в съзнание, докато държеше ножа, все имаше надежда.

И тогава като връх на всичко се показа сурукуку. Изпълзя от тревата, полази към него, източи се в цялата си четириметрова дължина, изправила заплашително като копие глава. А защо към него, защо не към другия? Жоао потрепера. Сурукуку е страшно отровна змия — никой не се спасява от ухапването ѝ.

Неволно отстъпи, запълзя назад. Достигна края на островчето. Пред страха от сурукуку щеше отново да се натопи във водата. Защото има ли във водата арапаима, значи няма пиранхи. Арапаима е хищник, който се храни с риба. Погледна бегло. Да, арапаима беше там. И то не една, а няколко.

Той ококори очи. Само че това вече не беше арапаима. Това бяха истински акули, които кръжаха настървено наоколо, подаваха глави над водата, оглеждаха го с немигащите си зли очи.

Жоао мигновено се дръпна назад. Изруга. Отпред змията сурукуку, отзад акули. Мръсна шега му изигра Сан Жоао. А змията, смутена, почувствала се заплашена от надигащата се отдолу влага, между двамата човеци, продължаваше да настъпва срещу него. Ето изправи се, готова за нападение. Обезумял от ужас, Жоао замахна с ножа. И повече случайно, отколкото добре премерено, още с първия замах отсече главата ѝ, която падна върху един плосък лист, като не спираше да щрака с челюсти.

Нещастникът въздъхна облекчено. Слава на Мадоната! Отърва се от едното зло. Щеше да се справи и с другите. Цял живот е живял в нищета, сред опасности. И все е оцелявал. Още от малко дете. Спомняше си дивата гора, която обграждаше индианското селище, спомняше си смъртно и съсухрената си майка, която трябваше цял живот да изплаща кратката си връзка с някакъв белокож серингейрос. Помнеше с какъв страх бягаше от стария озлобен шаман. И то с право. Защото накрая шаманът надви. Накара вожда да го продаде на белите в замяна на една пушка. Заплаши, че иначе горските духове ще отмъстят жестоко на племето. Ей така се бе промъкнал в света на белите Жоао, сякаш излязъл от нищото. Не знаеше баща си, едва помнеше майка си. Не помнеше дори от кое племе произхожда. Помнеше само ритниците и боя. И в душата му се трупаше омразата — спрямо белите заради

бащата, спрямо червенокожите, задето го бяха продали роб. Когато поотрасна, белият му господар го натири в гората да събира каучук. Само това помнеше — нарязаните хевеени дървета, стотици, хиляди дървета. И глинените гърненца, закрепени под нарезите. И димящите огнища, над които се опушват каучуковите топки — болите. Помнеше и другото. Как уби първия човек. Жоао работеше добре, беше натрупал много боли. И чакаше събирачът да ги приеме. Вместо него дойде друг. Нападна го, докато спеше. За да му вземе каучука. Но не успя. Тогава Жоао се убеди, че може да замахва с ножа по-бързо от другите. То се знае, повече не биваше да остане тук. Убитият беше бял, а Жоао — презрян кабокло, роб. И избяга. С неговата лодка. Как успя да се промъкне през засадите на сенъора — само той си знае. Отиде в Манаус, изчезна в това струпване на авантюристи. Отначало започна с просия. Ех, че какво можеш да изкараш от нея в един град, където гладуващите са повече от тия, които едва изкарват хляба си. Премина на кражба. Все същото. Малцината, от които можеше да се открадне нещо, пазеха нещото си добре. Тогава за щастие почна новата война. Пазарът пак поиска каучук. И Амазония се разбърза да му го достави. Жоао не се интересуваше къде и за какво е потрябвал този каучук, както и кои и за какво се избиват. Важното беше, че тогава за пръв път в живота си се видя с пари, тогава за пръв път яде до насита. Залови се с почтена работа. Отначало обикаляше с лодка серингейросите да събира болите им за сметка на друг господар. После се отметна от него и продължи за своя сметка. Серингейросите предпочитаха да продават каучука си не на сенъора, пред когото бяха заборчлели до гуша, а на такива „дивни“ закупчици, които плащаха по няколко крузейроса повече. Плащаха в брой, а не ги прихващаха за стари дългове. Затова собствениците на серингалите, хевеените участъци, преследваха дивите закупчици като хищни зверове. Срещу тях бяха и парите, и силата, и законът. Когато пипнеха, връзваха и го хвърляха в реката.

Краят на това мимолетно процъфтяване дойде катастрофално. Доскорошните милионери взеха да си пускат куршуми в черепите, а беднотията отново се пръсна в джунглата: едни за лов, други за диаманти, за бразилски орехи, за контрабанда. Които останаха, болнави, уплашени от гората, го удариха на просия. Но от кого да просиш в един загиващ град? Заселиха се в лодките на пристанището. И по-рано имаше два Манауса: единият на сушата, другият на водата.

Ала сега тоя Манаус на водата нарасна с неподозирана бързина. В лодките почнаха да се раждат децата, да спят, да ядат, да умират. Върху лодки се преместиха и повечето кръчми. И все пак Жоао не загина. Един презрян метис устоя, когато толкова бели сеньори не можеха да си намерят работа. Много тегли наистина, ама всяко зло за добро, закали се, стана твърд и устойчив. Не беше кекав като другите градски младежи, като Алваро например. И макар с по-малка печалба, продължи работата си. Изкарваше за хляба. И за още нещо. Имаше и за кръчмите, и за бордеите по реката. Свиреше на китара, пееше прехласнато. Хубав беше животът тогава: песни, кашаса, момичета. Какво повече му трябваше? Когато имаш пари, белите забравят цвета на кожата. Разнесе му се славата от Манаус до Икитос. Никой не можеше да пие повече кашаса, никой не умееше да върти по-сръчно ножа. Тогава, на върха на блясъка му, свикнал вече да решава всеки спор с оръжие, го намери сеньор Леонардо. Хареса Жоао новата си работа — и по-богато платена, и по-вълнуваща, по-примамлива. Замечта и той като всички хора за дом, за семейство, за деца. А беше влюбен в децата Жоао. Когато срещнеш дете, не можеше да се удържи да не го вдигне на ръце, да не го прегърне. Дори в експедициите, когато видеше дете, отпускаше автомата. Само в деца не можеше да стреля. Сякаш бяха табу...

Островчето продължаваше да се носи по течението, неусетно приближило десния бряг, който се изтегляше плавно назад, еднообразен, скучен като някаква отровназелена планина, в която изсъхналите дървета се белееха като допотопни скелети. А по пясъчните плажове се препичаха крокодили. Из клоните се премятаха паякови маймуни и зелени игуани, катереха се маймуни ревачи, крякаха тукани и папагали ара. Пееха прехласнато авлиги и птици звънари, в плитчините газеха щъркели ябирос и бели чапли, плаваха цели флотилии диви патици, уплашени капибари се гмуркаха безследно във водата.

Аруява стоеше все още прав, търпелив, сякаш забравил врага си. Но не отвърщаше поглед, следеше го с безизразни, студени, решителни очи.

На брега се мярна гол индианец с уме — духова пушка на уста. Жоао неволно се прилепи към земята. Ала разбра скоро. Ловецът се мереше в една едра пеперуда. Индианците предпочитат тези пеперуди пред птичето месо. Смятат ги по-крехки и по-апетитни.

Внезапно реката направи завой. Скалист нос препречи пътя ѝ, затлачен от довлечени с наводненията и натрупани в подножието му дънери и клони. Течението неочаквано забърза. Островчето се устреми неудържимо нататък. В бистрата вода Жоао зърна легнала на дъното, подобна и тя на причудливо усукан дънер, огромна анаконда, около която пъплеха безброй сини крабове.

Плаващият земен къс неочаквано се блъсна в някакъв подводен корен, разтърси се тъй, че правият индианец падна по очи. И в следния миг с трясък се разполови, накъсаха се сплетените коренаци, захвана да се рони задържаната досега от тях пръст.

Двата отломъка бавно се разделиха: върху единия Жоао, Аруява върху другия. Метисът въздъхна облекчено. Отървал се бе най-сетне от тоя твърдоглавец. Никой не би се решил да плува в реката, когато наоколо шарят акули.

Не позна. Не допускаше докъде може да стигне усърдието на туземеца, верността му към дадения обет, дивият му порив да изкупи вината си. Видял, че врагът ще му се изплъзне, без да размисля, Аруява се хвърли във водата, сред множеството на стрелкащите се хищници. Беше отличен плувец. Преди акулите да се усетят, той се хвана за един щръкнал клон и се прехвърли при Жоао. Две озъбени челюсти щракнаха на сантиметър от крака му.

Каболко сметна, че тъкмо сега е неговият момент. Запълзя напред, стиснал здраво камата. Достигна го скоро. Че колко суша беше останала вече! Замахна.

Когато Аруява се извърна, вече беше закъснял. Жоао нанасяше удара си. Наистина не улучи сърцето, но раздра дълбоко рамото му. Кръвта рукна, оплиска цялото тяло. Аруява натика набързо няколко листа в раната си. Тогава видя падналата змийска глава, която продължаваше да хапе настървено въздуха. Досети се изведнъж. Грабна я и замахна с нея срещу врага си. Жоао не устоя. От жива сурукуку не би се уплашил така. Но от мъртвата ѝ глава, която цял час след като бе отрязана, продължава да хапе... Имаше нещо необяснимо, зловещо и тайнствено в това.

И той отстъпи, без да изпуска от поглед неприятеля си, готов за самоотбрана. А треската се усилваше. Огнени тръпки разтърсваха цялото му тяло, сърцето бяхтеше в гърдите като мотора на лодка. Черна мъгла пулсираше пред очите му. Не знаеше след кой удар мракът вече нямаше да се разсее, в кой миг щеше да изгуби съзнание и да се превърне в беззащитна жертва на фанатизирания дивак. Ако беше някой мекушавец, някой като Алваро, навярно щеше да лежи безжизнен труп. Ала Жоао беше от друго тесто, жилаво и яко. Не се разкисваше тъй лесно. Издържаше. Не се отпускахе, умееше да стиска живота между зъбите си.

Наистина твърд беше, упорит беше Жоао. Не по-малко твърд се оказа Аруява. Чиста индианска кръв течеше във вените му, не както в кабокло — наполовина. И още нещо. Жоао мислеше само как да оцелее. Не допускаше, че ще срещне някой, който не държи на живота си; някой, за когото дългът е по-важен и от живота. Затова отначало не се досети какво замисля врагът му. По-право съзнанието му отказа да го възприеме. Толкова противоестественно му изглеждаше. Когато най-сетне не остана никакво съмнение, Жоао потрепера. Сега вече не от треската. Дъхът му пресекна от ужас, от невъзможността да възприеме замисъла на индианеца.

Паднал вече на колене от изтощение, от загубената кръв, Аруява скубеше крайните храстчета на островчето и ги хвърляше във водата. Храстче след храстче, кичур трева след кичур трева. Пръстта взе да се размива, островчето почна да намалява бързо, да потъва — един пръст, два пръста, пет, десет. Водата взе да се просмуква нагоре, да се надига в отделни локвички, които се сливаха една с друга, нарастваха. Речните акули сякаш побесняха, завъртяха се наоколо в светкавични спирали.

— Двамата осквернители вече са мъртви — процеди през стиснати зъби Аруява. — Иде редът на третия. Тогава Аруява ще измие петното. Ще умре и Аруява, но след като умреш и ти, третият...

Чак сега Жоао се усъмни и в храбростта си, и в предсказанията. Ако беше реална опасност, щеше да се справи някак си, щеше да намери изход. С реален враг, с човек, със звяр можеше да се бори. Ала това сега беше друго. Недопустимо беше жив човек, та бил той най-вироглавият индианец, да постъпва така — ведно с врага си да осъжда и себе си на смърт. И то каква смърт — бавно, планомерно, с някаква

свръхестествена настойчивост. Когато островчето потънеше, акулите нямаше да правят разлика между осъден и палач. Не можеше да бъде дело на човек. Това беше нещо различно, свръхчовешко — такава демонична стръв за унищожение, за самоунищожение. Ами ако беше самият Свирач? И така искаше да го изпрати на дъното. Да му изгризе корема. Пък акулите са само негови помагачи...

Той се прекръсти бързо. Санта Мария! Повтори, потрети. Закръсти се лудо. Злите духове бягат от светия кръст...

Този не избяга. Остана. Не спря разрушителното си дело. Глезените му вече бяха залети с вода, а той със същата настървеност продължаваше да кърти крайнината на островчето, да руши и своята опора.

Улисан, напънал се да изтръгне един по-упорит корен, индианецът не видя как отново опряха в някакъв проточен в реката пясъчен откос. Когато разбра какво е станало, той скочи в плитчината да изтласка обратно островчето. И наистина успя. Течението отново пое разпадащия се със суша, завъртя го и го понесе надолу. Само че не можа да се покатери отново върху него, не можа да се убеди сам, с очите си, че е изпълнил дълга си.

Останал без сили, Аруява се подхлъзна назад, олюля се обезсилен и внезапно се строполи в безсъзнание върху пясъка. Вече можеше да умре и той. Врагът му, все едно, беше обречен.

ДВЕ ГРЕШКИ

Още отдалеч се чу сирената на гайолата и не след дълго тя се зададе иззад завоя, размахала забързана двете си плавателни колела като плувец, който с последни сили гребе към брега. Завъртя се тромаво в голяма дъга и бавно, предпазливо опря в дървения кей, подобна на чудновата трикатна етажерка, претрупана с хора и товари. Гайола всъщност значи клетка. Матросът на трапа изблъска назад тълпата, която напираше към палубите. Разчисти пътя за пасажерите, които слизаха на брега. Впрочем слизаха не само тези, за които пътуването беше свършило. Слизаха всички годни за работа. Тук, на тая спирка, трябваше да насекат дърва и да накосят сено. Дървата бяха нужни за парните котли, а сеното — за мършавите телета на най-горната палуба, които бяха предназначени за готварницата. Корабите предпочитат да си носят месото живо, отколкото да харчат пари за скъпи хладилници. А пътниците отдавна се бяха примирили с тоя обичай. Нима капитанът, кормчията, огнярят, кокът и двамата редови моряци, колкото беше целият екипаж, трябваше да зарежат задълженията си и да се заловят с коситба и сечене? Те бяха седмина. Нямаше да им стигне цяла седмица за работа, която множеството щеше да претупа за няколко часа.

Направиха отстъпка само на доктор Павлов. Познаваха го. Пък и да не го познаваха, достатъчно им бе да видят смарагдовия му пръстен, за да му засвидетелстват уважението си.

В селвата лицето му бе позагрубяло, помургавяло. Въпреки това той все си оставаше повече подобен на дребен чиновник след отпускане на море, нерешителен и плах, отколкото на всеотдаен учен.

Докторът се възползва от оказаната му привилегия само за да пренесе на сигурно място багажа си, от който най-голяма цена имаше термосът с местна вода. В тая вода се криеше разковничето на успеха или неуспеха му. От нейния състав зависеше дали Павлов щеше да продължи опитите си, или позорно да се откаже от тях. И никой не

можеше да допусне какви непоправими промени биха настанали в тая вода, ако се прегрее, оставена на открито върху пристана.

Докторът веднага се настани в каютата си на втората палуба, където бяха командната кабина и барът и където отсядаха пътниците от по-първа ръка. С него се качи и Лемолемо, за случая облечен с дочени панталони и риза. Качи се и начаса се намъкна в каютата на доктора. Да не бие в очи. Тази предпазливост не беше излишна. И Лемолемо, и Павлов се опасяваха, че някой от спасените пистолероси или техните господари не биха се поколебали да премахнат един опасен свидетел. Решили бяха така — Лемолемо да слезе по реката там, където сам пожелае. И да се прибере при своите. Индианецът не рачи да издаде къде живее племето му. Павлов го разбра добре. След всичко преживяно никоя предпазливост не беше излишна. Затова не настоя повече. Лемолемо беше отсякъл: „Няма смисъл! Меднокожите ще се пазят сами. Ако те не се опазят, никой бял не може да им помогне.“

Най-сетне секачите и косачите се прибраха. След като натовариха дървата и сеното, корабът се отлепи от скелето, насочи се към средата на реката, спусна се по течението.

Стефан Павлов понечи да си легне. Преуморен беше. Неспокоен и нетърпелив. Какво щеше да покаже анализът? Щеше ли да потвърди хипотезата му? Или, обратно, да я срине без остатък?

Пък не само личната грижа. И общочовешката. Прав ли беше да премълчи? Не трябваше ли да се вслуша в гласа на съвестта си и да разгласи на целия свят престъпленията на тъй наречените пистолероси? Имаше ли право заради спокойствието си да мълчи, което беше равносилно на съучастничество?

На вратата се почука.

— Моля ви! — извика някой отвън. — Един сеньор припадна. Ако обичате...

Доктор Павлов не познаваше Алваро Бентес да Иса. Но още щом го видя, прецени: Алваро се отличаваше от пъстрата сбирщина, сред която бе попаднал, както с държането, така и с говора си. Няма що! Докторът тутакси скочи на крака. Излезе навън, спусна се по стръмната стълба на долната палуба, където беше мястото на бедняците. И там, прекрачвайки натрупаните един връз друг вързопи и налягалите хора, най-сетне се добра до болния. Че какви ли хора

нямаше тук, какви ли цветове на кожата? И въгленочерни негри, и сивокожи мулати, и медночервени индианци, и мургави кабоклоси, и пъстро облечени креоли — отрупани с украшения, с китари и хармоники и блеснали в усмихнатите им уста златни зъби. Задавяше го острият дъх на ром, на пушек, на гниещи плодове и потни тела. На вълни лъхаше топлият мирис на тор от горната палуба, където преживяха предназначенията за клане добичета.

Оказа се малария. Всички уж вземаха хинин, ама не всички се опазваха. Повечето серингейроси бяха болни, тресеше ги редовно. Но се държаха, тракаха зъби и в треската намираха сили да се шегуват със себе си. Малцина не издържаха, като този. Ако това се бе случило в джунглата, навярно серингейросите щяха да се окажат с един помалко. Този бе имал късмет. Инжекцията на доктор Павлов го оправи, като по чудо. Нещастникът отвори очи.

— Както ми е олекнало — усмихна се той, — да има някой, та да ми подаде чаша кашаса.

Докторът поклати глава.

— Кашаса, не! Само вода.

И една ръка с чаша вода се протегна към пребледнелите устни.

— Пий, братле!

Доктор Павлов видя, че и тоя път пак Алваро предложи услугите си. Учуди го не толкова услужливостта му, на тоя свят има толкова услужливи хора, а способността му бързо да се приспособява и по говор, и по държане към събеседниците си. Безспорно симпатичен младеж. Безспорно образован. Но какво диреше тук, сред тая маса от неграмотни каучукосъбирачи и ловци?

Внезапно ученият трепна. Зърна втвърденото петно между веждите му. Опитното му око тозчас отличи безпощадния жиг на болестта. Наведе се към ухото му.

— Сеньоре — пошепна му той. — Казвали ли са ви нещо за това?

И го посочи с пръст.

Когато за пръв път се срещна с прокажен, не можа да спи цяла седмица. Десет пъти ми ръцете си със сапуни и перманганати. После свикна. Всъщност ако тая болест беше толкова прилепчива, то значеше цяла Амазония да е прокажена — тъй като никой от никого не се пазеше.

Алваро посърна.

— Знам го, сеньор доктор. Една примитивна организация на материята с латинското название „микобактериум лепре“ опитва да размести атомите в молекулите на друга по-съвършена организация, наречена Алваро.

Доктор Павлов го изгледа съчувствено. Не се бе излъгал в неговата интелигентност. След толкова дългия си престой сред неуките индианци, макар че ги бе обикнал поради непосредствеността и простодушието им, бе зажаднял за среща с по-културен човек — с по-близки до неговите мисли и преживявания.

Доволен беше и Алваро. И той изпитваше удоволствие от разговора с чуждестранния лекар. А имаше и друго. Чужденците обикновено имат много пари. Чужденците са луди по индиански сувенири: антична керамика, каменни сечива, лъкове и стрели. Луди пари дават за всяка отломка, останала от времето на инкската държава. Ако този доктор беше от ония, които разполагаха с пари, това щеше да се окаже от полза за Алваро. Защото Алваро пък вместо пари притежаваше стока, която струваше много повече от всичко предлагано досега. Алваро имаше на разположение цял инка, напълно запазен, с облекло, с оръжия, с украшения. Етнографите, археолозите, антрополозите биха се изпребили да се доберат до неговия инка. Ала Алваро знаеше цената на откритието си. И ако не беше тая проклета болест, щеше да чака, колкото е нужно, за да получи цената, която заслужава. Сега, уви, трябваше да бърза. Нали от това бързане, понеже беше останал съвсем без пари, продаде, дето се казва, на безценица златната гривна от ръката на мъртвеца. Сега всъщност беше тръгнал да дири едного, за когото беше подочул, че е във връзка с бандата пласьори на разни индиански антики. А беше уверен, че тая банда щеше да му остави най-много една пета от истинската стойност. Колко по-изгодно щеше да бъде той самият да си намери купувача.

Гайолата се плъзгаше по течението, помъкнала цялото множество и човешката глъчка със себе си, по-близо до десния бряг, който пъплеше бавно назад еднообразен и отегчителен — една безкрайна плетеница от дървета, палми, лиани и изсъхнали дънери, докато левият бряг едва се провиждаше в далечината, замрежен от водните изпарения. Лявата вълна, вдигната от корабния нос, се губеше някъде навътре, заличена от накъдрения талвег, а дясната настъпваше

бавно и уверено към брега, за да се плисне шумно в гъстата стена на тръстиката.

След дълго замисляне доктор Павлов запитва:

— Защо не се лекувате?

Алваро слъга набързо:

— Запазил съм си мястото в лепрозориума. Ала преди това ми се наложи да извърша една сделка. Затова...

Сега беше моментът.

— Не познавам вашите интереси — додаде той. — Аз обаче се занимавам с индианското минало. Инкската държава, прединкския период...

Павлов неволно се усмихна. Мнозина се занимаваха: любители, археолози, авантюристи, прости иманяри.

— За всеки културен човек — рече той, — особено ваш сънародник, тези увлечения са оправдани.

— Моето не е увлечение. Аз имам постижения.

— А публикации?

— Не съм ги публикувал. Само ги притежавам. И мога да ги преотстъпя.

Роден психолог, Алваро мигновено усети сянката в очите на събеседника си, който бе доловил търговския намек.

— Как да ви обясня? Вие ме виждате. Материално притеснен. Такъв е нашият свят. Вчера си имал, днес нямаш. А аз трябва да получа парите за лепрозориума.

Когато поискаше, можеше да бъде трогателно откровен:

— Заради това, заради здравето съм принуден. Иначе сам щях... Но няма да крия. Вие сте честен човек. Ще ви се доверя... Открих трупа на някогашен инкски първенец. С дрехите, с оръжието, с накитите му. И с един кипус в ръка...

— Намерили сте труп? Но тук органичната материя изгнива за часове.

— Не тук, а другаде. В Андите. Замръзнал труп. Напълно запазен, сякаш заспал. И чака някой да го стопли, да го събуди. За да му разкаже всичко, което знае. За своето време, за държавата си, за заровените богатства...

И без това беше страшно задушно. Такава влажност, че в дробовете вместо въздух нахлуваше някаква лепкава маса. Павлов

усети как му става още по-задушно. През съзнанието му прелитна, сякаш го прониза с огнен шиш, нелепа, натрапчива мисъл: „Ами ако този мозък наистина заговори? Ако серумът, изготвен от него, бъде впръскан в друг мозък и чрез чуждата уста заговори?“

Тутакси сподави тая мисъл. Стисна зъби. Сега имаше друга цел. Трябваше да завърши онова, което бе започнал — да открие тайнственото свойство на водата. Нима цял живот щеше да се прехвърля от задача към задача, без да доведе нито една докрай, като пеперуда по цветята? И против волята си рече:

— Защо не уведомите властите?

Алваро го изгледа с трагично учудване.

— Защото имам нужда от пари!

Наистина Павлов все забравяше това. Забравяше какво значат парите. Тук всяко нещо се оценява в пари, всяко нещо струва пари. И здравето. А този човек искаше да живее. И имаше право да живее. Въпреки това не можа да потисне укора в думите си:

— А вашето чувство за отговорност пред обществото?

— А чувството за отговорност на обществото пред мен? — възрази живо Алваро. — Какво прави за мен то?

Павлов не отговори. Не беше този първият интелегент, с когото се срещаше в тая страна и който говореше така.

— Чувства! — добави с горчивина Алваро. — Електромагнитни смущения, паразитни биотокове, спъващи нормалните функции на организма.

Край кораба премина в луда гонитба стадо речни делфини. Преминаха с шумно пръхтене, завъртяха се няколко пъти и се стрелнаха напред.

Алваро ги посочи с поглед.

— Тук говорят, че убийството на буфео носи нещастие. А който яде от месото му, на туй отгоре заболява от проказа. Аз не съм ял...

Гайолата рязко изви на запад. Напреде ѝ се изпречи остър скалист нос. Целият кораб притихна. И Алваро сложи пръст на устните си.

— Бабини деветини! — пошепна той. — Но тукашните хора са суеверни. Смятат, че има омагьосани места по реката. Ако заговорят, ще се образува водовъртеж. Преди две години тук загина един кораб.

Замълча и Павлов. Не обичаше да се надсмива на чуждото невежество. Тежък беше животът им. Затова.

Мълча, докато отминаха прокълнатото място, докато глъчката на палубата отново се оживи.

— С вас пътува някакъв индианец — подметна Алваро, колкото да поднови прекъснатия разговор. Не предполагаше как щеше да го развълнува полученият отговор.

— Индианец, вярно. Жертва на пистолеросите. Чували ли сте за тях?

— Чувал съм... Наистина! — заекна Алваро.

Без да забележи промяната в гласа му, Павлов добави:

— Не мога да си обясня. Обяснете ми го вие! Как е възможно това — към края на нашия век, в страна като Бразилия, която претендира, че е преодолела расовите предразсъдъци?

Алваро беше успял да се овладее:

— В Амазония, не само в Бразилия, и в Боливия, и в Еквадор, и в Перу, е възможно всичко. С тази фраза смайваме света, с нея оправдаваме всяко свое безобразие.

Павлов се хвана за последната му дума:

— Безобразие е слабо казано. Но аз няма да мълча. Едновременно с проучването си ще публикувам всичко, което съм научил. Публикацията даже е готова. В чантата ми е.

— Не ви препоръчвам — най-съчувствено го посъветва Алваро. — Те са силни. Ще си изпатите.

А в същото време взе решението си. Трябваше да се добере до тая чанта. На всяка цена.

Сепна ги внезапно избухналата врява. Всички се надвесиха над десния борд. Корабът се разклати. Разместиха се сандъци и кошове. Капитанът се спусна сред тълпата с викове и псувни да я разгонва. За щастие гайолата не се обърна, а хората си разотидоха, защото вече нямаше какво да гледат. Някакъв мулат бе ритнал едно куче, което завираше муцуна в торбата му. Уплашено, то не бе премерило стъпките си и бе паднало в реката. За по-малко от минута пиранхите го бяха оглозгали. Когато Павлов и Алваро погледнаха надолу, него го нямаше. Само няколко кървави петна върху блесналата повърхност и бясно мятащите се плоски риби подсказваха за трагедията, която се бе разиграла.

— Човекът наруши биологичното им равновесие — рече Алваро. — Изтребва кайманите заради кожата им. Останали без главните си неприятели, пиранхите се размножават.

Неусетно се свечери. Над пламналата повърхност на реката се разгоря най-прекрасният залез.

— Никой импресионист не би могъл да създаде такива багри — подметна Алваро, поддал се на омаята от красотата.

Над горските корони откъм запад бавно пъплеха мрачни облачни валма сред нимби от разноцветни сияния. Те нарастваха и се раздуваха бързо, докато накрай погълнаха в черните си утробы нажеженото слънчево кълбо. Притъмня съвсем. Жаравата над реката угасна, покри се с черна лъскава пепел. Моряците запалиха фенерите, но само след минута върху кораба налетяха облаци пото — крилати мравки, които се нахвърлиха върху налягалите на осветените пространства нещастници. А ухапванията на пото са страшно болезнени. Смъдят по няколко дни наред. Няма що, отново угасиха фенерите, докато отминат царството на крилатите пълчища.

Тези дни имаше пълнолуние и капитанът разчиташе на него. Да продължи плаването си и нощем. Настъпилият мрак го принуди да се откаже от намерението си. Вече се канеше да пусне котва някъде до брега, когато блесна първата мълния. Последва я втора, трета. Запламтя цялото небе. Нямаше смисъл да спира. Светкавиците осветяваха като фарове пътя му. Тътенът им не смуцаваше никого. Та какво значи в Амазония една гръмотевична буря повече? Скоро по мачтите затрептяха бледите огънчета на свети Хелм. По-малодушните взеха да се кръстят, ала капитанът не се уплаши и от това предзнаменование. Беше стар речен вълк.

И тогава, изведнъж, без никакво предупреждение, връхлетя бурята. Сякаш се срина отгоре им. И не с вой на вятъра, не с фучене, а с гръм. Дърветата по брега взеха да се чупят като тресчици, да се сриват с корените си и с цели острови суша в реката. Водната повърхност закипя, разпени се и по нея се надигнаха големи вълни, които все по-бързо нарастваха, връхлитаха, подхвърляха лудо кораба на всички страни.

Капитанът разбра. Нямаше право да рискува. Той даде заповед и рулевиът зави надясно, вкара кораба в едно по-тихо заливче. Там вълните, макар че не представляваха опасност, все още имаха

достатъчно сила да предизвикат морска болест в повечето пасажери. Прибра се в каютата си и доктор Павлов. И без това беше време за сън.

Ала не му било писано да спи тая нощ. Най-първо трябваше да оправи Лемолемо, който се бе почувствал зле още при първото люлеене и сега лежеше проснат като дрипа в койката си. Дадените успокоителни лекарства не му действаха. Макар и кален воин, той едва съдържаше стенанията си при непрекъснатите спазми в стомаха.

На вратата се почука настойчиво. Беше отново Алваро да Иса.

— Сеньор доктор — извини се той отвън. — Много сте нужен. Един нещастник е зле. Навярно сърдечна криза. От морската болест.

Докторът слезе на палубата, където се убеди, че наистина положението на болния беше опасно. Налагаше се да изчака над него, докато се увери, че инжекцията е подействала добре. Тъй не усети кога се измъкна Алваро.

На два скока креолът се изкачи на горната палуба. Застана разколебан пред каютата. Сеньор доктор беше казал, че индианецът му лежи вътре, смазан от морската болест. И все пак... А не биваше да се бави повече. Българинът можеше да се върне всяка минута.

Лемолемо сам ускори развръзката. Почувствал непреодолима нужда да излезе навън, на въздух, той отвори вратата и пристъпи към парапета, като едва се удържаше на крака, опрян в стената при непрестанното люшкане на палубата. Вече минаваше покрай спотаилия се пистолерос, когато една по-ярка мълния освети лицето му. И за беда Лемолемо го позна. Че как да не го познае? Та нали целия ден преди оная злополучна нощ той и Аруява следиха от брега лодките на пистолеросите? Опознаха всички до един.

Би трябвало да се овладее, да не се издава, да се направи, че не го е видял. И после да разправи всичко на белия каляуайха. За беда тоя път сгреша. Поддаде се на избухналата ярост, макар че едва се държеше на крака от изтощение.

— Намерих ли те най-сетне! — изхриптя той задъхан.

И скочи отгоре му.

— Който е осквернил Свещената пещера, трябва да умре!

Надцени се. Алваро въобще не бе мислил да го убива. Той дори не допускаше, че някой би могъл да познае в него участник в оная злополучна експедиция. При това мразеше убийството. За разлика от

Жоао. Защото беше убеден, че убийството е най-опасното средство за уреждане на всеки спор. Нали заради убийство теглеше сега?

Ала нямаше избор. В юридическата наука има едно правило — крайната необходимост. От крайна необходимост той блъсна индианеца. Блъсна го с такава неподозирана сила, че оня отлетя назад и се прекатури през борда. Във воя на бурята не се чу нито ужасеният му вик, нито плясъкът от падането му.

Алваро се надвеси от перилата. И не видя нищо. Беше улучил някакво кратко замиране на мълниците. Когато след секунда ярко светване огря реката, от врага му нямаше ни следа. Или бе потънал като камък към дъното, или бе попаднал в нечий зъби. „Може би още по-добре! — успокои се сам Алваро. — Един свидетел по-малко!“

И бързо се намъкна в отворената каюта. Напипа оставената на масичката чанта, след което се спусна долу, мушна я в своя багаж и чак тогава изтича при Павлов.

Беше скроил лъжата си.

— Сеньор доктор — пошепна му той в ухото. — Вашият индиос избяга.

Павлов се изправи рязко.

— Как така избягал?

— Проверете сам! Но ми се стори, че излезе от вашата каюта, за да скочи в едно кану, което го чакаше до борда.

Павлов забърза към горната палуба, последван от пистолероса. Влетя в каютата. Огледа я. Наистина беше празна.

— Излезе — обясняваше Алваро, вдъхновен от способността си да импровизира при нужда. — Наведе се през борда и извика. Тогава от брега се отдели едно кану. Приблужи до тайолата. Индианецът се върна отново в каютата и взе чантата ви. Тогава скочи в лодката.

— Но той беше смазан от морската болест.

— Колко му е да я симулира?

Павлов погледна празната маса. После излетя навън. Приведе се през борда. Извика:

— Лемолемо! Лемолемо!

Бурята затихваше. Не фучеше така, не трещеше. Би могъл да се чуе човешки вик. А не чу нищо. При светванията на отминаващите мълнии се виждаше само пустата речна повърхност и стаената над брега джунгла. Нищо — ни човек, ни кану.

Павлов се върна в каютата. Хвана челото си.

— Да избяга, разбирам — рече той накрая. — Искал е да скрие местонахождението на племето си. Прав или не, не се е доверявал и на мен. Ама чантата... Защо му е чантата?

— Може би някакви дрънкулки, стъкълца, ампулки...

— Нищо интересно за него. Само статията. И някои бележки по моето откритие...

Алваро усети радостно трепване в сърцето си. Бележки — за откритие. Те поне струват пари.

Ала Павлов охлади мигновено радостта му.

— Всъщност те не могат да ползват никого. Само мен. Главното е тук, в главата ми. Там са нахвърляни само някои цифрови бележки. За количества, без означение на наименованията... Всичко е тъй тайнствено...

Алваро прие покровителствен тон.

— Вие сте чужденец. Не познавате местните хора.

— Живял съм цяла година сред тях.

— Не е достатъчно. Те съвсем не са тайнствени, загадъчни, както ги украсяват някои. Вярвайте ми! Те само още не са научили законите на логиката и на морала. Ръководят се единствено от хрумванията си. Като децата, като животните, ако щете. И понеже ние не можем да следваме техния алогичен мисловен път, те ни изглеждат тайнствени. Както способността им да понесат болка наричаме геройство. А то всъщност е само по-слаба нервна чувствителност. Естествена за примитивни хора...

Доктор Павлов безспорно не можеше да се съгласи с такива съждения, които противоречаха и на здравия му разум, и на

убежденията му. Но не влезе в спор, както обикновено правеше. Беше слисан.

— Защо му е била чантата?

— Защо пък да не допуснем, че е пратеник на някого? С цел.

— Невъзможно! — махна с ръка Павлов. — Срещата ни с него беше тъй драматична, че изключва всякаква предварителна подготовка.

Тогава Алваро сметна, че е дошъл удобният момент да запита за най-главното.

— Впрочем в какво се състои проучването ви?

— Засега в областта на догадките. Само ще ви загатна за какво става дума. Елините имали богиня на паметта Мнемозина, майката на деветте музи. В действителност майка на всяко умение и на всяко изкуство.

— Вие сте поет, сеньор доктор! — Симпатията показваше дарбата си. Умееше да се харесва.

— Няма по-голяма поезия от стремежа към познанието. А древните са имали усет, интуиция някаква. И ето за нас, днешните учени, Мнемозина — богинята на паметта, — това е рибонуклеиновата киселина. Познато ли ви е това име?

— Струва ми се, да. Достатъчно е популяризирано вече. Нуклеиновите киселини са сложни органични съединения, съдържащи се главно в клетъчното ядро. Известни ми са и инициалите им: РНК — рибонуклеинова киселина, ДНК — дезоксирибонуклеинова киселина.

— Още по-добре! — усмихна се Павлов. — Значи ще се разберем по-леко. Много опити потвърждават моите думи. Ралф Джерард инжектирал опитни животни с вещества, които пречат да се синтезира РНК, и те скоро забравяли наученото. И, обратно, при внасяне стимулатори за синтез на РНК животните се поддавали на по-бързо обучение.

Алваро не се стърпя.

— Намерили сте средство за засилване паметта?

— Нещо повече. Нещо, което понякога ме плаши. Сега то е в зародиш. Но в бъдеще може да играе огромна, невъобразима роля. За добро, а може би и за зло. Нещо в тая насока постигна Питър Харпър от Съсекския университет. Но той отказа да го публикува. Прекрати изследванията си. Убеден беше, че откритието му най-първо ще се озове в ръцете на тираните, че те първи ще злоупотребят с него.

Никога не се бе разприказвал така. Какво го подтикна към подобна откровеност сега — морската ли болест, която бе замътила и неговата глава, или потресата от неочакваното бягство и недоверието на Лемолемо?

— Питър Харпър твърди, а и аз, както и мнозина други, съм убеден в това. Смятам, че от мозъка може да се изолират вещества, предизвикващи всички емоции. И като него съм убеден, че някой диктатор някога би могъл да инжектира с безволие поданиците, а при нужда — с неукротима войнственост. И Харпър, и аз смятаме теоретически възможно да се инжектира цялата памет от един индивид в друг.

Алваро затаи дъх. Не промълви ни дума. Ученият при най-малкия непредпазлив жест можеше да млъкне, да не се доизкаже. Можеше да усети, че пристъпва границата на разумната откровеност.

Доктор Павлов продължи:

— И рибонуклеиновите, и дезоксирибонуклеиновите киселини са сложни молекулярни устройства, подобни на ресни, по които като възли са наредени запомнящите устройства на клетката.

Алваро схващаше бързо. А може би тъкмо това се въртеше сега в мисълта му.

— Като кипус!

— Точно така! — възхити се Павлов от сполучливото сравнение. — Като кипус, по който възлите при ДНК са гените, символите на наследствената памет, а при РНК — енграмите, символите на обикновената памет. Нуклеиновите киселини са пазителите на информацията в организма. ДНК — това е химическият главнокомандващ на организма, предаден му в наследство от родителите. С най-едрата от всички биологически молекули, като великан всред тях. Една лъжичка ДНК съдържа информация колкото електронноизчислителна машина с обем четиристотин кубически километра, колкото една планина. РНК са по-малки и по-прости молекули. Те изпълняват заповедите на ДНК. В крайна сметка те синтезират белтъците — и запомнящите устройства. Впръскаме ли в изследваното животно пиромидин — антибиотик, който спира образуването на белтъците, — и животното престава да запомня. Всяко изкривяване в ресните на тези кипуси води до непоправими промени.

Струва ми се, че съм открил стабилизатор, който не позволява подобни деформации.

Павлов спря.

— Да не ви отегчавам?

— Ни най-малко. То е толкова интересно.

— Мнемозина не е безсмъртна. Ензимът рибонуклеаза разпада РНК на ниско молекулярни вещества. Рибонуклеазата е убийцата на Мнемозина. За беда тя се намира в целия организъм. Не само в храносмилателната система. Във всяка клетка, и в кръвта. Опитите го потвърждават. Плъхове, обучени да се ориентират в сложен лабиринт, скоро забравят пътя, щом бъдат инжектирани с рибонуклеаза. Затова впръсканият в мозъците на животните серум от други животни не предава цялата информация, а само малка част, следи от нея. Само това, което е останало неразрушено от ензима.

От възбуда той се бе задъхал.

— Аз намерих агента, по-право ще ми се да съм го намерил. Агентът, макар още неидентифициран, който спира дейността на рибонуклеазата. И РНК с цялата съдържаща се в нея информация достига неувредена до нервната система. Обезоръжавам убийцата на Мнемозина. Надявам се, че вече ще мога да прелея цялото паметово съдържание от един мозък в друг.

Не! Не беше само от морската болест. Защото люлеенето почти бе престанало. Гайолата едва се поклащаше на борд. Павлов не можа да се овладее. Той отвори вратата и излезе на палубата. Стисна с ръце парапета. След като бурята бе престанала, облаците се бяха изтеглили на запад. Изплувала зад тях, луната огряваше с приказния си светлик разиграната повърхност. Откъм близкия бряг бучеше прибойт на още неутихналите вълни.

Алваро също беше развълнуван. И неговото сърце биеше лудо. А мисълта му преценяваше трескаво. Възможно ли беше това? Или бе просто бълнуване на един луд? Имаше ли право да му вярва? Имаше ли право той самият да храни някаква надежда, да свързва себе си, своята безценна находка с това, което бе чул?

Най-сетне проговори:

— Сеньор доктор. Знаете ли, че нас сам бог ни е събрал? Вие — с вашето откритие, а аз — с моето. Испанците не са могли да отнесат всичкото злато на Перу. По-голямата част е скрита. Дали това е сторил

Атауалпа, или внукът му — не е важно. Може би то е претопено в една огромна буца и оставено на някой непристъпен връх. Може би, превърнато в огромен златен диск, е хвърлено в Титикака. Може би са го отнесли в град Паитити, чиито улици били павирани с чисто злато. Стените били от сребро, а стълбите от оникс. Може би е скрито на съвсем друго място.

Той приближи лице до лицето на учения.

— Чуйте ме! Вие можете да прелеете съдържанието на един мозък в друг. Аз пък мога да ви дам тоя мозък, чието съдържание навярно струва милиони, милиарди. Ако съгласуваме своите усилия, ние бихме успели да разгадаем вековната тайна на инкското съкровище. Ще станем богати, най-богатите хора в света. И моето лекуване ще изглежда играчка тогава. Съгласен ли сте, сеньор доктор?

Павлов се сепна. Извърна се рязко.

— Не ме ли чухте? — запита Алваро.

— Чух ви.

— Е, какво ще отговорите?

Какво да отговори? Мисълта за богатството не го блазнеше. Има хора, какъвто беше и той, които нямат такава нагласа, хора, лишени от алчност. С такъв морал, с такова възпитание. Но другото, виж, от другото не можеше да се откаже. Да притежава паметта на един древен инка. Навярно съвременник на Писаро и Атауалпа. Какво ли би могъл да научи от тая памет, ако я инжектира на себе си? Да види чудните нрави на тоя легендарен народ, да опознае бита му, да вникне в загадките на душата му, да си обясни необяснимите причини за гибелта му под напора на шепя безскрупулни конквистадори, да научи писмеността му. Преданията твърдят, че е съществувала такава писменост — пиктографско или йероглифно писмо. Един подобен народ, с такава цивилизация, с такава организация, не можеше да разчита на съобщения и знания, пренасяни с шнулове и възли.

Разумът му опитваше да го възпре, да охлади огъня, който се разгаряше в гърдите му. Съзнаваше, че греша. Предчувстваше, че ще плаща тая грешка. А не можеше да устои. Изкушението беше преголямо. Нима цял живот щеше да се мята от една идея към друга, от една задача към друга, без да завърши започнатото? Нима професор Константинов и тоя път щеше да излезе прав?

И въпреки това, въпреки здравия разум, сякаш против волята си, сякаш хипнотизиран от виденията на всичко, което го очакваше да преживее, без да си даде сметка за последиците от това, поддал се на порива си, той пошепна:

— Съгласен съм!

СЕРИНГЕЙРОС

Аруява пак се излъга. Жоао, останал на плаващия остров, който се разпаднаше бързо сред акулското гъмжило, съвсем не мислеше да умира. Жилаво беше тялото му, корава — душата му. Можеше да се скрие под ноктите и пак да не излезе. Има хора, които при първата трудност се предават, отказват се от всякаква съпротива. В треската Жоао си припомняше ту една, ту друга случка от миналото си. Малко беше радостта в живота му. Повече мъка, тегло, каквото малцина могат да претеглят. Повечето като него изкапаха по пътя. Той оцеля. Веднъж, когато бягаха от враждебна банда закупчици на каучук, лодката им се преобърна. Двама изплуваха на едно пусто островче. Останаха там една седмица. Ех, гладуваха наистина, ама все се намираше нещо, ту костенурчени яйца, ту жаба, ту рак. И вода в изобилие — цяла река. А другарят му умря. От страх без съмнение. Заслабна, отпусна се, стопи се.

Ала Жоао нямаше намерение да умира от страх. И сега, в тая каша, в която бе затънал с двата крака. Не за пръв път смъртта го хващаше за крачолите и го теглеше надолу, в дупката. Ала той винаги успяваше да я изрита. Щеше да се измъкне и сега, макар и трескав, макар и ранен, върху това разпадащо се островче. Не помисляше дори да преплува до брега — тъй изтощен, с тоя зловец ескорт от акули. Щеше да се измъкне и тоя път, както винаги досега. Предсказанията не лъжат. Очакваше го голямо тегло, но накрая щеше да забогатее. И то не как да е, там някак да свързва двата края, ами в злато щеше да се рови. В камари от злато. На Мигел Едноокия например бяха предсказали да се пази от плитка вода. И той наистина се удави — в една локва, в която се бе плюснал пиан-залян. Франсиско пък, на когото пророкуваха смърт от отрова и заради това заряза змиеловството, се отрови с гъби. И само те ли? Цяла върволица отдавна умрели хора се източи пред очите му. Един след друг, един след друг...

Той се сепна. Ясно, бълнуваше. Главата му бучеше. Болеше тъй, сякаш я стягаше нажежен обръч. Сърцето бъртеше пресилено, ще

речеш, изпълнило цялото му тяло. Учестеният му пулс топуркаше лудо в челото, в тила, в ръцете, в краката.

Усети, че сушата под него потъваше все по-бързо и краката му вече бяха залети от водата. Покрай тях подскачаха някакви плоски риби с издути чела и страшни зъбати челюсти. Леден ужас стегна сърцето му. Пиранхи! Акулите бяха изчезнали, ала пиранхите не му изглеждаха по-желани съседи. С мъчително усилие, той изпълзя на устойчиво място. Но беше сигурен, че това е временно спасение. Чуваше как опората под него проскърцва, пращи от разкъсващите се корени, които я държаха!

Не! Нямах да загине! Щом като не можеше да преплува до брега, трябваше да попречи на това разпадане. А как? Не беше ли и това някакво ново бълнуване, нова приумица на трескавия му мозък?

Жоао изхлузи брезентената си риза и бавно, търпеливо, стиснал ножа с треперещи от треската пръсти, я насече на ивици. Навърза ги една за друга, след което ги усуква в здрава връв. После пълзешком, завъртайки се като часовникова стрелка, опита да опаше с връвта разнищващите се корени и буци пръст. От миризмата на капналата кръв пиранхите полудяха, заподскачаха настървено, защракаха челюсти. Водата завря в бесен въртеж от пръски и люспести гърбове. Раненият едва успяваше да опази отмалелите си пръсти от неспирните атаки на налитащите челюсти.

Внезапно с лек пукот връвта се скъса. Наистина как биха могли да издържат тия усукани парцалчета на този мощен натиск? Жоао посегна в последния миг, улови връвта. Но преди да я издърпа докрай, изгуби съзнание.

Колко ли време бе лежал така, безпомощно проснат върху тая несигурна опора? Събуди го остра болка в прасеца. Той мръдна крака си, от който отскочи малка пиранха с късче месо в челюстта си. Кабокло бързо се сви върху тясната повърхност, колкото един леген, останала още незалята от водата. Озърна се безпомощно. Наоколо само вода. И глутница хищни риби, които подскачат наоколо, побеснели от мириса на кръвта му.

Или не! Не само той. И още нещо. И един откъртен отнейде дънер, който се носеше плавно по течението редом с потъващото островче. Надеждата отново се прокрадна в сърцето му. Виж, това

можеше. Той нямаше да се разпадне, нямаше да потъне. Само че как да се добере до него? Да чака ли, докато го доближи сам?

Дънерът нито се приближаваше, нито се отдалечаваше. Движеше се редом с него, сякаш привързан с невидимо въже.

Как да се добере? С весла? Да направи весла? Но от какво? От тънките вейки ли? А не би ли могъл друго?

Той завърза връвта като примка и я метна към дънера. Не достигна. Опита пак, и пак. Ала не спря. Почти ослепял от треската, продължи да хвърля нататък примитивното си ласо.

Най-сетне сполучи. Повече усети, отколкото да види как въжетото се заплете в един клон. Задъхан от радост, нещастникът почна да притегля връвта. Бавно, едва уловимо. Защото, ако напънеш повече, можеше да я скъса.

Накрай, след минути ли, след часове ли, след дни или векове, дънерът опря пред него. Неизчерпаеми са запасите на човека. Ето и сега, отново намери сили да изпълзи нататък и да се прехвърли върху прогнилия, наяден от червеите дънер. Нагласи се между щръкналите над водата разчаталени коренаци и отново падна в несвяст.

Не му било отредено да намери и тоя малък покой. Може би само след минута се свести, натопен до половина във водата. Измъченото му тяло и тоя път откри сили за новата борба. Той запълзя нагоре, измъкна се от водата, опита да изпревари превъртането на дървото. Не можа да се отпусне. Всеки път, когато успееше да се покатери до сухо, дънерът отново се превърташе. Въпреки всичко, въпреки неизтощимата си енергия, въпреки вярата в щастливата си звезда, Жоао вече губеше последните си сили в неравния двубой с тая сатанинска въртележка...

Тогава усети как някакви жилести ръце го поемат и издърпват в една лодка. Това беше последното, което запомни. И се отпусна. Напълно. Изчерпал бе всичко, което би могъл да получи човек от своя организъм.

Когато отново отвори очи, той се видя легнал в някакъв хамак, опънат в проста раздърпана колиба сред джунглата. През отвора се виждаше дрипав брадясал мъж, който въртеше кол с каучукова бола над димящото огнище. Ясно, серингейросът, който опушваше каучука си. С лявата ръка въртеше кола, а с дясната гребеше с лъжица латекс от тенекиеното казанче и го обливаше търпеливо.

Жоао го позна: Мигел, наследствен серингейрос, роден в джунглата. Беше купувал от него бедната му стока.

— Ей, приятелю! — опита да го извика Жоао. Но от гърлото му излезе само безсилно шушнене.

Серингейросът го чу. Без да прекъсва работата си, отвърна:

— Сега мълчи! Не се ли виждаш как си закъсал!

Говореше на езика „лингва герал“, тая странна смесица от португалски и индиански думи, на която се разбират всички в Амазония.

— Има ли диваци наоколо? — запита Жоао.

— Че къде ги няма? Ама са укротени.

— Няма укротени. Укротяват се само когато умрат.

Мигел хвърли бърз поглед към него. Гледай го ти! Кабокло пък как говори? И му рече:

— Потрай сега! Докато привърша. После ще ти дам някоя билка. Против треската.

И докато не опуши всичкото събрано каучуково мляко, повече не промълви нито дума. Жоао също замълча. Погледът му зашари наоколо. Колиба, като повечето колиби на каучукосъбирачите. От клони и листа. По-жалка от хижите на най-дивите индианци. Всеки серингейрос се надява този да бъде последният му сезон. За това не си дава труд да си стегне по-своято жилище. Няма време, няма и сили. И всеки сезон става предпоследен. И серингейросът все не може да се измъкне от мизерията си, все не сварва да се наплати на боса, остава до края на живота си в пущинака. Защото, ако опита да бяга, господарят ще го настигне с кучета, с хеликоптери.

Свирукаха щурци и цикади. Из сухите листа шумоляха стоножки, паяци и бръмбари. По пода пробягваха цели легиони едри тропически хлебарки. По тавана пълзяха гущери и гонеха непредпазливите насекоми. В дъното, до подпряната пушка, съскаше с изправена глава дебела боа и го гледаше с немигащи зеници. Жоао, то се знае, не се уплаши. Не за пръв път попадаше в такова жилище. Мнозина, и индианци, и заселници, държат домашни змии да ги пазят от гризачи и отровни влечуги.

Вече се бе стъмнило съвсем, когато Мигел свърши работата си и търкулна новата топка в ъгъла, до боата. После взе една кратуна с някакво питие и го поднесе на госта си. Жоао знаеше, серингейросите

бяха усвоили от туземците много техни здравни знания. Затова му се довери. И скоро заспа.

Събуди се преди зазоряване, когато домакинът му тръгваше да нарязва каучуковите дървета, натоварен с цял чувал гърненца, в които се събира сокът. С мачет и фенер.

С досада Жоао отмахна от лицето си няколко гигантски дървеници, големи колкото обикновени хлебарки. Знаеше, някои хора привличат повече тия гадини. За беда той беше от тях.

Когато отново отвори очи, светлината беше заляла света. Чирикаха оглушително птички. Из въздуха танцуваха огромни пеперуди агеронии, които щракат като гърмящи змии. Боата спеше, свита в дъното, а в сянката под покрива жужеше облак от досадни мухи, които облепваха лицето, ръцете, босите му крака.

От просечената в зеленината пътека излезе серингейросът, който се връщаше от нощната си работа. Беше нарязал хевеените дървета, беше поставил гърненцата и сега му оставаше само да изчака, докато се събере латексът.

— Пфу! — изръмжа той, като се стовари по турски направо на земята под хамака на Жоао. — Право думат хората: бог е сътворил земята, а Сатаната — Амазонията!

После се обърна към госта си:

— Огладня ли вече?

— Огладнях я! — отвърна Жоао. — Откога ме държиш гладен?

— Намерих те преди седмица. Все спа досега.

Поседя още малко, после стъкна огъня и постави котлето.

— Ще пируваме с фароко.

Жоао знаеше. Фароко — това е най-желаното ястие на серингейросите: маниоково брашно със сушено месо.

Мигел добави:

— Ако ми беше дошъл на гости преди двадесет години, щях да те посрещна другояче. Тогава, когато с банкноти си палехме лулите и си лъскахме ботушите, когато се къпехме в шампанско, когато и ние давахме бакшиши на келнерите, а бебетата си залъгвахме със златни дрънkalки. Когато се разхождахме с автомобили по шосето на Манаус, все около него. Че къде другаде можеше да стигне шосето от Манаус? Наоколо е само джунгла. И река.

След като изядоха фарокото, Мигел предложи на госта си и тютюн. От оня, дето го продават по Амазония, усукан на въжета. На метър. Отрязва му няколко сантиметра и ги натика в лулата му. После му я запали.

— Ако видиш диваци наоколо — рече по едно време Жоао, — да ми кажеш!

Неспокоен беше, не бе забравил безпощадната хайка.

Не можа да изпуши докрай лулата, отново му притъмня.

Когато се свести, пак беше сам. С боата, която бе изпъзляла пред колибата и нагълтваше една уловена отровна змия жарарака. Мигел навярно събираше изтеклия от дърветата каучуков сок.

При залез серингейросът се върна, стъкми набързо вечерята, тоя път ежедневно си ядене — фасул и ориз, даде на Жоао пак от билката, после двамата изпушиха още по една лула.

И седна до огнището да опушва каучука.

Преди разсъмване, още по тъмно, пак тръгна да насече дърветата в участъка си. След това събра чашките, опуши латекса. Още ден, два, три. Неделя, две. Жоао чувстваше, че оздравява, ама някак бавно. Едва успяваше да изпълзи пред колибата, за да се погрее малко на слънце, по-далеч от дървениците и хлебарките. Недоволен беше от това Жоао. Макар че не го признаваше и пред себе си, боеше се от индианците, умираше от страх. Не бе успял да забрави преживения ужас. Въпреки самоувереността си, въпреки щастливите предсказания.

И тоя ден, докато чакаше домакина да се върне от нощната си обиколка, той седеше пред колибата. И оглеждаше гората. Маймуните по клоните крещяха тъй, както крещят подир човек. Ако беше Мигел, значи нещо се бе случило. Иначе не би се върнал тъй скоро. Ами ако не е Мигел, ами ако е някой от ония...

Той влезе в колибата. С пушката в ръце надзърна навън през отвора. И изтръпна. Отсреща, в храстите, се спотайваше туземец. Без да му мисли много, защото винаги стреляше пръв, Жоао натисна спусъка. Това беше неговата сила. Едновременно с гърмежа се чу и стонът на убития.

Убиецът дори не погледна жертвата си, а излетя навън, към реката, скочи в лодката на Мигел, положи пушката между краката си и натисна веслата. Силите му отново се бяха върнали, както винаги, когато му потрябваха. Не се замисли, че оставяше благодетеля си

безоръжен в джунглата, при това и без лодка. Жоао не беше крадец. Но сега се отнасяше за друго, за живота му. Когато става дума за живота му, всичко друго губи значение. Ако успееше да се спаси, той щеше да плати и пушката, и лодката...

Спусна се по течението. По-далеч от убития индианец, по-далеч от мястото на засадата, по-далеч от враговете му. Пък и силите му не достигаха за гребане срещу течението. Така можеше да отпусне веслата, да се отпусне и той върху пейката, а лодката сама да го отнесе към целта. Греблата му бяха повече нужни да я управляват, да я откарва вечер на сушата, да я предпазва от плаващи острови и дървета.

Когато огладня, приближи брега, за да застреля едно тапирче. Опече го още там и изяде от него колкото можа. Останалото хвърли. Щеше да се развали до утре. Когато свърши вечерята си, нощта вече беше настъпила. За по-безопасно се нагласи за сън в лодката, като я върза за един паднал в реката дънер.

Вече заспиваше, когато дочу някакво пръхтене. Какво ли можеше да бъде? Дали пък сирена? Но не. Сирените не пръхтят. Те пеят и с песента си увличат мъжете в дълбините. Или пък боуини, гигантската змия, не обикновената сукуружу — анакондата, а Господарят на водите. Той понякога може да се превърне и на кораб, от който срещнатите други кораби потъват, а хората полудяват. Или пък Курупири? Единият му крак е човешки, другият ягуарски. Отнема разума на тоя, който само го погледне.

Жоао надзърна през борда. И тозчас въздъхна облекчено. Във водата се плискаха няколко амазонски делфини. Дори да са омагьосани, делфините не са опасни за мъжете. Само за жените. Защото се превръщат на хубави момци и увличат срещнатите наивнички към дъното.

После заспа. На заранта продължи пътя си. Все така, без никакви произшествия. Тук капибара, там костенурка — все успяваше да засити глада си. Пътува дълго, дни наред. Видеше ли хора или лодки към брега, не се отбиваше нататък. Все още се предпазваше. Накрай се убеди, никой не го преследваше вече. Може би и оня туземец край колибата на Мигел. Когато си помисли за това, му стана някак противно от себе си, ала махна с ръка. По-добре един невинен мъртъв, отколкото един истински враг жив.

Веднъж преяде с риба тъй, че до другата заран лежа в дъното на лодката. Беше видял раздвижване по реката, сякаш вятърът се бе усилил внезапно и бе развълнувал повърхността. Цели камари риби бягаха към плитчината, някои дори се хвърляха и върху пясъчния плаж. Гонеха ги делфините бото.

Когато накрай престана да брои дните, внезапно зад един завой видя градчето. Всъщност какво градче беше и то — двадесетина къщурки, покрити с гофрирана ламарина, църква и затвор около един пращен площад с няколко кръчми — кафенета, един полицейски участък и един публичен дом, обкръжени от стотина прогнили бараки. Из междините, предназначени за дворове и улички, сновяха свини и кокошки. По покривите бяха накацали лешояди, които дебнеха да докопат първи изхвърлените направо от прозорците боклуци.

Жоао върза лодката за дървения кей и тръгна към познатото му кафене. Ритна вратата с крак — някогашното му самочувствие на безнаказаност отново се бе върнало. В тъмното помещение край непокритите маси седяха няколко души, които спореха разгорещено пред чаши с кашаса. Радиото върху тезгяха току-що беше предало резултата от последния мач. Жоао не ги погледна, а седна на една празна маса. Известно му беше: когато бразилец говори за футбол, не го прекъсвай. Няма да ти отговори, а може да извади ножа. Ако изпуснеш лоша дума за отбора му или за любимия футболист, рискуваш живота си. Футболното поражение тук се приема като национална катастрофа. Повечето бразилци не знаят кой е президентът на страната, но всеки ще ти изброи футболните звезди.

Най-сетне разговорът поутихна. Тогава кръчмарят зърна новия посетител. Напусна клиентите си и тръгна към него.

— Жоао! — извика той. — Да те благослови Богородица! Откъде довтаса?

Още неколцина, като чуха името му, скочиха да се здрависват с него. Жоао се усмихна самодоволно. Навред имаше приятели. Защото всички знаеха колко бързо вади пистолета и камата. Насядаха край него. Без да му е заръчано, стопанинът донесе нова кашаса. Заговориха шумно.

По едно време кръчмарят го бутна с лакът, даде му знак с око. И Жоао стана, вмъкна се в страничната стаичка.

— Слушай! — рече кръчмарят. — Нали с тебе беше тръгнал един загладен кариока...

Жоао трепна.

— Какво има?

— Той е тук. С още петима. Отиват някъде. А се носят слухове. Бил намерил съкровище. Продал някаква златна гривна. Старовремска.

— Къде е сега? — прекъсна го Жоао.

— Навярно на кея. Ама и за мен да има нещо. Стягат лодката за път.

Пистолеросът не го изчака да довърши, а излетя навън. Тичешком се втурна към реката. Значи и Алваро се е отървал! Браво на това момче! Ще стане човек. Ядът му отдавна се бе изпарил. Жоао сам се познаваше, сам си се надсмиваше. В момента, когато е ядосан, може да те застреля, без да му мигне окото. Бърза да превари, стреля, хвърля ножа. Но мине ли час-два, забравя. Все едно, нищо не е било.

И сега не се замисли дори честно ли беше постъпил Алваро тогава, като го изостави ранен в реката. Всъщност за него нямаше честно и нечестно, нравствено и безнравствено, добра и зло. Съществуваха само нуждата на момента. Ако имаше оръжие тогава, без колебание щеше да го застреля. Защото така го изискваше моментът. Сега не го изискваше. Останало беше само едно — приятното чувство, че бе срещнал отново Алваро, един от малцината, които кога да е му бяха ставали симпатични.

Наистина го намери при моторната лодка с петима дрипави кабоклоси, които стягаха денковете и ги нареждаха под опънатия над кърмата тент.

— Алваро! — извика отдалеч пистолеросът, като се втурна насреща му. — Негоднико!

От изненада Симпатията изтърва бидона, който държеше. Погледна изумен. Та нали с очите си го видя, като плъсна във водата, ударен от куршум! Възкръснал ли бе? После в очите му заискри страхът. Ами ако е дошъл да отмъщава, че не го изчака?

Кабокло вече го прегръщаше.

— Голям негодник си! Хесус-Мария! Не вярвах, че пак ще се срещнем, слава на Богородица!

Издърпа го настрана, натисна го да седне на един денк и се отпусна до него.

— Разправяй сега! Къде си тръгнал? Какво ще дириш?

Алваро заекна. Не беше подготвен за тоя разпит.

— Нищо! Малко пътешествие.

Жоао го прекъсна:

— Намерил си имане. Знам. Златото на индианския цар. За него ли отиваш?

— Ами! — сви устни Алваро. — Никакво злато.

— А гривната?

— И това ли знаеш? Намерих само една. И я продадох. Нищо повече.

— Сега какъде си се запътил?

Алваро замълча. Премисляше. Най-сетне заговори. Изглежда, бе измислил.

— Намерих един замръзнал индианец — пошушна той в ухото му. — Ама никому ни дума!

Кабокло, то се знае, го изгледа недоверчиво.

— Истина ти казвам! — добави Алваро. — Заледен труп. Отпреди векове. И един учен ме праща да донеса мозъка му.

— Защо му е потрябвал човешки мозък?

— Знам ли? Важното е да плаща. Опити някакви ще прави.

Нима щеше да излезе такъв глупак, че да му признае какво очакваше от тоя заледен мозък? Нима щеше да му разкаже за укритото злато на Атауалпа, за кипуса със златната бучка, за пренасянето на памет от един човек в друг? И после да не се отърве от него...

Ала кабокло не мислеше да го оставя на мира. Не искаше да се разделя с него.

— Ще дойда с теб! — отсече той. — И без това нямам друга работа.

Алваро тоя път не му отказа направо.

— Добре! — рече той. — Щом настояваш. Ама малко плаща оня учен. Стиснат е.

— Нищо!

Креолът стана.

— Тогава да се почерпим! Хайде в кафенето!

Отидоха, седнаха, поръчаха. И нали Жоао отдавна не бе слагал кашаса в уста, нали беше радостен, че пак се бе върнал при хората, че бе открил приятеля си, че бе намерил и някаква работа — пресуши

няколко чаши наведнъж. Алваро не се скъпеше. Поръчваше още, като го тупаше по рамото. И май че се въздържаше от пиене. Ала Жоао не обръщаше внимание на такива дреболии. Който иска — да пие, който не ще — да не пие. Негова си работа.

Когато се събуди, той потърка с две ръце натежалото си чело. Болеше, та щеше да се пръсне.

— Алваро! — извика той. — Ела тук, негоднико!

Влезе едно момче индианче.

— Къде е моят нехранимайко? — извика Жоао.

Момчето сви рамене.

— Сеньорът замина.

— Къде е заминал? — скочи кабокло.

— Още снощи. С лодката. Не каза накъде.

Жоао изтрезня начаса. Излетя към реката. Наистина моторницата липсваше. Беше заминала. И приятелят му — с нея.

— Ах, разбойнико! — изръмжа Жоао. — Ще бягаш! А защо ще бягаш? Значи наистина си набарал нещо. И не искаш да делиш.

Вдигна юмрук към реката.

— Но ще те настигна! Кълна се в светия кръст! Щеш не щеш, ще делим...

ИНИЯТА

Лемолемо се опомни, потънал в реката. Морската болест, изтощението изчезнаха мигновено. Съзнанието изведнъж се проясни, прецени цялата опасност, в която беше попаднал. Реката е пълна със заплахи: и хищници, и нощни зли духове. Трябваше по-скоро да се добере до сушата.

Размаха ръце и скоро изплува на повърхността. Вдъхна жадно въздух. Насреща, на стотина разкрача, се чернееше гайолата. Макар че там беше врагът му, който дебнеше да го убие, тя сега изглеждаше единствената му надежда за спасение. Загреба припряно нататък. Ала течението продължаваше да го отвлича неумолимо по-далеч от нея, по-далеч от спасението. Умората отново взе връх. Лемолемо с ужас откри, че вместо да се приближава към целта, се отдалечава. А наоколо се гънеше развълнуваната река, потънала в мрак, пълна с неznайни опасности. Не беше ли по-добре да се откаже от непосилната борба с течението, за да свърне назад, да загребе към брега?

Не му остана време за двоумения. При блясъка на някаква полярка светкавица той съгледа на два метра от себе си четири пъпки, четири зловещи издатини над водната повърхност.

Инти — всевишният, богът на всички богове, сякаш беше вдигнал от него десница. Иначе не би го изправил срещу каймана. Сам, отмалял, обезоръжен.

Ако беше здрав и отпочинал, Лемолемо би опитал да избяга. Плуваше като риба, умееше леко да завива настрани. А кайманът плува бързо, само че направо. Трудно променя посоката.

Макар и убеден в безсилието си, Лемолемо отново направи опит да бяга. Загреба с ръце, размята крака. А брегът едва се провиждаше в тъмнината. Сигурен беше, че врагът ще го превари. Погледна назад през рамо. И го видя. Крокодилът беше почти опрял морда в краката му, развиваше челюсти.

Нямаше друг изход. Нещастникът се извърна рязко назад и в отчаян порив се хвърли срещу хищника. Ужасните челюсти — те сега

бяха единствената заплаха. Трябваше да ги обезвреди! А за това имаше само един начин. Той го знаеше. Когато хванеха крокодил на въдица, съплеменниците му го обезвреждаха, като му връзваха муцуната с въже. Сега Лемолемо не разполагаше с въже, затова пък имаше силни ръце. Тъй стисна озъбените челюсти в отчаяна хватка, увисна на тях. Кайманът побесня, размята се лудо, завъргаля се във водата като свредел, зашиба ожесточено с опашка. На човека не оставаше нищо друго. Само гледаше да се удържи колкото може по-дълго на тая бронирана муцуна, да не я освобождава. И да се пази от страшната опашка. Изпуснеше ли се в тоя див водовъртеж, това щеше да означава краят.

Вече се задушаваше. Звярът се премятеше толкова бързо, че не му оставяше време дори да поеме въздух. Усещаше как ръцете му, разтрепераните от изтощение пръсти, изпускат грапавата морда.

И изведнъж въртенето спря. Чудовището се загърчи на място, сковано от някаква страшна сила. Лемолемо подаде глава. И обезумя от ужас пред новата заплаха. Огромна анаконда — сукуружу, беше оплела в чудовищен възел бронираното крокодилско туловище. Тя беше подебела от човешко тяло, покрита с едри лъскави люспи. Всъщност дали беше сукуружу, обикновена змия с необикновени размери; или боуини, фантастичното водно страшилище, от което треперят всички покрай Амазонка — зъл дух, способен само с поглед да изпепели жертвата си?

От боуини човек обезумява. А Лемолемо не обезумя. Или по-право обезумя от страх. Не се натика сам в устата му, както разказват легендите, а се отхвърли надире, пусна озъбената челюст и заплува подалеч от счепканите страшилища. А беше отпаднал, смазан от умора. Останала му беше сила, колкото да се държи над водата. Не повече. Напразно се мъчеше да се отклони към брега. Течението го отвличаше неумолимо навътре. Измъкна го от притихналия залив. Извън гористия нос, който пазеше завет, в откритата река вълните го поеха върху разлюлените си гърбове. Лемолемо усети, че няма да оцелее повече в тая борба. Преуморен беше. Обезсиленото му тяло не смогваше да се задържа над водата. Все по-често се отпускате безпомощно надолу, към бездната. Вълните, блъскани безредно, се плискаха в устата му, задавяха го. При буря рибите потъват в дълбините, при буря пиранхите не нападат. Ала и без пиранхи, без крокодили, без анаконди Лемолемо

виждаше приближаващата смърт. Виждаше, че няма изгледи за спасение. Никакви. Разумът, доколкото още мъждукаше в преумореното му съзнание, му подсказваше да се отпусне, да преустанови борбата. Ала нещо друго, някаква неутолима жажда за живот все още раздвижваше мускулите му, поддържаше го на повърхността, разпъваше дробовете му за въздух.

Колко ли време се бе борил със стихията? Минути ли, часове ли, вечност ли? Вече не мислеше, не съобразяваше. Не съзнанието му го държеше над водата, а нещо друго — някакъв неугаснал прост рефлекс, който свиваше и разпускаше ритмично мускулите му.

Повече не можеше! Нищо не можеше да помогне: нито жаждата за живот, нито привързаността към племето, нито дългът. Все по-често потъваше, все по-трудно изплуваше нагоре за въздух. Осквернителите щяха да останат ненаказани.

Изведнъж в загасващото му съзнание блесна последната искрица от нагона за живот. Усети как някакво едро тяло се отърка в него. Какво ли беше то? Дали костенурка или пираруку, безвредна риба или пък акула, сукуружу или кайман? Амазонка гъмжи от врагове, хищни, ненаситни.

Както понякога съвсем неочаквано при най-слабия полъх на вятъра избухва угаснал горски пожар, тъй при това леко докосване и неговият угасващ живот отново се разгоря. Лемолемо отново размаха ръце към брега. Ала това последно припламване беше по-краткотрайно. Само след няколко маха отново потъна. И в същия миг непознатото същество се мушна под него, извади го на повърхността. После го понесе нанякъде. С последни сили удавникът го видя. Позна го. Иния — бото! Мощен триметров делфин.

Индианците знаят, че делфинът не е опасен. Те не вярват в португалските легенди за магическите им превращения. И все пак Лемолемо не можеше да си обясни защо бото го изнася на повърхността. Не беше чувал иния да е нападала човек. Тогава какво искаше от него? В тая буря? И с тия остри зъби в устата. Би ли могъл Лемолемо да се предпази от тях тъй обезсилен и без оръжие?

Клетникът се изхлузи във водата, опита пак да се измъкне... Напразно. Делфинът отново го настигна и се мушна под него. Лемолемо се примири — нямаше друг изход. Отпусна се върху широкия му гръб, почти изгубил съзнание. Остави се, възседнал го

като кон, да го носи над вълните. А душата му, всичко, каквото беше останало в нея, го влечеше към брега. И може би неволно, с някакви неуловими движения или с устрема на цялото си същество, по неуловимите пътища на общение, той предаде на инията своя нагон. И бото се подчини на неизказаната човешка воля. Заплува нататък. Навлезе в плитчината. Не спря както друг път по-далеч от опасния за него бряг. Продължи напред, докато краката на човека опряха в дъното. Обладан от нова жажда за живот, зарадван, обнадежден, Лемолемо се свлече от гърба му и запълзя към сушата, догонван и заливан от прибоя. Там силите му пресекнаха. Тялото му се свлече като дрипа на земята. Захлупи се по очи...

Когато индианецът се свести, слънцето беше застанало отвесно над главата му. Надигна се на ръце. Огледа се. Защо беше тук? Какво се бе случило? Спомените бавно изплаваха в съзнанието му, уплътняваха се: гайолата, бурята, морската болест, пистолеросът, падането в реката, кайманът, делфинът... Нима още беше жив? И колко ли време беше лежал така в несвяст? Как бе оцелял? Без да го подуши ни кайман, ни ягуар! Възможно ли беше това?

Той се надигна. Бурята бе утихнала съвсем. Мътната речна повърхност се бе загладила и блестеше в безброй златни искри. И там, в това ослепително огнище, плуваше един делфин. Дали беше същият. Внезапно, сякаш успяла да го види, инията се развълнува, заподскача над водата, запляска с опашка, запряхтя.

И Лемолемо неволно вдигна ръка за поздрав. Това не беше случайно. Нищо на тоя свят не става случайно. Такава е била волята на Инти — прабога. Инти е изпратил бото да спаси Лемолемо. Защото му е отредил друга участ, не такава срамна смърт в мътните води, а смърт на воин, на герой, за слава на Инти и на племето. Явно бото беше пратеник на боговете. И Лемолемо отсега щеше да го тачи, както подобава на божи пратеник. И не само за него. И за потомството му бото щеше да остане табу.

Не се и замисли да си обясни постъпката му другояче. Наистина отгде можеше да допусне по-простото, по-вероятното обяснение? Отгде можеше да знае каква беда бе слетяла злочестото животно? И каква мъка изгаряше дивото му сърце. Защото и досега в съзнанието на бедното животно се преплитаха споменът и действителността. А не беше толкова отдавна. Както винаги, плуваха двамата с неговата самка.

Редом. Играеха, гонеха се, радваха се. Защото животът наистина беше прекрасен. В това изобилие на храна и почти без врагове. Нито крокодил, нито пиранха, нито анаконда не дръзва да закачи пъргавите и силни животни, които първи усещат приближаването и на най-безшумния враг, дори в най-мътната вода, опипвайки го с ехото на своите кратки подвиквания. До оня злокобен ден, когато непредпазливо, в любовно опиянение, се приближиха до лодката, натъпкана с кряскащи пияни хора. Нима за пръв път се срещаха с хора? Не се бояха и сега. Ала тоя път стана друго. От лодката заискриха малки пламъчета, чуха се чести гърмежи. Другарката му извика от болка и почна да потъва. Делфинът, верен на чувствата, вслушал се в повелите на рода си, се спусна под нея и я издигна върху гърба си. Самката пое мъчително въздух, ала не можа да се задържи над водата. Отново потъна. И той отново я изнесе нагоре. Примамени от мириса на кръвта, край агонизиращата взеха да се събират глутници пиранхи, които друг път не биха дръзнали да се мяркат покрай тях. Бото оставяше за малко другарката си, колкото да разгони настървеното множество, и бързаше назад, за да я поеме отново на гръб. Забравил себе си от скръб, отдаден всецяло на дълга си, той не спираше да се бори с притеглящата я надолу дълбочина, с непрекъснато прииждащите хищници. Привечер го проумя. Разумът би трябвало да му подсказе, че вече всичко е напразно, че всякакви усилия са излишни. Че непоправимото бе станало. Ала сърцето му, дивото любещо сърце, не признаваше законите на разума. Владееше цялото му съзнание, цялото му същество. Макар и мъртва, той продължаваше да я изнася над повърхността, продължаваше да се сражава с гъмжилото на пиранхите, които вече, побеснели от мириса на кръвта, бяха забравили инстинктивния си страх от живия делфин. Те налитаха стръвно и срещу него, та се налагаше и той все по-често да оставя мъртвото тяло, за да се отбранява. Ала въпреки цялата му смелост и пъргавина отделни хищници все успяваха да достигнат убитата, да отръфнат късче месо и да побягнат. Понякога, смутени от самоотвержеността му, рибите отстъпваха в дълбините, за да се върнат скоро с още по-голяма ярост. И тъй — цялата нощ. На разсъмване всичко бе свършено. Не бе успял да я опази. С крадливите си налети пиранхите бяха успели да оглозгат мъртвата делфинка. Оголените ѝ кости бяха потънали в дълбините, последвани от рибето множество.

Отгоре не бе останало нищо. Само един смазан от изтощение и безкрайно страдание самотник. Все тъй самотен, той кръстосваше реката, обезумял от мъка, докато в бурята улови с ехото на своя глас потъващия Лемолемо. И забравил всичко, немислещ, поддал се на неудържимия си порив, той се бе спуснал да изнесе над повърхността и това тяло, което се нуждаеше от помощ...

Лемолемо не подозираше дори тази животинска трагедия. За него бото беше един прост изпълнител. Изпълняваше волята на Инти. И затова Лемолемо беше длъжен да принесе жертва на Инти, когато се прибереше в племето си. Тогава. Сега имаше друго задължение — да се погрижи за себе си. И най-първо да се нахрани. Когато няма листа от кока, за да има сили, човек трябва да се храни. Той тръгна по една пътека, проправена от тапири и капибари. Всъщност не и пътека, а нисък тунел, провъртян в гъстия шумак. Крачка подир крачка, бавно, предпазливо. Известни му бяха хитростите на неговите сънародници: и вълчи ями, и опънати като пружина греди с нанизани остри колове, и изтеглени огромни лъкове със стрели колкото копия — безброй самострели, които могат да се задвижат от най-малкото непредпазливо движение.

Не смееше да пипне с ръка, защото някои лиани са отровни, защото други неочаквано оживяват, превръщат се в задрямали дървесни змии. В шубраците се крие и сукуружу. А там предимствата са към влечугото. Там прави засадите си и ягуарът. И кърлежите. И земните пиявици, скорпионите, сколопендрите...

Нещо прошумоля. В следния миг подплашена капибара, най-едрият гризач, голяма колкото овца, профуча край него, за да се хвърли в реката.

Лемолемо се поколеба. Околните храсти му подсказваха, че в такава гора не би намерил нито бразилски орехи, нито пурума с плодове като грозде. Гладна гора, каквато е по-голямата част от селвата. Ще не ще, трябваше да се върне при реката. Реката — всевечният враг и в същото време хранителницата на горските жители. Тъй разколебан, направи още няколко крачки. И отскочи. Насреща му се изпречи цяла глутница паяци крабове, по-големи от дланта му, които нападаха с огромни скокове. Отровата им е страшна. От няколко ухапвания и най-силният умира. Без да се двоуми, тъй беззащитен, Лемолемо хукна надире. Излезе пак на открито, до реката.

Изпълзелите на припек каймани побързаха да се намъкнат във водата. Разлетяха се накачалите край тях бели чапли.

А трябваше да се нахрани. Умираще от глад. Той огледа брега. Най-лесно достъпната храна са крокодиловите и костенурчените яйца. По пясъка нямаше ни помен от костенурки. Личаха само крокодилски дири. Той ги проследи предпазливо. И там, под навеса на храстите, откри гнездото. Кайманът снася яйцата си в купчина листа и треви, които при гниенето си ги затоплят и измътват. В това гнездо нямаше яйца, само натрошени черупки сред разхвърляната шума. Грифовете бяха издебнали майката, когато е влязла за малко във водата, за да плякосат оставеното без надзор потомство.

Не видя охлюви, не видя и речни крабове, които при липса на друго биха заситили глада му. Затова тръгна срещу течението. Брегът беше неравен, разнообразен: ту пясък, ту тиня, ту залети от водата коренаци, които трябваше да обикаля, газейки през водата. А там, в тинята, където нямаше опасност от пиранхи, го заплашваха отровните шипове на скатове и поразяващите удари на електрическите змиорки. Един чужденец би загинал в тая гора. Би затънал в тресавищата, би се натикал сам в устата на крокодила, би се хванал за отровна змия, не би могъл да се опази от хилядите лазещи смърти в джунглата. Ала тая джунгла за Лемолемо беше роден дом. Той познаваше всяко нейно растение, знаеше къде расте. Досещаше се какъв враг може да се крие в клоните или в хралупата му. Ето на. Той се спря разколебан само за миг пред изпречилата се насреща му рекичка. Прецени я мигновено. По това, къде растеше водната леща, водният зюмбюл, амазонската лилия, тръстиките, безпогрешно намери брода. И тръгна по него. Все така разчитайки природните знаци, той достигна един пясъчен нос, затлачен с грамади от довлечени при наводненията дънери и тиня, в които блестящият талвег на реката се раздвояваше. После брегът рязко свиваше назад, към изток.

Не след дълго Лемолемо се озова отново на мястото, откъдето бе тръгнал. Без съмнение, беше попаднал на малък остров. И нямаше друг начин да се измъкне. Само с плуване. А беше сигурен, че реката гъмжи от хищници. Оставаше му само едно — да направи сал. За неговата изработка бяха нужни сечива. Ще не ще, трябваше да събере леки дънери, такива, каквито е довякла водата, и да ги свърже с лиани. Затова му трябваха много часове, дни наред. Дни наред, в които

да живее, да се храни. Нямахте право да се отпусне, макар и преуморен. Беше длъжен да изостави час по-скоро този остров, за да настигне голямата ръмжаща пирига, да залови оня омразен белокож и да го накаже. Да го накаже не за това, че блъсна него, Лемолемо, във водата, а за другото, по-важното — че бе осквернил Свещената пещера. Защото, ако го оставеше ненаказан, Инти щеше да унищожи племето на Лемолемо. Може би именно затова Всевишният бе пратил и делфина да го спаси — за да помогне на отмъстителю. Той стъпи върху един паднал в реката дънер. Загледа се във водата. Какво ли се въдеше насам? По водната повърхност подскачаха някакви тромави летящи риби. Четириоки. Половината око гледа под водата, другата половина — във въздуха. Но и тая им дарба не винаги ги спасява. Ниско над водата летяха чайки, които ги ловяха сърчно, като почти докосваха повърхността с раззинати клюнове. На двадесетина разкрача от брега плуваше костенурка. Друг път Лемолемо би се гмурнал да я догони и да я хване за крака. От речната костенурка, опечена в корубата си, става чудесна гозба. Ала не скочи. Тази беше хаплива костенурка. Зле може да си изпати плувецът, който опита да я закачи. Защото при това не плуват сами, а на орляци, които нападат дружно. Ето, костенурката се превъртя настрани и след миг изплува, захапала през средата току-що излюпена анаконда, която се гърчеше безпомощно в беззъбата ѝ уста.

Лемолемо реши да опита. Хвана една пиявица, която пълзеше по дървото, и я смачка над водата. Около капката кръв се струпаха няколко настървени пиранхи. Значи имаше ги. Той хвана друга пиявица, размаза я върху къс от лиана и натопи лианата във водата. Измъкна я мигновено с две пърхащи пиранхи, които бяха налупали примамката. Една след друга ги ухапа в тила, за да ги обезвреди. Вече се тъкмеше да пусне отново първобитната си въдица, когато видя насоченото към брега плаващо островче. Надеждата обзе сърцето му. Навярно Инти му го пращаше. Скочи от дървото и припна да го пресрещне. Но спря наред пътя. Върху островчето, откъртено от някакво обрастване на воден хиацинт, стоеше наежен, озъбен черен ягуар, срещу който настъпваха няколко едри каймана. Ако бяха по-дребни, не биха уплашили пъстрокожия хищник. Ягуарът е най-опасният звяр в джунглата. Жесток, кръвожаден.

И ето, преди островчето да опре до брега, огромната котка скочи от него, после се шумугна в шумака. И със скока си изтласка назад плаващото островче. Течението го пое, помъкна го надолу.

Лемолемо стисна зъби. Изпусна го. И заради това трябваше да довърши сала. Да остане още на острова. И то в такава опасна близост.

ЕЛИКСИРЪТ НА ПАМЕТА

Алваро Бентес да Иса бързаше към Манаус, където бяха уговорили да се срещнат с доктор Павлов. Беше изпълнил успешно задачата си. И би трябвало да тържествува. А в същото време сърцето му беше потиснато. Ръката му неволно опипваше през час, през два, а понякога и през минута втвърденото петно между веждите. Струваше му се, че расте бързо, че се разширява; струваше му се, че вече се втвърдяват и ставите на пръстите му; че същите петна се зараждат по устните, по носа, по ушите му. А знаеше добре как изглежда прокаженият човек, помнеше безброй обезобразени, разядени от болестта лица. Помнеше грозните чукачета, в каквито се превръщат поразените пръсти.

В лодката под навеса лежеше термостатът, в който беше поставил мозъка на мъртвия инка. На него сега Алваро възлагаше всичките си надежди. Не толкова на обещаното възнаграждение от чудака лекар. Повече на другото — на знанието, което се съдържаше в тоя мозък и можеше да ги насочи към скритото злато на инките. Тая надежда, непотвърдена, ала и неотречена от учения чужденец, му даваше сила из целия път до ледената пещера. Тя го крепеше и на връщане оттам. Не само за лечението в лепрозориума — за него все щеше да намери пари. Ако не от доктора, то от предишните си работодатели. Цивилизацията винаги е имала нужда от наемници. Босовете не обичат да си кървят ръцете. Не понасят кръвта. Вече му бяха нужни много повече пари — и за другото, да заличат следите на престъплението му, което за него всъщност не беше нещо тъй непросимо, а обикновена младежка грешка. Някои електрони на атомите в неговия мозък тогава бяха променили орбитите си. Излъчените биотокове бяха раздвижили молекулите на ръката му, в която се бяха оказали молекулите на ножа. И те, тези прости железни молекули, с по-голямо сцепление помежду си, бяха проникнали всред огромните, ала неустойчиви белтъчни молекули на адвокатския син. Златото на инките, ако имаше щастие да се добере до него, щеше да

запуши устата на всеки зложелател. Можеше да ги запуши и завинаги, ако иначе не разбират.

Алваро притвори очи, унесен в мечтите си. Нямахше сила да издържа повече. Може би беше носталгия по Рио. Защото Амазония не е Рио, Амазония не е и Бразилия или Перу, или Боливия. Амазония е нещо като колония на Бразилия, и на Перу, и на Боливия. Бразилия за Алваро беше само Рио. Като на филм, видимо и отчетливо, пред очите му изплава родният град — с лазура на залива Гуанабара, ограден с белия плаж на Копокабана; с белия силует на върха Пан ди Асукар и тъмния контур на планината Корковаду; с разкошната авенида Рио Бранко, с лукса на магазините и ресторантите; с незабравимата Синеландия, Страната на киното, където, казват, работели повече от сто кина. Нима един истински кариока, кореняк, можеше да забрави незабравимия Рио?

Много усилия на волята му бяха нужни тогава, за да преодолее страха пред дебнещите по пътя му диваци. Затова избиколи, избра друг, страничен път, по-дълъг и по-труден. И го избра добре. Никой не го срещна: нито дивак, нито граничар. Никой не направи опит да го нападне. Индианците го посрещаха пак тъй миролюбиво, както и преди. Само на връщане една вечер го издебна някаква шайка. Успя да ѝ се изплъзне в тъмнината, възползвал се от връхлетялата буря. Навярно бяха обикновени скитници — побягнали от серингалите събирачи на каучук, предпочели речното пиратство пред тежкия си труд. А навярно имаше и нещо друго, все не можеше да се отърве от подозрението, че нападението не беше случайно, че бе подготвено от хора, които бяха дали ухо на слуховете за намереното от него съкровище. И не би останал потресен от почуда, ако всичко това излезеше работа на Жоао. От тая нощ почти не мигна. Бодърстваше, опрял пръст в спусъка. Слава богу, нападението не се повтори. Без никакво произшествие наближи града.

Моторницата сви на север в устието на Рио Negro, чиито черни води смениха жълтата мътилка на Амазонка. Скоро се видя и градът: най-първо плаващият Манаус, гъмжило от сблъскани една до друга лодки домове, в които жените готвеха и перяха, хранеха затворените в кафези кокошки, караха се и подвикваха на шляпащите във водата дечурлига. Из тесните пролуки се провираха лодки, в които продавачи

разнасяха зеленчуци и плодове. От вратата на плаващата кръчма долитаха пиянски песни.

Винаги, когато влизаше в тоя град, пък и в кое да е друго по-голямо селище, мъчителен спазъм стисваше гърлото му. Амазония е далеч от Рио, както раят от ада. И все пак беше Бразилия. Действаха същите закони. Ако някой го познаеше — нямаше отърване. Затова предпочиташе Перу. Там никой не подозираше миналото му. Алваро въобще не мислеше да се връща в Бразилия. Тогава го подмамиха пистолеросите, а сега — надеждата за инкското богатство, което можеше да го отърве завинаги и от болестта, и от наказанието.

След като спря до дървения кей, Алваро се раздели с кабоклосите, като им обеща утре да дойде пак, за да се разплатят. Мълчаливо, без да кажат нищо, те си тръгнаха. Алваро знаеше, няма по-нещастни същества от тях: и в материално, и в духовно отношение, вечна жертва на най-старите злини в света: на нищетата, невежеството и болестите. Прочете в очите им една мисъл: ако им плати — добре; ако не плати — няма да бъдат по-зле.

Тръгна към уговорения адрес. Пътят му го преведе пресцентъра. Но преди това прекоси пристанищния квартал, в който плаващите домове неусетно преминаваха в наколните жилища, а те — в глинените бордеи, пред които вместо градинки бяха поставени гърнета с рози и зеле. По тенекиените покриви бяха накацали урубубу, подобни на едри гарвани, които дебнеха стопанките да изхвърлят нещо за ядене или да забравят отворена врата, за да връхлетят вътре и да отмъкнат каквото докопат.

Алваро скоро намери спретнатия дом, където беше отседнал новият му съдружник. Натисна звънеца. Отвори му една черна прислужница, която го въведе мълчаливо в гостната. След малко в стаята влетя самият домакин, доктор Павлов, с горящи от нетърпение очи.

— Добре дошъл! — той се ръкува сърдечно с госта си. — Всичко в ред ли е?

Новодошлият посочи хладилната кутия.

— Задачата е изпълнена блестящо — докладва той с очарователна усмивка.

Ученият коленичи. Огледа апарата, провери скобите, уплътнителя на капака, опипа с длани хладилната на стените.

— Да се надяваме, че всичко е благополучно. В това време и аз не седях бездеен. Подготвих всичко, цялата апаратура. Още днес започваме приготвянето на серума.

Наистина през тия дни и седмици той съвсем не бе стоял без работа. Надали друг път е бивал по-зает. И то не само с подготовката за големия опит, не само в лабораторията, която бе приспособил. Даже повече с другото — бе събрал всички материали относно историята на инките, които можеха да се намерят в Манаус: за държавното им устройство, религията, езика, писмеността им. Особено за писмеността. Беше се впуснал в това проучване с цялата страст, на която беше способен.

Алваро най-сетне изрече съмнението, въпроса, който не му даваше покой от толкова време насам:

— Ще проговори ли, сеньор доктор? Дали ще ни разкаже всичко?

Павлов се сепна.

— Човекът не е планария, не е и плъх.

Не посмя да потвърди или да отрече напълно хипотезата си, което значеше за него да отрече себе си.

— Може би... — той се поколеба. — Не е изключено да успеем. Не е изключено да проникнем в спомените на тоя нещастник, да използваме съдържанието на неговата памет.

Алваро възкликна радостно:

— Мозъкът заговаря! И назовава скривалището. Разтълкува смисъла на тринадесетте възела. Вие навярно сте чували. Фон Ритер от Кито смята, че това означава тринадесетия вулкан на север от Куско. Пълчища иманяри са преровили Ел Сангай, Свещената планина на главорезите шуари.

— Чувал съм. Но съм чул и друго — че нищо не са намерили.

— Ами ако тринадесетият възел не значи тринадесетият вулкан — подметна замислен Алваро. — А тринадесетата река? Или нещо съвсем различно. Все това си мисля — тринадесетата река: Мараньон ли е, или Укаяли. Някоя от „гърмящите реки“, които се спускат от Андите.

Павлов отнесе хладилната камера в лабораторията си. Постапи я за размразяване. И се върна. Седна срещу госта си. Заговори. Възбуден беше. Искаше му се да излее пред някого част от бурята, що бушуваше

в гърдите му, вълнението пред решителния опит, за който бе мечтал години поред. А сега, изправен пред него, той изведнъж се бе почувствал неподготвен, слаб, почти безсилен.

— Имам ли право? — И повтори. — Имам ли право да извикам на живот една мъртва душа? Не да съживя организма, да го реанимирам, а да съживя само душата му. Да я извикам за разговор. Като спиритически медиум.

— Защо не? — намеси се Алваро. — Защо да не научим от него, каквото знае? Индианецът и тъй, и инак си е мъртъв. Защо мозъкът му да изгние напразно?

Черната прислужница влезе безшумно да им поднесе кафе.

Алваро я изчака да напусне стаята и почти издекламира:

— Така го възпяваме ние: черно като смъртта, силно като любовта, сладко като целувката и горещо като ада. И въпреки тези поетични излияния при криза горим кафето в локомотивите.

Сякаш не бе го чул, Павлов продължи да изказва на глас съмненията и колебанията си:

— Личността — това е съвкупност от всичко преживяно, от спомените, които оформят самоосъзнаването. Запазиш ли паметта в нейните материални носители, все едно, постигаш безсмъртието.

Алваро неволно скочи на крака. Само това не му бе идвало наум. Бе премислил всичко: лепрозориума, укриването на престъплението си, власт и сила. Само не и безсмъртието. Има хора, уморени от живота безволници. За тях не е нужно безсмъртие. То е отредено за силните воли, за тези, които обичат живота — като Алваро. За жалост колкото и да е жизнен, все някога и Алваро трябва да умре. А сега, при това откритие! Не би ли могло тогава съдържанието на неговия мозък да бъде прелято в друго, младо тяло? И това съдържание, все едно душата на Алваро, присадена на друга почва, да почне отново да живее... И тъй — до безкрайност...

Задъха се пред неограничените възможности, пред свръхестествените възможности, които се откриваха напреде му. Но той беше образован човек. Не вярваше в свръхестественото.

— И все пак — промълви Алваро. — Убеден ли сте, че така, с прехвърлянето на паметта от един човек в друг, ще премине всичко, което наричаме личност? Както преливаме кръв. Или нещо ще остане? И тогава вместо безсмъртие ще се получи само просто предаване на

запомнени случки и знания. А това става и сега чрез обикновената писменост. Мнозина пишат мемоари, но безсмъртни не стават.

Павлов сви рамене.

— Че как да ви кажа, драги Алваро? Не, не съм уверен. Въпросът е толкова сложен. Някои считат, че така, с мозъчния серум, могат да се предават и емоциите. Други пък придават на емоциите биоелектрична същност. Едно е безспорно. За да има личност, безусловно необходимо е познанието, информацията, споменът.

— Но дали само това? Или още нещо?

— Може би и въображение, способност да се комбинира. И колкото е по-богат материалът за избор, толкова по-големи са комбинативните способности на въображението.

Раздвиженият мозък на Алваро не спираше да задава нови въпроси:

— Според вас достатъчно ли е само количеството на информацията?

— Изглежда, че не е. И електронноизчислителната машина помни. Количеството на информацията в мозъка на делфина превишава тая на човека. И въпреки това човекът е господарят на света. Защо ли? Изглежда, че над информацията, събирана в запомнящите белтъчни устройства, у човека има още нещо — някакво творческо зрънце, което обуславя интелекта. Има велики откриватели с огромна памет: Нютон, Лайбниц, Кювие, Спенсер. Безспорна е ролята на паметта, на натрупаната информация, за работата на учения. Но как да си обясним другото явление, как е възможно раждането на гения в хора, които не са се отличавали с особено силна памет: Гаус, Уат, Линей, Спиноза, Русо, Хегел, Фарадей, Айнщайн...

— Именно това! Какво е това зрънце? Къде се крие? Зрънцето, което отличава личността Алваро от написаната автобиография?

Павлов се усмихна безпомощно:

— Не мога да го определя. Мога само да го илюстрирам с два примера. Първо — една огромна строителна площадка, на която са натрупани тухли, вар, пясък, камъни, цимент, керемиди, стъкло, желязо, пластмаси, дърво в най-различни размери. И един невежа сред тях, който се чуди как да се оправи сред тая грамада. И, второ — само камък. Нищо друго. Но пред него един човек. С творческото зрънце. И от простия камък израстват пирамидите, сфинксовете, Луксор,

Партенона. Ето това зрънце може би е човекът. Не знам кой е неговият носител: РНК, ДНК или...

Той стана.

— Не мога да стоя така! Не ми се сърдете! Ще ви оставя, за да отида в лабораторията. Не ме търсете, докато не ви се обадя аз!

И сякаш замаян, хипнотизиран, напусна стаята. Стана и Алваро, влезе в спалнята. Само че не се отпусна. Не разчиташе на това, че ученият сам ще го потърси. Никому не вярваше на тоя свят. Всъщност какво би попречило на тоя гинго — чужденец, когато добие серума, да се измъкне без следа? И да зареже този, който с риск на живота си бе намерил замръзналия мозък. Всеки съди за другите по себе си. Не, Алваро нямаше да го чака. Щеше да го следи, щеше да го дебне.

И го дебна цели два дни и две ноци. Освободи черната прислужница, отпрати я у дома ѝ върху сала. През това време Павлов нито яде, нито пи. Само потракването на стъклениците издаваше, че е там, че работи.

На третия ден той отвори вратата. Алваро изхвърча от своята стая.

— Е? — не можа да сдържи той въпроса си.

Павлов седна, по-право се строполи на стола. В ръката си държеше пълна стъкленичка.

— Ето го! — пошепна той. — Еликсирът на паметта!

Алваро се изправи пред него.

— Готов съм, сеньор доктор.

Ученият поклати глава.

— Не! Това няма да стане!

— Но защо, сеньоре? Не заслужавам ли това аз, който рискувах живота си? Нима не ми вярвате?

Павлов се усмихна:

— Не е за вяра, драги Алваро. За друго е. Аз нямам право да правя опити върху хора. Никакво право. Само върху себе си. Само със своя живот мога да разполагам.

Подозренията на Алваро се усилваха. Ясно, хитрува. Всички на тоя свят искаха да го надхитрят. Изгарящ от нетърпение, той беше готов да избухне. И тоя път доброто му възпитание надделя. И пресметливостта.

— Но аз съм съгласен. Ще ви дам писмена декларация.

Отпуснат върху стола, смазан от умора, Павлов сякаш беше заспал. Но не, не спеше. Заговори отново:

— И друго! Досега като че ли съм бил заслепен. Вие сте културен човек, ще ме разберете. Всъщност това, което се тъкмим да извършим, е нередно. Намереният труп не е наша собственост. Опитът трябва да се проведе под контрола на държавата.

Алваро скочи.

— Какво говорите, докторе? Та това значи държавата да грабне всичко. И за нас да не остане нищо. За нас, които единствени заслужаваме...

Той хвана ръката му.

— На мене ми трябва злато! Разбирате ли какво значи то за мен? У нас лечението не е безплатно. Искат луди пари. А който ги няма, да мре. Аз трябва да се излекувам...

Павлов размърда уморено устни:

— Решил съм. И няма да отстъпя! Ще поискам правителствена комисия. Може и от Обединените нации. И правителството ще ни награди. С тая награда ще можеш...

Алваро настръхна. Награда — трохите от златната трапеза. При това да каже името си пред държавните чиновници. И да се натика сам в ноктите на правосъдието. Луд ли го смята докторът?

Той стисна челюсти. Какво трябваше да стори? Как да се оправи с това неочаквано твърдоглавие? Или пък всъщност беше обикновено изнудване? Как?

И реши. Само по един начин — като му отнеме серума. Насила. Като насочи насреща му дулото.

Вече посягаше да измъкне пистолета, когато видя. Нямахше нужда от насилие. Докторът вече спеше в стола си. Мъртвешки дълбок сън. Напълно беззащитен.

Алваро се вдигна безшумно. На пръсти достигна пердето. Измъкна шнура му. После пристъпи все тъй на пръсти до спящия и свърза здраво ръцете му. Овърза и краката му.

Тогава грабна стъкленичката...

ПОВТОРНО СПАСЕНИ

Целия ден и цялата нощ Лемолемо не дремна, обърнал очи към джунглата. От реката не се боеше така — поне през деня кайманите не дръзваха да нападат на сушата. Очакваше нападението на черния ягуар, който не би се отказал от човешко месо, попаднал на този гладен остров. Вчера, претрашил се, изгарящ от нетърпение да разбере какво прави, Лемолемо го бе потърсил и го бе видял легнал на една полянка да ближе раните си от схватката с огромните влечуги. Ала не посмя да го доближи повече, не дръзна да провери доколко тежки са тия рани. Убеден беше само, че така осакатен, не е годен да хване друго животно. Нужна му беше бавно подвижна плячка — например човек. Затова Лемолемо трябваше да бъде непрекъснато нащрек.

В същото време му се налагаше и той да се храни, да довърши и сала си. Иначе беше осъден да загине на пустия остров я в зъбите на ягуара, я на жакаре, крокодилите. Ако се намираха плодни дървета, би могъл да преживее някак. А то — почти нищо. Опита зърната на маймунското какао. Не задоволиха глада му. Пък и противни бяха на вкус. Волю-неволю трябваше да дири някакви животинки. Ала и личинките бяха малко. Случайно намери в една хралупа четири яйца на игуана. Изсърба ги сурови. Хвана един червен охлюв, по-голям от юмука му, както снасяше яйцата си, подобни на меки гълъбови яйца. Изгълта ги начаса, ала охлюва остави. Не можеше да го изяде суров, жилав, като втвърдения сок на каучуковото дърво. Зарадва се най-много на пчелния кошер в една ниска хралупа. Тия пчели не живеят, но за сметка на това хапят не по-малко болезнено. Докато успее да разкърти глинената преграда, с която насекомите бяха стеснили прелката си, докато измъкне ухаещите пити, разгневените пчели облепиха цялото му тяло. Не се знае какъв щеше да бъде изходът от борбата, ако ловецът не се бе хвърлил във водата, без да мисли за жакаре. През деня те не са така опасни. Съплеменниците му често се къпят на двадесетина крачки от излегналите се влечуги. Само внимават едно — да не ги изпуснат от поглед нито за миг. Видят ли ги, че се размърдат, мигновено изтичват на

брега. А от пиранхи сега не се боеше, докато наблизно имаше крокодил. И докато в реката подскачаше бото — делфинът.

Денят настъпваше. Мъглата, която беше легнала върху реката, се разсейваше бавно, разкъсана на дълги повлекла, зад които ту изплаваха, ту отново се забулваха гората и реката. Беше застудяло. Разтреперан от сутрешния хлад, Лемолемо се потопи във водата. Нейната топлина посгря премръзналото му тяло. Ала не се застоя много в нея. Мъглата отново придойде и затисна света, сякаш го затрупа с пух от капоково дърво. Прикрит от нея, някои по-дързък кайман би могъл да се приближи незабелязано.

Лемолемо продължи прекъснатата си работа. Пригответил беше основните трупи. Оставаше му само да ги овърже с лиани. А без остър нож лианите се късат трудно. Нужно е много умение, за да се открие мястото, където се е загнездил червей или дървесината е загнила, поражена от болест, за да се усуче тъкмо на това място, да се различи и после да се разкъса жила по жила. И не всички лиани стават за работа. Някои се късат по-леко, но те не държат здраво. Други пък са отровни. От тях по ръцете се надигат болезнени мехури, които траят по цели седмици.

Внезапно Лемолемо трепна. Дочу тревожния крясък на тукан. Туканът вика така само на човек и звяр. Замръзна на мястото си, вперил поглед в мъглата, която бе омотала дървесните дънери. Короните им сякаш плуваха над някакво странно езеро от бяла пяна. Виждаха се треперещите маймуни и прелитащите, лениви от мъглата птици. Туканът с неговата чудовищна човка подскачаше от клон на клон и продължаваше да надава тревожните си предупреждения. Ала човекът знаеше, опасността идваше не от клоните, тя пълзеше отдолу, по земята, в най-гъстия слой на мъглата. Дебнеше го. Провираше се през тревите безшумно, като змия. Навярно вече се готвеше за решителния скок. Пропусне ли, не гони. Затова пък рядко пропуска. Имаше само една надежда — че и звярът не го вижда, че и нему пречи мъглата. Който от двамата забележеше пръв врага, той имаше по-големи изгледи за успех. От зоркостта на погледа, от търпението зависеше всичко. Друг път, с другари, с копия в ръка, Лемолемо не се боеше от ягуари. Племето на Лемолемо умееше да се справя с всякакви хищници. Най-сигурно се убива ягуар с уме, през което се издухва стрела, намазана с кураре. И най-лекото одраскване е смъртоносно. Сигурно поражява и

отровна стрела, отправена с лък. И добре примерено в сърцето копие. Дори при единоборство между сам човек и ягуар човекът ще има известна надежда за победа, ако омотае лявата си ръка с парцал, който да му служи като щит, докато с ножа в дясната ръка нанесе смъртоносната рана. Но така безоръжен, изходът от борбата не можеше да се предвиди. Затова Лемолемо трябваше да отстъпва, да бяга, да печели време — докато довърши сала си.

Врагът не го остави да размисля дълго. Изскочи от мъглата и пристъпи напред, уверен в безпомощността на жертвата си. Тогава индианецът омота с гъвкави лиани лявата си ръка. После с дясната грабна един як кол и го вдигна над главата си. Беше слушал и това. Някога неговият дядо беше извършил такъв подвиг — пречупил гръбнака на ягуар с мощен удар. Защо да не успее и внукът така, както е успял дядото? И то внук, не по-дребен, не по-слаб, над когото Инти бдеше. Инти, който го бе запазил досега, щеше да го пази и в бъдеще.

Хищникът стоеше насреща му, прилепнал към земята, и се преструваше, че не го гледа. Ала Лемолемо знаеше. Не издържеше ли, отклонеше ли за миг поглед встрани, звярът мигновено щеше да се метне отгоре му. Без да сваля очи от врага си, той опита да отстъпи. Пък отде да знае, може би ягуарът не бе тръгнал на лов нарочно за него, може би се бяха срещнали случайно...

Непредпазливо настъпил влажна съчка, човекът се подхлъзна. Политна, без да падне. И звярът мигновено скочи отгоре му. Но нали беше нахапан от кайманите — не премери скока си. Лемолемо свари да изпречи срещу острите нокти омотаната си ръка, а с другата да нанесе страшен удар по носа му. Ягуарът отскочи с болезнено изръмжаване. Но веднага след това, още по-озлобен, пристъпи отново. Подушили вероятната плячка, кайманите изпълзяха на брега, готови да се намесят при подялбата ѝ.

Нямаше изход. Към гората пътят му беше препречен от ягуара, към реката — от крокодилите. Лемолемо се покачи върху падналия във водата дънер, от който вчера бе ловил риба. Врагът го последва начаса, запълзя подире му. В очите му индианецът прочете кръвожадната решителност. А нямаше къде повече да отстъпва. Длъжен бе да приеме боя.

Лемолемо трябваше да свали врага си във водата. На всяка цена. Той напрегна сили, замахна. И изгуби равновесие. Политна. В следния

миг плъсна по гръб.

Дори не опита да изплува. Нямаше смисъл. Инти беше вдигнал десница от него, бе го изоставил. Нищо не може да се направи срещу волята на Инти. Ето, без да се замисля, без да прецени заплашващата го опасност, премалаял от глад, ягуарът се хвърли подир него. Но в същото време, чули двойния писък, кайманите свърнаха насам. По водната повърхност се понесоха бързо по два чифта грозни издатъци.

Когато и боговете са против, на човека не остава нищо друго, освен да се примири. Да мре...

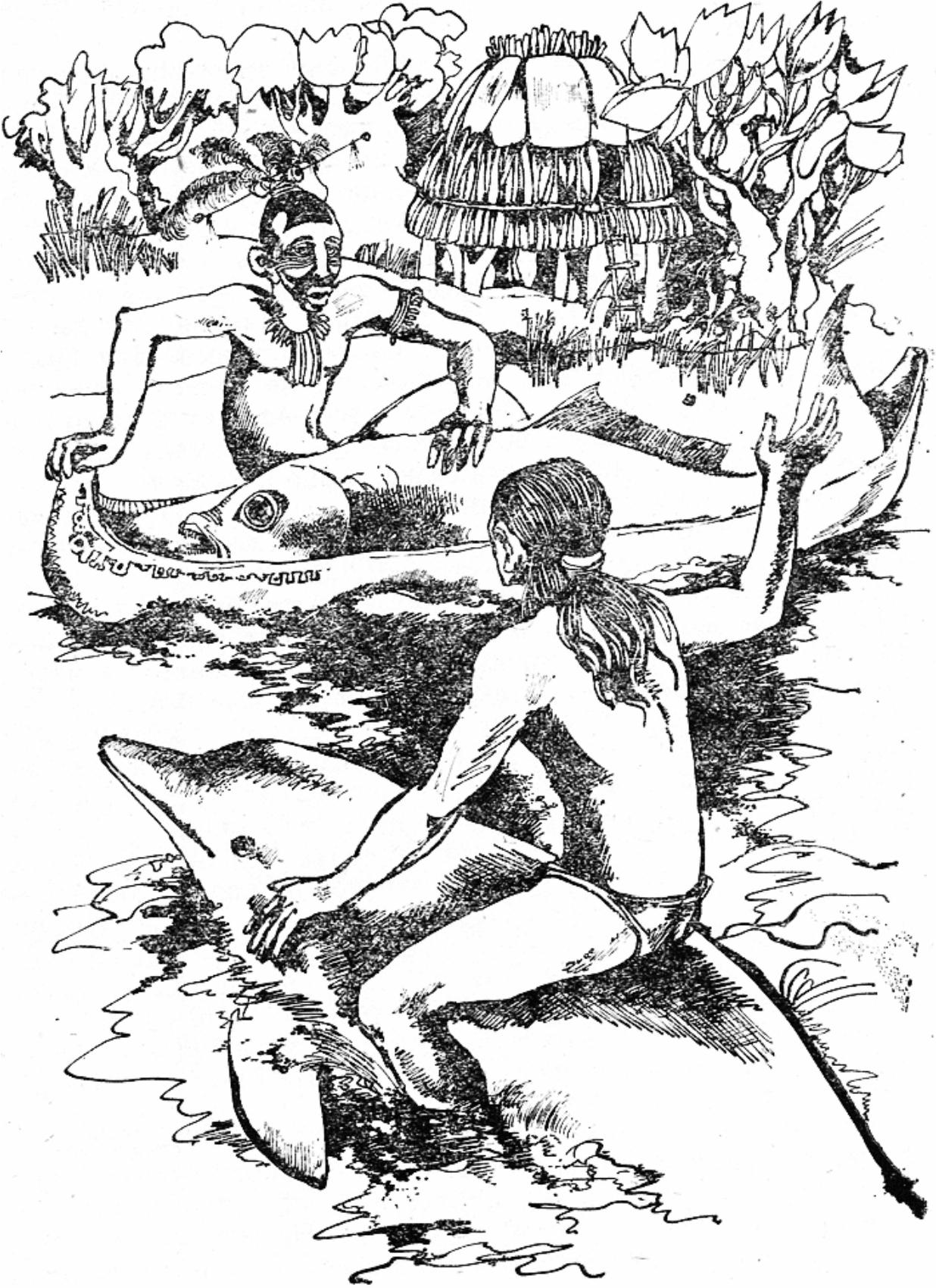
И този път не умря. Тялото му отново изплува над повърхността, повдигнато от друго мощно тяло, понесе се към средата на реката. Този път Лемолемо не се учуди, когато позна пратеника на Инти. А щом Инти е решил, значи Лемолемо трябва да живее! Той обкрачи здраво делфинския гръб, приведе се ниско над главата му и извика:

— Да бъде благословен Инти!

Инията ускори своя бяг. Разсече като хвърлено копие обръча на настъпващите каймани, които, след като бяха изпуснали едната, полесно достъпната плячка, се скупчиха върху бързачия да се измъкне на брега ягуар. Разкъса и втория обръч, на побеснелите пиранхи, които при близостта на делфина се пръснаха безредно към дълбините.

Мъглата бързо се разсейваше, раздраните бели повлекла се хлъзгаха по реката и се изтегляха като разбита армия срещу течението, подгонени от властващия над Амазонка източен вятър. Водната повърхност, разиграна в хиляди дипли, заискряше в безброй огънчета под блясъка на отбуленото слънце.

Делфинът отново свърна надясно. Неговото животинско съзнание беше схванало простата истина, че новият му другар не беше воден жител, че му беше нужна суша. Трябваше да го отнесе на сушата. Дотук стигаше способността му да преценява. Не можа да го свърже с другото, не го разбираше дори — че там, на сушата, също има врагове, опасни хищници, които дебнат човека.

Тоя път Лемолемо искаше друго. Защо трябваше да отива пак на острова — за да довърши сала си? Та нали вече имаше под себе си превоз, по-сигурен от всеки сал? И по-бърз. При това изпратен от Инти. Защо да не се възползва от благосклонността на Инти? Защо да не продължи надолу върху гърба на бото? И да догони ръмжащата пирога, с белия каляуайха и с омразния пистолерос. Да разправи всичко на белия си брат, да убие осквернителя на Свещената пещера. Ако той не стореше това, нямаше кой друг да го стори. Нямаше кой да изкупи греха. Тогава Инти щеше да накаже племето. Иля Тику, богинята на сътворението, щеше да отрече своето творение. Великата Змия — Амару, щеше да изпие водите на реката, а Сангай — богът на огъня, щеше да обгори целия свят, щеше да превърне в пепел и дим цялата селва, ведно с мъжете, с жените и децата на племето. Нима можеше да остави ненаказан виновника и племето да загине — той, синът на вождата Тасулинги, любимецът на Инти?

Наведе се и потупа делфина по главата, опита да му посочи накъде желае да го отведе. И делфинът разбра. Свърна послушно към талвега, продължи надолу. Слънцето се издигаше бързо по небосвода, ала въздухът все още беше студен. Лемолемо, блискан от водните пръски и духан от хладния вятър, се изхлузи встрани във водата, потоци се до гуша и заплува редом с делфина, прегърнал го здраво за мощния врат, който неусетно преминаваше в стоманено пъргавото тяло.

Плува така не много, докато отминаха острова му. И когато усети, че се е посграл достатъчно, отново го възседна. Продължи пътуването си ободрен, освежен, с тържествуваща радост в гърдите. Той знаеше, индианците и делфините са приятели отдавна. Делфините — бото, гонят рибата към лодките, където хората я бият с копия. Но случай, подобен на този, не познаваше. Никой не беше чувал човек да язди делфин. Понякога бото изнасяли труповете на удавниците към брега. Но да изнасят живи хора...

Отдолу, по реката, се зададе малко кану. Някакъв кабокло, дребен търговец, натоварил го до борда с разни дреболии, гребеше лениво срещу течението. Внезапно той съзря делфина и странния му ездач. Лицето му се удължи. Нещастникът се прекръсти, след което бързо загреба към брега, където заряза лодката и ужасен се шмугна в гъсталака.

Лемолемо продължи невероятното си пътешествие. Ликуваше. Вече беше убеден. Инти го бе отредил за велики дела. Не подозираше още какво точно ще му възложи, но каквото и да бъдеше то, Лемолемо щеше да го осъществи. Когато обичаха боговете, му предлагаха подобни чудодейни странствания: или върху гърба на пираруку към речните дълбини, или върху крилата на кондора нагоре, към селенията на Слънчевия бог.

Реката течеше лениво, като ту се стесняваше, притисната от надигналите се гористи гърбици на сушата, ту се разливаше в блатисти низини, ту се разкъсваше на множество ръкави, оградили безброй острови. От семките на крайречните гори надничаха боязливо тапири, пулеха се глупаво капибари, побягваха уплашени пекари. Смутени от плисъка на делфинската опашка, крокодилите бързаха да потънат в дълбините, опразваха пътя им. На едно паднало във водата полуизгнило дърво лежеше омотана в чудовищен възел като причудливо усукан мъртъв пън огромна анаконда, а по съседните клони висяха като окачени да съхнат множество малки анаконди, решили да се погреят на слънце под майчината си закрила. Малко по-надолу огромен червен кайман беше захапал през средата друг по-малък кайман — кайкучи, и се мъчеше да го докопа за гърлото, без да го изпусне, като бавно преместваше нататък челюстите си.

Най-сетне Лемолемо забеляза на брега индианска колиба. Зърна и стопанина ѝ, който се прибираше от лов с кануто си, върху което бе натоварил уловената двуметрова пираруку. Той потупа с ръка делфина си и го насочи към брега. Индианецът, смаян, изтърва веслото. Водата пое лодката му и я понесе навътре. Клетникът вече се канеше да скочи, за да се спасява с плуване, когато Лемолемо улови веслото му и му го подаде. Човекът вече бе успял да дойде на себе си. Бе разчел отличителната татуировка на Лемолемо, бе познал в него каляуайхата. А у каляуайхите всичко е чудновато. За тях всичко е възможно. Те не са обикновени хора. Никой не знае къде живеят те, как се размножават, откъде идват и къде отиват. Ако случайно някой каляуайха умре на път, идва друг каляуайха, намазва трупа му с билкова отвара и го отнася нанякъде с кануто си. Защо тогава да не яздят и делфини?

Разбраха се бързо. От него Лемолемо научи кога бе минала по реката гайолата, на чийто борд се намираха тези, които търсеше. Научи и какъв е курсът ѝ, на кои места спира и коя е крайната ѝ спирка. После

получи от индианеца и кануто му. Каляуайха има право да вземе всичко, каквото поиска. Всъщност никой не взема нищо. Само понякога, при крайна нужда. Както сега. Но индианецът знаеше. Кануто пак щеше да се върне при него. Някоя сутрин щеше да го намери пред колибата си.

Лемолемо, успял най-сетне да се нахрани добре с печена риба, взел със себе си най-необходимото за пътуване по реката, взел и сечивата за добиване огън, отново тръгна — но сега вече с лодка. Смяташе, че бото трябва да се прибере при Оногова, който го е пратил. Но не. Не се прибра, пое редом с лодката. Значи още му беше нужен. Имаше още опасности по пътя му. И Инти оставяше пратеника си да бди над него.

Нещо повече. Бото се грижеше и за прехраната му. Още не навлязъл в талвега, Лемолемо видя делфина, който подаваше глава до борда. Наведе се изумен. В устата му пърхаше уловена риба, предлагана най-великодушно. Човекът я взе, а бото тозчас му предложи втора. Щеше да препълни лодката с уловена риба, ако приятелят му не се сети да я изхвърля обратно във водата. Тогава чак делфинът разбра и прекъсна риболова.

Пътуваха така още няколко дни. Понякога Лемолемо спираше при крайречните индианци да научи нещо повече за движението на гайолата и отново тръгваше, следван неотлъчно от делфина. За да издържи на това упорито преследване, дъвчеше непрекъснато листа на кока, които му даваха бодрост, неизчерпаема сила.

Въпреки това не успя да настигне кораба, не можа да се пребори с неговото метално сърце.

Така най-сетне една привечер наближи Манаус. Лемолемо и друг път бе идвал тук в своите странствания. Не се смути и сега. Пристана до една плаваща къща. Там живееше чист индианец, още непримесен с белите, още тачещ обичаите на дедите, макар че живееше при белите. От него разбра къде бе отседнал белият каляуайха. В Манаус има малко лекари. И пристигането на нов лекар се разчуваше бързо.

Лемолемо не остана в гостоприемния дом. Тръгна начаса да дири белия си брат. А това за него не беше лесно. Беше започнал карнавал, един от малкото празници, на който се радват всички: бедни и богати, бели и черни, и червени, деца и старци. Маски, пъстри облекла, музика, викове, песни, смехове и танци. Трудно можеше да си пробие път в

шумната, закачлива тълпа. За да влезе в дома на доктор Павлов, се принуди да мине през задния двор, където бяха затворени с ниска дървена оградка определените за кухнята костенурки, все едно живи консерви.

Надникна през прозореца. И изтръпна. Видя вързания учен и изправения над него пистолерос. Индианците не губят самообладание, подготвени са още от деца да посрещат мъжествено всяко изпитание на съдбата. Тоя път Лемолемо не успя да се овладее. Не допусна, че Алваро да Иса го бе видял в отсрещното огледало как наднича през прозореца и се бе приготвил да го посрещне. Лемолемо измъкна ножа и пристъпи към вратата. После с рязък замах я отвори и връхлетя вътре. Но в следния миг се строполи в безсъзнание на пода, ударен в тила с дръжката на пистолета от скрития зад вратата креол.

Стреснат от неочаквания шум, доктор Павлов отвори очи. Огледа се в недоумение. Усети, че ръцете и краката му са вързани. Алваро не го остави да се чуди дълго:

— Извинете ме, сеньор доктор! Нямам друг изход. Видях вашата непреклонност. Затова си позволих да постъпя тъй неучтиво.

— Какво ще правите? — запита възмутен Павлов.

Алваро се сети в същия миг:

— Ще въведа серума в туземеца. Та той да ми разправи всичко. Той да ме отведе.

В предишните им разговори ученият му бе обяснил най-лекомислено цялата манипулация. И бившият студент по медицина я бе схванал напълно.

— А тъй може би е по-добре — добави той. — Двата индиански мозъка ще се разберат по-лесно. Могат да постигнат нужната синхронност.

Павлов напъна мускули в напразен опит да се освободи от стегнатите шнулове.

— Забранявам! — извика той, задъхан от ярост. — Няmate право! Това е престъпление. И ще отговаряте...

Алваро се усмихна горчиво:

— Нека това да е най-тежкото престъпление, за което ще отговарям!

ТВЪРДОСТТА НА ОБРЕЧЕНИЯ

Аруява се събуди. Всъщност дали беше събуджане това? Или се бе преродил отново там, в страната на прадедите? Лежеше проснат възник в сянката на огромен кестен пара. Събудило го бе нещо, някакъв трясък. Той опита да се надигне, за да се предпази, ако може. И чу отново. Нещо изтрещя до краката му. После до главата. Той вдигна поглед. И видя. Стадо маймуни капуцини го замерваше гневно със зрели плодове пара. Те са вкусни, те дават сила. Но ако паднат на главата ти, повече няма да имаш нужда нито от храна, нито от вода, нито от сила. Затова Аруява побърза да изпълзи колкото може по-далеч от мощния му дънер, който не биха могли да обхванат с ръце трима воители от племето му.

Високо в короната на дървото се обаждаше птица звънар, тъй както вечер бият камбаните в градчетата край Амазонка. Провикваше се провлечено птица тръбач. Със скърцащ шум прелетя ято огромни цикади. На две крачки от него, прилепнал върху яката си мрежа, го гледаше с неподвижни очи огромен паяк. По прогнилия пън лазеше стоножка, дълга две педи.

Той тръсна глава. Не! Още не беше при прадедите, все още се влачеше по грешната земя. А за какво ли? Нали изпълни дълга си? Осквернителят трябваше вече да бъде мъртъв.

Аруява помнеше добре как сам той изтласка разпадащото се островче в реката, обкръжено от пиранхи и крокодили, как течението го пое. Помнеше ужасения поглед на осъдения. Тогава защо Инти отказваше да го приеме?

А може би имаше нещо друго, може би беше длъжен да умре там, у дома. Да понесе наказанието. Да изкупи изцяло греха си. Ако беше такава волята на Инти, Аруява трябваше да я изпълни, да се прибере при племето си.

Той понечи да се изправи. А раната от ножа на Жоао още не бе отболяла. Ръката му се сви от болка и той се захлупи по очи. Но пак стана. Зашари с поглед. Не намери, каквото търсеше. Ала това можеше

да стане. За него, истинския каляуайха, всяко растение в джунглата има предназначение. От всяко може да се извлече полза. Ето това дребно храстче. От листата му се прави отвара против треска след раняване. Нямаше огън, затова сдъвка листата му. Натика един смачкан лист в раната. И отново опита да се изправи. Помогна си само с една ръка. Надигна се. Направи крачка, две. Тръгна, като се олюляваше, но не падна.

Изяде един кестен. И усети как силите му се възвърнаха. Доободри се и с плодовете на едно храстче. Пое отново на път. По брега не можеше, целият бе обрасъл с воден хиацинт и тръстики, които гъмжаха от пиявици, от скатове с опасни шипове, от отровни змии, от хапещи костенурки. Затова тръгна през гората.

Роден в селвата, израсъл сред нея, той знаеше много добре колко коварна може да бъде тя. Затова като всеки индианец, попаднал в непознато място, почна да бележи пътя си, като откършваше младите клонки при височината на гърдите си. Това беше по-сигурно и от нарезите с мачет, понеже счупените вейки личаха отвед. Засеките от мачет по стъблата се виждат само от едната страна. Минеш ли случайно от другата, ще ги отминеш, без да ги забележиш.

Вървя дълго — от заранта до обяд. Отново се бе почувствал отпаднал, изтощен от треската. Но не спираше. А и не опитваше да ускори хода си. Защо трябваше да бърза? Нито животът, нито смъртта ще му избягат. Важното беше само да върви, да не спира. Това е заложено в кръвта на племето му — да бързат бледолиците, които никога не могат да се успокоят, които винаги все гонят нещо, все препускат, като ягуар, който гони жертвата си.

Скоро пресече човешка пътека. Нямаше съмнение, че някой бе минал наскоро по нея. Нарезите по разсечените лиани още не бяха засъхнали. Аруява пое уверено по нея. Босите следи по земята, потчетливи из влажните места, сочеха накъде бе отишъл човекът пред него.

Нямаше съмнение. Приближаваше дома на серингейрос. Найсетне, вече на смрачаване, го настигна. Напреде му се изпречи дребен съсухрен индианец с дочен панталон и голи гърди, върху които беше окачено дървено кръстче.

— Стой! — извика серингейросът с насочена напред старовремска пушка.

Аруява спря. Вдигна ръка и оня видя татуировката му. Свали мигновено оръжието си.

— Брате! — извика той. — Види се, самата Богородица те праща.

Аруява пристъпи към него, разбрал, че горест бе покрусила сънародника му.

— Кажи! — рече той. — Как се казваш? И каква е мъката ти?

— Алфонзо са ме кръстили — рече серингейросът. — Алфонзо ме наричай и ти! Нямам индианско име. Защото нямам и род.

— Да идем, Алфонзо, в дома ти. Там Аруява ще изслуша болката ти. И ще опита да ти помогне, по волята на родните ти богове. Не на омразните богове на бледолиците.

Скоро напреде им изникна сред храстите една бедна хижа — покрив от палмови листа върху четири стълба, опрени върху сал от балсови трупи. Сега салът лежеше на сухо, но при наводнение, когато водата залееше околността, щеше да издигне къщурката над повърхността ѝ. Отстрани се виждаше градинката на Алфонзо, създадена върху късче изкоренена гора.

Върху опънатия хамак лежеше пребледняла от болки жена, която като истинска индианка мълчеше със стиснати зъби, без да пророни ни звук. Само едрите потни капки по челото издаваха страданията ѝ. Мръсен парцал беше омотал крака ѝ над глезена.

Алфонзо се озърна неспокойно, сякаш някой друг можеше да го чуе в тоя пущинак.

— Избяга от серингала.

Аруява мълчеше. Колебаеше се. Той знаеше всички лечебни тайни на каляуайха, но още не беше посветен за каляуайха, нямаше сан на каляуайха. Тогава имаше ли право да лекува?

Но като видя жестоката мъка, изписана върху лицето на жената, той се реши. Макар и без сан, той можеше да помогне. И трябваше да помогне.

— Ти знаеш, брате — додаде Алфонзо. — Кариуа, белите господари, искат да им събираме каучук. Искат много каучук, повече, отколкото стигат силите на бедните серингейроси.

Аруява знаеше и това. Каляуайхите знаят всичко, каквото става в селвата. Всеки индианец се чувства задължен да сподели с тях това, което е научил или само е подочул. Нали така, от верни хора, прислужници при белите, бяха научили за похода на пистолеросите?

Тук, в тоя пущинак, собствениците на серингали, затруднени да намират нови каучукосъбирачи, тъй като слабото заплащане вече не ги привличаше насам, се бяха върнали към най-старите си похвати. Отвлечаха заложници от семействата на индианците и така ги принуждаваха да им събират каучуков сок. Заплашваха, че ще ги разстрелват, ако не получат в срок определените количества.

— Избяга ли? — запита Аруява.

— Избягала. И кариуа пуснали кучетата подире ѝ. Тя паднала, счупила си крака.

— А нали Алфонзо е покръстен?

— Алфонзо се покръсти за това, да не го гонят. Ама кариуа вече ловят и покръстени.

Аруява извърна поглед.

— Не е важно. Каляуайхите помагат на всички: на кръстени и некръстени.

Той пристъпи с прострени напред ръце.

— Сега Алфонзо да мълчи!

Отвърза парцала от счупения крак. Без да го допре с ръка, го разгледа съсредоточено. Изучи с поглед извивката на счупената кост, почти скрита от грозната подпухналост, проследи моравите повлекла на вътрешните кръвоизливи, синините по стъпалото и пръстите, после се обърна към смутения мъж:

— Аруява ще оправя крака. Чакай тук!

И навлезе в гората. Губи се повече от час. Когато се върна, донесе цял наръч билки, листа и цветове. Вари ги още час. Самият той изпи една кратуна отвара. Първо трябваше да укрепи себе си, за да бъде полезен и на другите. Тогава пристъпи към болната. Вдигна ръце към небето и изрече с тайния език на каляуайха молитвата си към Инти. С тая молитва всеки лечител призовава върховния бог да му помогне в тежкия миг. Защото самата билка без благословията на бога е проста трева, а не лекарство. За да стане лекарство, болният трябва да повярва в нея, а за да повярва в нея, трябва да вярва на каляуайха. Сега Аруява отправяше и друга молитва към Инти — да му прости, нему, още непосветения, че пристъпваше към тоя обред, да му вдъхне сила да лекува.

Тогава даде на болната да изпие кратунка с упойка. Наръси цялото ѝ тяло с извлек от горска коприва против треската, наложи

пострадалото място с каша от листа на кока. И зачака, като мърмореше монотонно:

— Болест, ти си в моя власт! Чуваш ли, в моя власт! Напусни това тяло! Остави го тъй здраво, както беше и преди!

Той изчака търпеливо нужното време. Индианецът умее да чака. А когато вече протегна ръце към счупения крак, болната беше заспала дълбоко, упоена от билките и равния му глас. Достатъчни му бяха само две опъвания на крака, при които спящата само леко простена, за да нагласи счупените кости. После постави върху мястото лапа от билки, обхвана го с две изкорубени кори и го превърза здраво с лико, върху което намаза слой глина.

Чак тогава, свършил както трябва делото си, благодарил на Инти с кратка молитва, той се отпусна в съседния хамак и мигновено заспа.

Събуди се на другия ден. Изправи се бавно. Имаше време. Все някога щеше да се прибере при племето, за да умре. Размърда тялото си. Беше здрав. Зараслата рана наболяваше леко. Повърхността ѝ само го сърбеше. Значи оздравяваше.

Оздравяваше и болната. Това си личеше от израза на спящото ѝ лице, от освежения му цвят, от спокойствието на отпуснатата ѝ снага. Чула стъпките му, тя отвори очи.

— Сега ми разправи — рече Аруява. — Как избяга?

И тя заговори, отначало шепнешком, а след това все по-уверено. Разправи му за тежкия труд в плантацията на сенъора, за грубостите, за побоите, за мъката си по дома. И как накрая, не изтраяла, бе побягнала от оградения двор на ратаите; как сеньорът бе пуснал подире ѝ кучетата си; как тя, вече до самата река, бе стъпила в някаква дупка и бе счупила крака си; как след това със счупена кост като змия с премазан гръбнак бе изпъзляла до оставеното кану, бе се прехвърлила вътре и бе хванала веслата; как след това два дни бе гребала, без да сложи ни залък в устата, премаляла от треската; как се бе крила от всяка срещната лодка; как замалко не се бе блъснала в едно плаващо островче, върху което лежал човек...

— Стой! — прекъсна я Аруява, не успял да овладее вълнението си. — Човек върху плаващ остров, така ли? Кабокло.

— Да! — потвърди жената. — Ранен кабокло.

— А после? Какво стана тогава?

— Едно кану пресрещна островчето. Бял каучеро прехвърли човека в кануто.

— И после?

— Не знам. Аз — нагоре по реката, те — надолу...

— Кога стана това?

— Кога ли? — замисли се жената. — Един сън, два съня...

Преди четири съня.

Аруява запремисля бързо. Четири съня, четири денонощия оттогава. За четири денонощия може да се избяга надалеч.

И изведнъж спокойствието му, самообладанието му изчезна. Вече нямаше право да не бърза. Врагът му имаше четири съня преднина. Длъжен беше да го навакса, да настигне осквернителя, преди да се е качил на някоя ръмжаща пирога, преди да се е измъкнал към далечния свят, където в човешкия мравуняк отделният човек се губи.

— Алфонзо! — извика той.

Индианецът, който бе навлязъл в реката да бие риба с копие, го чу. Загреба към брега. Аруява го пресрещна.

— Каляуайха има нужда от твоето кану — рече той.

И серингейросът, като истински индианец, не можа да откаже. Така и Аруява се сдоби с лодка, както преди това Лемолемо, за да догони спасения по чудо пистолерос.

И както Лемолемо проследи Алваро, като разпитваше всички срещнати червенокожи, така и Аруява се спусна подир своята жертва, преследвайки я по петите — от колибата на белия каучеро, където пристигна два дни, след като Жоао беше убил невинния индианец, до градчето, в което Алваро го напи и заряза. Догонваше го упорито. И може би щеше да го настигне нейде по пътя, ако някакъв клон на потънал дънер от желязно дърво не бе пробил дъното на прогнилото кану. Цял ден изгуби, докато запуши пробойната. А когато пак се спусна по реката, Жоао бе получил преднина с още един ден.

Въпреки това не се отказа от преследването. Нямаше право.

УАНАЙ

Лемолемо, едва опомнил се от удара с пистолета, прекосяваше площада на Манаус, подкрепян от Алваро, с вързани на гръб ръце, пред известната в целия свят опера, построена по време на разцвета, а, сега дори без певци. Край него шумеше с неспирната си глъчка маскарадът. В тълпата се блъскаха облечени в картонени брони конквистадори, украсени с диадеми от туканови пера инки, жреци, богове, сирени, палячовци и тореадори. Кънтяха музики, ехтяха смехове.

Не! Не беше площадът на Манаус. Някъде другаде беше. В някакъв древен град. Само дето Лемолемо не можеше да си го припомни. Или не, не беше и Лемолемо. Беше Уанай. Стоеше сред площада с вързани ръце и крака. И очакваше смъртта си. Уиляк уму Тупак Уалпа, първожрецът на Инти, го бе осъдил на смърт. Не искаше да му прости, че бе опитал да му отнеме прекрасната като луната Килеи.

Уанай стоеше между двама воини с бронзови мечове, облечени в плътни брони от памучна прежда, с нависнали над веждите им бронзови шлемове като кондорски глави. А зад него и встрани от него стърчаха неподвижни като каменни изваяния стражите. Напреде му, замръзнали в тържествена неподвижност, се бяха подредили жреците по своя сан и по ранга на боговете, на които прислужваха: най-отпред жреците на Слънчевия бог Инти, далечния працядо на божествения сапаинка; след тях жреците на вселенския създател Виракоча; на Мамакилеи — луната, жена на Слънцето; на Иляпа — бога на гръмотевицата; на Пакамама — богинята на земята и земеделието; на Мамакоча — морската богиня; Мамасаро — на царевицата; Сангай — на огъня, на войната, на дъжда, на болестите, на смъртта...

Отстрани пък, наседали по каменните стъпала на огромния амфитеатър, се взираха замаяни пред очакваното зрелище хилядите жители на Куско, златната столица на Тауантинсую — Царството на

четирите съединени страни, поданиците на всемогъщия сапа инка, сина на Слънцето.

Уанай гледаше твърдо пред себе си. Не се боеше от смъртта. Знаеше, след смъртта щеше да се пресели в полетата на Инти, където е мястото на всички каляуайхи — лечители. За да бъде щастлив животът в полетата на Инти, хората имат нужда от здраве. Само каляуайхи можеха да осигурят щастливото здраве и в отвъдния живот. Защото само те познаваха свойствата на дивите билки.

Уанай не се боеше. Само му беше тъжно. Жалеше за младостта и силата си, за потоците, за долините, за безбрежното небе, за Килеи.

Отгоре, отвъд каменната грамада на амфитеатъра Кенко, се простираше златният град — непристъпният, ограден с каменни стени, с каменните си сгради, с обширния площад, застлан с огромни плочи. А там, в средата, се извишаваше Кориқанча. Кориқанча — това не е един храм, това е съзвездие от храмове, като букет от планински цветя, като шепа скъпоценни камъни, между дворците на царските родственици, дългоухите безделници. И сред тях, сред тези разкошни храмове и дворци, като божествен диамант блестеше храмът на Слънцето, опасан със златен корниз, застлан със злато. И по стените му окачени златни дискове, начело с царския диск, символа на животворящото слънце. Вътре, покрай стените, положени върху златните си тронове, спяха вечния си сън балсамираните мумии на божествените сапа инки, редили и управлявали Тауантинсую от нейното създаване до най-светлия ѝ разцвет. Най-отпред древният Майко Капак, роден от утробата на планината Тампо Токко едновременно с още трима свои братя и четири сестри, строителят на Слънчевия храм. До него — синът му Синчи Року. И внукът му Виракоча, едноименник на бога Виракоча. И Пачакути. И неуморимият воин Тупак Юпанки. И десетият сапа инка Уайна Капак, бащата на несговорните синове Уаскар и Атауалпа. И на първожреца Тупак Уалпа. Безброй синове имаше Уайна Капак от безбройните си жени и наложници: законни, полузаконни и незаконни.

При Уайна Капак предишният уиляк уму, върховният жрец, пусна слуха за брадатите чужденци, подобни на бога Виракоча, които щели да заличат от лицето на земята Тауантинсую. Пусна го, за да сплаши инката, да издейства нови облаги за жреците, които единствени имаха власт да изпросят от боговете закрила срещу

идващото зло. Ала не направи добре сметките си. Уайна Капак само махна с ръка. „Щом така е писано — рече той. — Защо да му се противим?“ И умря...

Алваро да Иса избути пленника си в лодката, накара го да седне на носа, а той хвана дръжката на мотора. Дръпна връвта и запали. Лодката се измъкна бързо покрай струпаните пред кея канута, плаващи домове и корабчета. Заплава към средата на реката и оттам се спусна по течението нататък, където черните води на Рио Негро се вливаха в мътножълтата Амазонка.

Пистолеросът стискаше ръкохватката и не снемаше поглед от лицето на Лемолемо, който седеше насреща му неподвижен, вцепенен като дървена статуя, с широко отворени, ала невиждащи очи. Не забеляза, че редом с тях в същата посока се стрелкаше едно друго тяло, пъргаво като торпила. Не забеляза делфина, който не можеше да се нарадва, че отново бе намерил приятеля си.

— Какво става, Лемолемо? — запита той.

Индианецът трепна.

— Няма Лемолемо — пошепна той. — Има Уанай.

Алваро съобрази начаса:

— Къде си сега, Уанай?

— В Куско — „Пъпът на света“. Уанай, каляуайхата, е осъден на смърт. И ще го обесят с главата надолу пред входа на Кориқанча.

Наистина щяха да го бесят. Споменът беше мъглив, неясен, разпокъсан, изпълнен с пролуки, с пространни празнини, които съзнанието допълваше машинално, подреждаше разхвърляните следи от миналия живот в стройна последователност тъй както, след като се събуди, човек подрежда в будно състояние безредните приумици на сънищата.

Ето, завързаха краката му. Като истински син на своята раса, Уанай беше приел безропотно съдбата си. А палачите му не бързаха. Ритуалът пред екзекуцията беше дълъг. Много молитви и заклинания щяха да произнесат жреците, за да изпросят малко жалост от безжалостните сърца на жестоките си богове. Защото престъплението на осъдения беше тежко. Много молитви бяха нужни да умиловият Инти, чиято невеста Килеи бе осквернил Уанай.

И никой не се запитваше коя беше Килеи; никой не искаше да знае, че преди да бъде отвлечена от родния ѝ дом и затворена зад

стените на Слънчевия храм, Килеи беше отредена за жена на Уанай. За беда Тупак Уалпа, първожрецът на Инти, братът на Атауалпа, бе съзрял прелестната девойка и я бе пожелал. А каквото пожелае един от семейството на инките, един дългоух безделник, както ги наричаше шепнешком народът, трябваше да стане. Дългоухите, „тия отгоре“, владеят всичко: и имота, и живота, и честта на „тия отдолу“, както Инти владее над целия свят. Защото дългоухите са потомци на Инти, Вездесъщия.

Храмовите стражи бяха отвлекли красивата девойка от бащиния ѝ дом, за да я откарат в храма на Слънцето, при другите девизи на Слънцето. Обрекли я бяха за слънчева невеста. Ала народът знаеше — не за услада на бога живееха неговите девизи в храма му, в разкошните дворци и в приказната градина между тях, в която на златни дървета висяха златни плодове, шумоляха златни листа и цветове, чирикаха златни птички. А за друго — да услаждат живота на дългоухите лентяи, жреците на Слънцето. За услада в земния живот на първожреца пък бе отредена прелестната Килеи.

Когато я отвличали, лечителят Уанай беше на север с войската, която трябваше да спре стъпилите върху свещената земя Тауантинсую бледолици чужденци. Невиждани чужденци, с лица, обрасли с дълги косми; страшни хора, които яздели някакви още по-страшни чудовища, а железните им умета вместо отровни стрели издухвали с гръм огнена смърт. Чужденците бяха завзели Тумбес, морската врата на Тауантинсую. И тумбесци ги бяха приели дружески. Очакваха ги с надежда и жителите на остров Пуна. На тях разчитаха и каратите, чиято столица беше Кито; и чибчите на север; и аймара, които населяваха Колясую — Студената страна, във високите андийски плата; и тупинамба; и дивите горски жители, които пъшкаха под гнета на инките.

Тежка беше участта на покорените народи. С жестокост и кръв бяха ги завладели войнствените инки, с още по-настървена жестокост и с потоци кръв ги държаха в робство до днес. Инките нареждаха кой какво да сее, къде да живее, за кого да се ожени. За най-малко провинение, за опит да се отклонят от ангарията, за кражба на кочан царевица, дори за една случайно изтървана лоша дума спрямо „тия отгоре“ нещастниците биваха наказвани със смърт. Всяка седмица народът биваше събиран на площадите, за да гледа смъртните

наказания — и за развлечение, и за назидание. Осъдените биваха хвърляни в кладенците на мълчанието, биваха убивани с камъни и тояги или обесвани за косите над пропастите. А имаше от какво да пъшкат злочестите поданици. Не свършваха царските и храмовите тегоби. Та нали и пътищата, които служат векове наред; и крепостните стени, разрушавани при всяко вражо нашествие, при всеки вътрешен бунт; и неизброимите храмове, които се размножаваха всяка година ведно с размножаването на жреците; и дворците на инкските родственици, които също се размножаваха всяка година — нали всичко, което представляваше цивилизацията на Тауантинсую, се изграждаше от ръцете на „тия отдолу“, които нямаха никакви права, а само задължения. Не стигаше хлябът за изхранване тяхната многобройна челяд. Та нали каквото родяха нивиците им, създадени с техните ръце върху каменистите тераси с донесена от долините пръст: царевица, картофи, киноа, пипер — се делеше на три: за сапа инка, който трябваше да хранути всичките си родственици и войската си; за върховния жрец, който го разпределяше между храмовете и жреците на всички божества; и само остатъкът — за тези, които работеха, които сееха, копаеха и беряха. Та нали все от същия този народ грабежа синовете му, за да ги правят свои войници или часки — пощенски бегачи, които пренасят кипусите със заповедите на „тия отгоре“; извличаха дъщерите му за „слънчеви невести“ или за тъкачки в царските и храмовите тъкачници, за слугини в дворците и за харемите на „тия отгоре“.

Каляуайхите не принадлежаха нито към „тия отгоре“, нито към „тия отдолу“. Те бяха лечители — нито воители, които крепят потисническата инкска власт чрез мечовете си; нито жреци, които я крепят като посредници с боговете. Не бяха и копачи, не бяха занаятчии. Те лекуваха и „тия отгоре“, и „тия отдолу“. Само че за да не ги разбират „тия отдолу“, за да не ги разбират и собствените им жени, те също така като истинските дългоухи говореха на езика „рума сими“, което значи „човешка реч“. За инките само техният език беше човешка реч. Чуждите, дори обикновеният „кечуа“, към която племенна група бяха и инките, представляваха неразбран дивашки брътвеж. Като инките и каляуайхите ползваха сложната възлова писменост на кипусите. И само в тайните племенни светилища и в недостъпните пещери, известни на родовите първенци, все още пазеха изписаните с

древните инкски йероглифи памучни платнища, върху които бяха запечатали за вечни времена историята на племето си и знанията, открити през векове и запазени за векове напред. Ала достъпът до тия памучни книги беше ограничен за малцина. Защото всяка писменост, освен кипуса, беше забранена под страх на смъртно наказание в инкската държава. Боеше се сапа инка, бояха се всички отгоре от знанието, от мисълта, от мъдростта. Защото знанието е враг на всяко насилие и неправда. Затова насилието и неправдата искаха да унищожат знанието. И бяха използвали зловещия случай. Когато страшен мор бе опустошил страната, оракулът бе предал волята на Инти: „Да се забрани писмеността!“ И всички отгоре се бяха юрнали да изпълнят тая божествена повеля, която толкова им допаднаше. Уанай знаеше, че само в храма на Слънцето се пазеха няколко инкски платна — запис на тяхната история. Ала там имаше достъп само великият Инка. И жреците пазители. Много години след това един жрец, загрижен да опази знанието за поколенията, бе създал и истинска азбука. „Тия отгоре“ не му бяха простили — бяха го изгорили жив, за да умилостивят Сангай — бога на огъня.

И там, на север, в отряда, който пазеше прохода срещу брадатите, дойде часка — бързоходец с кипус: „Да не се влиза в бой. Да се отстъпва.“

А когато останаха насаме с Уанай, бързоходецът му пошушна, че стражите от Храма на Слънцето са отвлекли Килеи. Уанай побесня. До тая вест само виждаше неправдата. Но някак отвисоко. След тая вест вече я преживя. Досега смяташе, че като лечител няма и той да се сблъска с неправдата. От днес разбра, че всеки, какъвто и да бъде, е прост роб пред насилието на инките. Набираното недоволство в гърдите му при личната му мъка избухна като пожар в кампата. Дотук беше дошъл, носен върху раменете на четири роба. Тръгна назад пеша, като прост бързоходец. По-право избяга. И като беглец от войската денем се криеше из планинските селца — айлю, където всички живееха общо, работеха общо, пазеха добивите си в общи хамбари и ги ползваха общо. Денем пътищата бяха задръстени от кервани с натоварени ламы и припкаци по всички посоки часки с кипуси в торбите си, от отреди, облечени в бяло-червени туники воители, които водеха навързани голи хора, заловени из горите и докарвани в Тауантинсую като роби. Той заобикаляше пощенските станции, където

се сменяваха бързоходците, и войнишките застави, които проверяваха всеки пътник...

Лемолемо седеше на бака, мълчалив и неподвижен, с невиждащ, устремен в далечината поглед. Пътуваха вече два дни, а от безсмислените му отговори Алваро все не можеше да откопчи нищо, никакво сведение за това, което сега единствено го интересуваше.

— Къде е златото? — питаше настойчиво той.

И Лемолемо отговаряше по един и същ начин:

— В храма на Слънцето. В другите храмове. В дворците.

— А ти къде отиваш? — не спираше Алваро.

— Към храма на Слънцето.

— Какво ще търсиш там?

Лемолемо снижаваше до шепот гласа си — и без това отмалял от всичко, което беше преживял, след като в съзнанието му бе присадено чуждото съзнание:

— Там е Килеи. Уанай трябва да я спаси! Да я измъкне от мръсните лапи на Тупак Уалпа.

Алваро се досещаше за кого става дума. Защото в несвързания брътвеж на пленника си, понякога приличен на бълнуване, беше доловил и други срещани някъде имена: Атауалпа, Уайна Капак, брадатите бледолици, огнедишащите умета.

Тъй ден, два, три. И все това, все същото — все мъката на някогашния Уанай по някогашната Килеи, която мъка най-малко засягаше Алваро. Вече почваше да се колебае — дали пък не грешеше нещо, дали замразеният инка въобще е знаел нещо за съкровището на Атауалпа, дали намереният кипус означаваше това, което му се искаше на Алваро, дали не си губеше напразно времето, дали не беше поел напразно големия риск?

А Лемолемо отново млъкваше, отправяше поглед в далечината, затваряше се в себе си. Потъваше изцяло в чуждия спомен...

Уанай успя да стигне до Куско. Успя да се промъкне незабелязан през градската врата, пазена от войници и съгледвачи. Успя да се укрие при братята си каляуайхи. С тяхна помощ предаде чрез една болна слънчева девица на Килеи къде ще я чака. И на уречения час тя се измъкна през страничната вратичка на храма. Всичко беше уговорено — и къщичката, в която щяха да се крият през нощта до отварянето на градската порта; и дрехите, с които щяха да се преоблекат, за да минат

незабелязани покрай доносниците; и пътеките, по които щяха да се измъкнат, за да заобиколят главния път; и айлютата, в които щяха да нощуват; и пещерата, в която щяха да се укриват, докато бягството им се забравеше.

А всички знаеха какъв тежък риск поемаха. Суров закон охраняваше девиците на Слънцето. Забранено им бе дори да се срещат с обикновените смъртни. Само за една разменена дума нарушителят биваше убиван. Жреците не допускаха други да вкусват от плодовете, които бяха отредили единствено за себе си.

Напразна излезе дързостта на Уанай. Напразни отидоха всичките му усилия и самоотвержеността на другарите му. Старателен доносник бе зърнал страхливо измъкващата се девойка, бе я проследил до скривалището ѝ и тутакси бе отвел там храмовата стража. Върнаха обратно заловената бегълка. Не я осъдиха на смърт, не я закопаха жива в земята, не избиха целия ѝ род, както повеляваше законът. Първожрецьт на Инти не желаше да се лиши от такава хубост. Пуснаха слуха, че не е бягала, а е била отвлечена насила. Войниците изгориха къщата, в която ги намериха, и убиха стопаните ѝ. А Уанай отведоха при първожреца и Тупак Уалпа го осъди на смърт — да бъде бичуван сред площада и после обесен на храмовата порта, та тъй да изкупи страшния си грях пред Инти.

Най-страшното наказание тогава беше друго. Пещерата Санкай, до Куско. Пълна с пуми, ягуари, змии и скорпиони. Там хвърляха най-опасните държавни престъпници. И въпреки всичко — там все имаше някаква надежда. Който останеше жив два дни в пещерата, биваше признаван за невинен. Макар че никой не бе чувал някой някога да е излизал оттам. Но нали надеждата съществуваше? За Уанай сега нямаше никаква надежда. Щеше да бъде обесен. Дори законът не допускаше пощада...

— Уанай, къде си сега? — запита Алваро, изгубил напълно търпение при мълчанието му.

Лемолемо не отвърна. Все още виждаше вратата на Слънчевия храм с праметнатото през корниза въже. И струпаната, очакваща зрелища тълпа...

С еднообразен пукот лодката се носеше срещу течението нагоре, към далечната родина на Уанай, където Алваро откарваше пленника си, очаквайки от него да му покаже най-сетне жадуваното съкровище.

Отляво бавно пъплеше горската стена, надвиснала като зелена скала. Отдясно пък се губеше в омарата на далечината водният простор. От едната страна — речната бездна, от другата — горската бездна, потайнствена и недостъпна от всяка друга бездна. А редом с лодката, следваща я неотстъпно, продължаваше да подскача упоритата иния без помисъл да я напусне. Алваро няколко пъти посягаше да я простреля с пистолета си, отегчен от досадната ѝ близост, но все отпускате цевта. Не от суеверие — знаеше, че никой няма да ослепее, ако убие делфин. Не стреляше, защото се боеше, че гърмежът ще се чуе надалеч и ще привлече насам човешкото любопитство. А сега той се пазеше най-много от любопитството. Не се съмняваше, че Жоао ще даде мило за драго, та да го намери.

Облаци от мухи и мушици се виеха над главите им. И хапеха на дъжд. Ето, това беше екора. Ухапването ѝ не е болезнено, ала от снесените яйца в човешката кожа после се излюпват личинки, които правят незарастващи рани. Тези пък, ихените, нанасят тежки рани. А от пиуме, дори само от попълзяването му, ръката се подува. Трябваше да се пази непрекъснато, да си удря шамари по врата, по лицето и по ръцете.

От запад бавно настъпваше черна облачна завеса, осветявана навремени от зеленикавите сияния на мълниите. Алваро отклони лодката към брега да се укрие от приближаващата буря. Ала видя неколцина индианци, които мигновено се шмугнаха в храстите. Това го смути. Отново обърна към реката.

Тогава стихията връхлетя. Небето почерня, затисна света. Избухналият като взрив вятър се хвърли върху гората, разлюля я като земетресение. Затрещяха прекършените от внезапния напор горски великани. Разхвърчаха се отчупени клони и вейки. Мълниите затрещяха в неспирна канонада, блясъкът им се сля в непрекъснат блясък като ден. Дъждът плисна из ведро, тъй както вали по тия места. По реката се надигнаха огромни вълни, които подхванаха моторницата върху разпенените си гребени...

Такава буря избухна и в Куско. Неочаквано. Белоснежните върхове се омотаха набързо в черни наметала, по които като гигантски брилянти засвяткаха разноцветни мълнии. Вятърът се срина върху града като въздушна пряспа. Надигна сламените покриви на каменните къщи и човешките пончоси, та ги понесе към долината. Плисна

дъждът, който за няколко мига се превърна в непрогледна снежна виелица. Уплашен, народът се пръсна, изпокри се на завет кой където свари. Смутиха се и стражите, ослепени от шибациите в очите им снежни порои...

Лодката на Алваро се мяташе лудо сред водната пяна, обезсилена и безпомощна, с угаснал мотор. Пистолеросът едва се удържаше в нея, вкопчан с две ръце о седалката. Затова не направи нищо, никакъв опит да попречи, нито чу как Лемолемо изсвири, нито пък видя как при неговия призив инията се стрелна към лодката и как се остави покорно на индианеца да я възседне...

И Уанай там, в древния Куско, разбрал, че палачите са го пуснали, се изправи. Преди да прецени какво му предстои, усети, че някой срязва въжетата му. Той се обърна изумен.

— Веднъж ти спаси живота ми — опита да надвика бурята войникът, който го бе освободил. — Ей затова! А сега бягай!

И Уанай избяга. Блъскан от стихията, изранен, премръзнал така полугол, приготвен за бесилката, прекоси града, измъкна се през опустялата градска порта и се отправи към планината.

А там, изправен върху една разтърсвана от бурите скала, той се обърна назад с вдигнат юмрук.

— Тупак Уалпа, ще ти отмъстя! Помни!

После продължи да тича през бурята с удесеторени от гняв и омраза сили.

Вече знаеше къде отива — там, при брадатите бледолици хора. За да им предложи силите и уменията си. При враговете на дългоухите тунейдци. За да се върне после с тях в Куско. Да освободи с тяхна помощ Килеи. Да отмъсти...

ПРЕСЛЕДВАНЕТО

Ей това сега най-малко бе очаквал Жоао...

Както се бе изправил зад тезгяха да разпитва кръчмаря за неверния си приятел, един опърпан, но иначе добре охранен скитник се изправи до него.

— Ти ли си Жоао?

Метисът го измери от главата до петите.

— Жоаовци колкото щеш... Защо съм ти?

Оня не отговори направо.

— Ела!

И го отведе в единия край на заведението, където се наливаха с кашаса десетина подобни на него нехранимайковци.

Там му подаде чаша ракия.

— Седни!

Имаше нещо властно в гласа му. И обещаващо. Въпреки дрипите.

После се приведе към ухото му.

— Двойно от това, което имаш да вземаш за преди... Само да отведеш тия юнаци... На същото място... Със същата задача...

Жоао се направи, че не разбира:

— Какви ги плещиш и ти?

Скитникът вдигна чашата си, чукна я о неговата.

— Вместо Леонардо... Сега само ти знаеш както трябва пътя. Затова...

Жоао премисляше бързо. Не беше за изпускане — двойно...

Но сви устни. Дори и тройно. Не е за него. Ония диваци не си поплюват... Макар че вина за неуспеха имаше сеньор Леонардо — много мекушав беше...

Въпреки всичко, ако не беше Алваро, ако не беше съкровището на Алваро, за което се шушукаха легенди по кръчмите, навярно би се съгласил.

Тоя път — не. Тоя път — без него...

Ала нямаше да им го каже направо. Босът не изпуска така никого, който знае нещо. Щом бе успял да го намери и тук... Откажеше ли, можеше да се събуди някоя нощ с кама в гръкляна...

— Дадено! — излъга Жоао.

И седна до тях.

А през нощта, когато пистолеросите хъркаха пияни по пейките, той се измъкна навън, метна се в лодката и отново се спусна по реката...

При доктор Павлов дойде един час след като Алваро беше отвялякъл Лемолемо.

Един час бе седял на земята ученият с вързани ръце и крака, с натикана в устата му кърпа. Затова не можа да отговори на почукването.

Щом не получи отговор, кабокло сам натисна вратата. Не беше заключена. Дали пък не беше някаква хитрост на Симпатягата? Или пък — на ония... Пистолеросите...

Жоао не беше човекът, който ще се остави да го сбарат неподготвен. Стиснал пистолета в ръка, той ритна вратата и влетя в стаята, готов за стрелба. Не беше забравил правилото си, нямаше да остави друг да стреля вместо него пръв.

И застана на средата изненадан. В краката му лежеше вързан човек. А от Симпатягата — ни помен.

Той огледа бързо помещението, надникна под леглата. Чак тогава, напълно убеден, че няма никой друг, се върна и отвърза учения, измъкна кърпата от устата му.

— Къде е Алваро? — изръмжа Жоао гневно.

Доктор Павлов раздвижи схванатите си стави.

— И аз бих искал да знам това, сеньоре.

Жоао все още се озърташе, не прибираше оръжието си.

— А ти кой си?

— Доктор Стефан Павлов.

— Охо! — кабокло прибра пистолета. — Значи тоя доктор, който купува човешки мозъци?

Дори и в това си положение докторът не можа да сдържи усмивката си.

— Тоя Алваро ме е наредил чудесно. Може да ме сложи и на електрическия стол.

— Алваро е негодник! — отсече Жоао.

Ученият вече се бе убедил в правотата на това твърдение. Само дето не му беше достатъчно ясно какъв негодник пък е освободителят му.

Пистолеросът го изгледа насмешливо:

— Той ли те нареди така?

Докторът кимна.

— Защо?

— За да ми открадне серума.

— Какво е пък това — серум? Нещо скъпо...

— За мен много скъпо.

Метисът премисляше бързо. Още по-бързо реши:

— Той и мен обра.

Павлов го изгледа озадачен. Щом е успял да ограби и тоя негодяй, то значи, че е голям мошеник. И рече:

— Значи братя по участ!

Жоао го хвана за ръката.

— Кажи ми само къде е! И аз ще го намеря. Ако ще би и в дън земя. Ще ти върна туй, серума де. Само ми кажи къде е!

Павлов вдигна рамене.

— Ако имах представа, сам щях да го диря.

— Сам няма да успееш. Ти си гринго. Не познаваш селвата. Трябва ти човек като мен.

Докторът се поколеба:

— А какво ще искаш за услугата?

Отговорът излетя като изстрелян:

— Да дяля наравно с вас.

Ученият го изгледа недоволено:

— Какво да делим?

— Инкското съкровище! — отвърна Жоао.

Павлов остана поразен. Не отговори веднага. Слиса се. Кога Алваро бе успял да раздрънка приумиците си навсякъде?

Той разпери ръце.

— Съжалявам. Няма никакво съкровище. За толкова столетия опитните испанци, които са имали нюх към златото, са опоскали всичко. И са го препратили в Испания.

Жоао мълчеше. Не възразяваше. Само че не му вярваше. В Амазония, и не само тук, в цяла Южна Америка, всички само за това говорят, за това мечтаят — за индианското злато. Тоя доктор, дето се прави на смахнат, и той хитрува, и той иска да го преметне. Ама няма. Трудно се лъже Жоао. Много е лъган. Вече няма. Изтърва Алваро. Няма да изтърве съдружника му. Ще се прилепи към тоя доктор и няма да се отделя от него. С добро, със зло. И Жоао знаеше да хитрува:

— Без заплата да ме наемеш, сеньор доктор, пак ще дойда. Само да намеря оня непрокопсаник. И да се разплатя с него. Друг като мене няма да намериш.

Доктор Павлов само външно се колебаеше. Вътрешно беше решил. Макар и да допускаше, че пак постъпва неразумно. Винаги ставаше все така. Съзнаваше, че греши, а нямаше сила да се откаже от това, което си бе наумил. Бъдещият му спътник приличаше на истински бандит. Докато Алваро да Иса беше способен да подведе всекиго с външността, с обноските, с културата си, този метис не би могъл да излъже никого. Престъпникът у него личеше от пръв поглед. Но Павлов нямаше избор; мислеше, че няма избор. Разумът му, здравият му усет не само го предупреждаваше, напротив, крещеше за опасността, на която се излагаше в такова рисковано пътешествие с подобен подозрителен придружител, и то срещу толкова обигран измамник. Павлов знаеше. Ако все още се смяташе разумен човек, какъвто беше длъжен да бъде на тая възраст, той трябваше да подири помощ от властите. И с тяхно съдействие, на тяхна отговорност да поведе една добре организирана експедиция. А в същото време не вярваше много на властта, отдавна се бе убедил колко мудро се задвижва тукашната административна машина. Докато успееше да ги убеди, докато той сам се подготвеше както трябва, докато тръгнеше на път, след като е спазил изцяло закона — вече щеше да бъде твърде късно.

А за жалост не беше толкова разумен, колкото му се бе искало цял живот да бъде. Особено сега, когато ставаше дума за съдбата на откритието му; когато ставаше дума за живота на Лемолемо, за един невинен човек, върху когото престъпникът беше направил вместо него опита. Стефан Павлов нямаше право да се измъкне настрана, на завет. И да чака. Винаги, дори понякога малко донкихотовски, бе поемал отговорността. Тъй и тоя път той тръгна към неизвестността с пълното

съзнание за юношеското си лековерие, с което се впускаше в новото приключение. Макар че добре знаеше — селвата не е кръчма, в която можеш да влезеш, за да пийнеш кашаса с всекиго. В селвата се влиза само със сигурна, изпитана дружина.

Той вирна глава.

— Да вървим!

Пригответи се набързо, без да забележи тържествуващия изглед на бъдещия си спътник. Взе си дрехите, пушката с патроните, храна в консерви и кутия с лекарства: хинин, таблетки за дезинфекция на водата, противозмийски серум, антибиотици, ампули със сълзлив газ срещу ягуари и прекалено досадни хора.

Веднага отидоха на пристана, наеха една моторница, натовариха я с провизии за две седмици и излязоха в открита вода. Кабокло носач им бе посочил срещу няколко сентавоса накъде бе заминал Алваро с червенокожия си пленник.

Едва сега, седнал на носа, загледан в неприятното лице на метиса, който държеше здраво дръжката на мотора, Павлов наистина се поколеба в правилността на постъпката си. Но махна с ръка. Щом започнеше нещо, за добро или за лошо, не се връщаше назад.

— Имаш ли лекарства против магии? — запита неочаквано Жоао. За него лекар и магьосник не се различаваха съществено.

Павлов се усмихна насила:

— Не! Само срещу болести. Срещу змии...

— Ами срещу кураре?

— И срещу него нямам.

— Тогава какво имаш? Та нали най-страшното нещо на света са магиите и кураре?

Той замълча малко, преди да се доизкаже:

— Не знам как се правят магии, ама знам как се прави кураре.

Павлов го изгледа с любопитство. Това е тайна, с която индианците се разделят трудно. Беше чул поне двадесет рецепти за приготвянето на тая отрова. Защо да не изслушаше и двадесет и първата? Все можеше да му подскаже нещо.

— Как?

— В гърнето се варят зли корени, змийска отрова, мравешки глави и жила на скорпиони. Варят ги най-старите жени в племето. Ако

някоя от тях умре, докато ври гърнето — това значи, че отровата е готова.

И се разсмя добродушно. Така доктор Павлов не успя да разбере — истинска рецепта ли беше това, или своеобразна амазонска шега.

Реката пред града наподобила морски залив, беше задръстена с плавателни съдове — от най-малките еднодръвки до океанския параход, който беше докарал цяло стадо богати безделници туристи. И те цял ден бяха щракали с фотоапаратите и кинокамерите си. Че какво ли нямаше тук: шхуни и дълги лодки игарипе, разпънали платната; сновящи навред обикновени гребни лодки; моторници; гайоли от всички типове и епохи, откак са ги докарали на Амазонка; балсови салове и плаващи къщи, тръгнали да променят местожителството си.

Измъкнаха се от Рио Негро. Навлязоха в жълтите простори на Амазонка. Точно при сливането им отбиха на брега. И от един рибар научиха, че и Алваро бе поел нагоре по реката. Последваха го нататък по невидимите му дири.

Понякога реката гъмжи от риба. Тъй и сега. Навред, додето стигнеше поглед, подскачаха риби, малки и големи. Безброй концентрични кръгове диплеха кафявата водна повърхност, като че ли валеше рядка градушка. Всъщност можеше ли да бъде другояче, щом като в Амазонка според биолозите се въдят две хиляди вида риби. Две хиляди! — повтори си наум Павлов. — Докато в Дунава те са само шестдесетина вида.

Макар и през сухия сезон, тук често се разразяваха неочаквани бури, проливни дъждове. Досега небето беше все чисто, без облак. Водата — тиха като езеро. Листата, отпуснати от безветрието, не трепваха. Такава жар, че им се струваше като че ли бяха попаднали в ада. В свещените книги не пише нищо дали в ада има пиуме, тези дневни заместници на москитите. Ако и там ги има, значи наистина адът е нетърпим. Вечер малко позахлаждаше, затова пък москитите доотравяха живота им. За да се предпазят малко поне от тях, слизаха рано-рано на брега и опъваха противокмарните мрежи върху хамаците още по светло, за да не се наврат вътре някои от тия досадни кръвопийци.

На третия ден се отбиха в едно индианско селище на десния бряг. Павлов ги позна веднага — професионални диваци. Денем позират срещу пари пред чужденците в цялото си диво великолепие, танцуват

обредни танци и им продават самодейни сувенири: негодни за стрелба лъкове, умета и танцувални маски. Нощем изпиват закупената с тия пари кашаса. Индианците ги обградиха начаса. Отвред, от деца, жени и мъже, се чуваше само: „Ради бога, сеньоре!“ Жоао ги разбута нетърпеливо и се упъти към главатаря им. От него научи, че Алваро и Лемолемо бяха минали съвсем наскоро, без да спират. Метисът го тупна по рамото и изтича към лодката, последван от недоволното мърморене на просещите.

Отново продължиха пътя си. Жоао натисна газта до предела. Лодката се заподхвърля върху вълните. От едната страна се виждаше гористият бряг, обрасъл с огромни капокови дървета, с бразилски орехи и безброй палми: по-високи и по-ниски, с прави стъбла и с усукани, голи и с шипове. А отдолу, под всичко — непроходим подлес от диви банани, папрати и високи треви. От плътната зеленина при всеки полъх на вятъра долитаха виковете на маймуните, писукането на цикадите, чуруликането на безбройните птици, кресливите подвижвания на туканите. Другият бряг на реката, както е навред по тия места, не се забелязваше. Ако някъде случайно се видеха два бряга, то това означаваше, че поне единият е на някой остров. Ненапразно наричаха Амазонка „Южноамериканското Средиземно море“. И край тая река-море, безспорно най-внушителната в света, се разстилаше и най-внушителната от всички гори в света — една четвърт от цялата горска площ на земята, покрай която цивилизацията само преминава, без да проникне в нея.

— Ти откъде си, сеньор доктор? — запита внезапно Жоао, след като размисля дълго.

Павлов отговори с лека болка в гласа:

— От България.

Жоао помисли-помисли малко и отново запита:

— Че къде ли е тая България? Пред Белем или след него? На десния бряг на реката или на левия?

Макар и свикнал на всякакви изненади по тия места, Павлов занемя пред това невежество. Но бързо се опомни. И това бе чувал. В Амазония мнозина не знаят, че съществуват други страни в света. За тях целият свят е Амазонията. Освен нея няма нищо друго.

Не опита да му обяснява. Направи се, че не го е чул. Загледа се в срещнатите змиешийки, които плуваха с потопени тела, а само

гъвките им вратове се подаваха над повърхността.

Така, улигани в преследването, не забелязаха, че сега и тях ги следяха. Всъщност неопитното око на доктор Павлов надали би могло да отличи малкото кану със самотния гребец, което се придвижваше покрай зашумения бряг, като не отстъпваше в скорост на мотора. А Жоао, направо казано, беше заслепен от страстта си да настигне беглеца с неговото приказно богатство. Той беше уверен, Алваро не би тръгнал така за нищо, само от любов към науката. При това не очакваше опасност по тия места, сред отдавна усмирени индиоси и поне с един ден преднина пред пистолеросите. Безпокоеше го само едно — да не изпусне бегълците. Не се тревожеше и от учения. Дори ако опитаеше да му се възпротиви, Жоао знаеше милион начини, с които да се справи и с най-твърдоглавите нехранимайковци, та камо ли с такъв занесен доктор. Без да бъде съвсем наясно, той подозираше, че и от Павлов може да има някаква полза. Затова го влачеше със себе си. Ако ли пък се убедеше, че повече не му трябва, че почва да му пречи — нямаше много-много да му се церемони. Джунглата е скрила безброй тайни, щеше да скрие още една.

Жоао познаваше отлично селвата, та нали беше роден в нея? Още при първите облачета, които изплаваха на запад, той разбра, че идва страшна буря. И тозчас насочи моторницата към брега. Така успя да се предпази от връхлетялата стихия.

Едва наближили брега, и видяха нещо, каквото Павлов дори не бе подозирал. Нагазил до колене в плитчината, един гигантски щъркел ябиру опитваше да нагълта уловеното кайманче. В този миг из храстите изпъзля голям кайман, може би майката, която не бе успяла да опази рожбата си. Тя се хвърли насреща му. Ябиру дори не се отмести. Само я чукна с огромния си клюн някъде между очите и тя затрепера зашеметена в тинята. Щъркелът не я погледна повече, а отмина с едра крачка надолу, щом като забеляза приближаващата лодка.

На брега, скрита зад гъстото обрастване от папрати, диви банани, ананасови храсталаци и срамежливи мимози, се виждаше запустяла дървена колиба. Жоао я знаеше отдавна и понякога я използваше за своите си работи. Намериха я и сега празна. Пренесоха вътре товарите си, изтеглиха лодката на сухо и се запътиха към подслона. Облаците се струпваха заплашително върху небосвода. Засвяткаха мълнии. Джунглата замлъкна, сякаш целият свят оглуша. Притихнаха

маймуните и папагалите, стаиха се цикадите, увиснаха неподвижно листата. Денят изведнъж потъмня, мракът изпълзя от храстите, легна върху реката. Мимозите бързо свиха листенцата си, приготвиха се за сън, излъгани от преждевременната нощ. Москитите, друг път тъй убийствено досадни, сега не посмяха да се измъкнат от дневните си укрития.

Посегнал към дръжката на вратата, Жоао рязко отдръпна ръката си, видял лазещата пъстра гъсеница. Убодеш ли се в нейните отровни власинки, ще получиш такива кръвоизливи на убоденото място, че два месеца след това ръката ти няма да върши работа, а ще тупа като загнойла. Той отхвърли гъсеницата с клечка и я смаза гнусливо с ботуш.

Когато влязоха в колибата, навън беше се стъмнило съвсем. Бурята връхлиташе с цялата си ярост. Дърветата почваха да скърцат мъчително, да се блъскат едно о друго. Посипаха се вейки и клони. Гръмотевиците затрещяха.

Преди да опънат хамаците си, двамата огледаха с фенерче новия си дом. Стреснати от блесналия сноп, се пръснаха презглава хлебарки, паяци и скорпиони. Пъргави гекони замръзнаха срещу светлината. Огромни паяци се разтърчаха по мрежите си.

Двамата се изтегнаха за сън. И в същия миг отгоре им връхлетя гладното население на хижата: дървеници, кърлежи и москити. На сушина, под покрива те не се бояха от заплющелия навън дъжд. Налетяха като облак, по-право като кълбо от памук. Двамата скочиха едновременно. Движеха се всред москити, дишаха москити. Отново запалиха фенера, за да опънат противомоскитните мрежи. Ала и след това пак не можаха да се отърват напълно от ненаситните кръвопийци.

А бурята навън не стихваше. Гората, целият свят трещеше, пламтеше. Сякаш се сриваше отгоре им. На завет под гигантските дървесни клони хижата все още устояваше на бесния напор.

Най-сетне, след час ли, след два ли, бурята отмина. Вятърът поутихна. Листата зашумоляха леко, отблясъците на мълниите неусетно угаснаха. Само прибойт на брега продължаваше да реве. Предупреждаваше пътниците за всички опасности, които ги очакваха, ако тръгнаха на път сега. Щат не щат, трябваше да прекарат и остатъка на нощта тук, в задушната хижа, сред пълчищата кръвожадни гадина.

Жоао уж случайно подхвърли:

— Докторе, защo ти са човешки мозъци?

Изглежда, отдавна го човъркаше този въпрос. Знаеше мнозина учени, които ловяха змии; други, които бодяха пеперуди с топлийки; трети, които събираха билки. Ама такъв, който търси мозъци, за пръв път срещаше. Знаеше някои, които купуваха тсантси, смалените и опушени на огън човешки глави. Дали и тоя беше като тях?

Павлов премисли, преди да му отвърне. За да го разбере събеседникът му, трябваше да му отговори просто.

— От мозъка на мъртъвците мога да науча това, което са знаели, преди да умрат. Дори преди векове.

Жоао отпрати към него широко разкрити очи в непрогледния мрак. Смути се. Докторът принуждавал мъртвия мозък да му разказва послушно това, което знае! Не е ли истинска магия? Както е магия правенето на тсантсите, за да бъдат укротени душите им. Не е ли докторът всъщност магьосник, който може всичко? Дали няма да поиска и мозъка на Жоао? За да научи това, което знае Жоао. Дали пък вече не го е научил?

Друго не можеше да уплаши Жоао. Но магията — виж, магията беше нещо различно. Той неволно измъкна пистолета, постави пръст на спусъка. Жоао умееше да стреля пръв. Извади от джоба си дървената статуйка на Мадоната и я целуна. После се прекръсти няколко пъти.

С развиделяването и страхът му от необикновената мощ на доктора се поразсея. Обичайните горски шумове и видът на заспалия му спътник възвърнаха дързостта в сърцето му. Дори го досмеша и на себе си, и на снощните си тревоги. Нямахше съмнение, докторът се бе шегувал само да го уплаши. И малка недоволен от това, той го дръпна грубо.

— Хайде!

Павлов отметна мрежата, стъпи на земята. Когато са на път, хората не се събличат за сън. Спят с дрехи в хамаците. И сега само за минута бяха готови. Отвориха вратата.

Слънчевият блясък ги плисна в очите като водопад от жар, заслепи ги. Друг водопад — от шумове, ги оглуши. Джунглата се бе разбудила. Банда маймуни ревахи дереше гърлата си по клоните на огромната сейба. Кресливите папагали бързаха да наваксат пропуснатия си снощен концерт. Пищяха цикади, сякаш пробиваха

ушите им с тънки свределчета. По гладките жълти стволоче на гуявите пълзяха сини дърволазки, прехвъркаха едри зимородки, червеноглави танагри и смешни голямоклюности тукани. Пърхаха пеперуди и искрящи като диаманти колибри. Наистина, нямаше москити. Вместо тях пък бяха долетели облаци тиуба, малките нежилещи пчели, които облепиха в миг телата им, запълзяха навред, взеха да се завират в устата и в носовете им. За да се отърват от тях, двамата припнаха към реката.

И там внезапно се заковаха на място. Забравиха пчелите, забравиха всичко друго. Насред пътеката стърчеше копие с връзка маймунски черепчета.

— Назад! — реши мигновено Жоао. — В хижата!

И хукна нататък. Но отново спря. Друго копие беше отсякло пътя им за отстъпление. Той се поколеба. Сега накъде?

Гората край него продължаваше да ехти от всекидневните си звуци. Непокътната, девствена природа. И ни помен от човек. Но Жоао знаеше. Индиосите, които бяха забили копията, дебнеха наоколо. Зад дънерите, зад храстите. Та нали само преди минута, когато излязоха от колибата, второто копие го нямаше?

Той реши. Не за пръв път се срещаше с горските хора. Тръгна дръзко към реката. А всичките му сетива, цялото му съзнание бяха нащрек. От тях сега зависеше животът му.

— Внимавай! — обърна се кабокло към доктора. — Стреляй пръв!

Ненаправил пет крачки отвъд копието, ето че в дънера на отсрещната сейба, оплетена с лиани като жилите върху старческа ръка и обрасла с отвратителни гъби и гнезда на термити, се заби със зловещо изсвистяване дълга като копие стрела.

В следния миг Жоао стреля. В този миг бе успял да чуе звънването на тетивата, да види посоката на забитата стрела. Чу стона на ранения стрелец, чу раздвижването на много хора в шумата. Без да прекъсва стрелбата, той се втурна по пътеката към изтеглената лодка, като извика през рамо:

— Докторе, какво чакаш? Стреляй!

Павлов дори не вдигна оръжието. Нищо лошо не бе сторил никому, за да се бои от отмъщение. И да го пленяха, щяха да го освободят, щом разберат грешката си.

Жоао, леко ранен в рамото, продължи да тича към реката. Тогава насреща му изскочи Аруява, решен да го спре на всяка цена.

— Родоотстъпнико! — изкрещя му той. — Предай се!

Без да спре, кабокло отправи един точен куршум в корема му. Каляуайха простена и се срина на пътеката. Беглецът го прескочи, след което продължи надолу. Страхът бе удесеторил силите му. Като тресчица изтика моторницата във водата, метна се в нея и дръпна връвта. Моторът като по чудо запали отведнъж. Лодката се хлъзна по водата, проточила подире си запенена опашка.

Индианците, не очаквали такава дързост, се разколебаха. Докато се опомнят, Жоао успя да се отдалечи на безопасно разстояние. Само след минута той се скри от погледите им зад близкото островче.

Макар и тежко ранен; проснат на земята, Аруява извика:

— След него!

Воините поклатиха глави. Познаваха възможностите си, познаваха и бързината на ръмжащото кану. Затова се върнаха назад. Превързаха ранените си другари и се струпаха край окървавения каляуайха, който бе успял да натика в раната си тампон от лековити билки. Един донесе огромна пура, дълга половин метър, запали я и тя почна да обикаля от уста на уста. И всеки, след като смукне от нея, изразяваше мнението си.

Така решиха. Сега нямаше да преследват беглеца. Най-първо щяха да отнесат към племето му ранения Аруява и белия пленник. Пригответяха се за път, поеха с ускорен ход през селвата.

Положен в носилката, Аруява опита да се надигне. Посочи с ръка учения.

— Другарят на убиеца е също убиец. Затова ще загине!

Павлов отвърна тихо:

— Какво зло съм сторил на меднокожите? Защо трябва да загивам? При това не съм убивал никого.

— Това ще обсъди Съветът на древните пазители! — пошепна с последни сили Аруява.

И загуби съзнание.

САМ В СЕЛВАТА

Алваро да Иса подкара лодката към брега. Бурята беше отминала, небето се бе изчистило — синьо, без нито едно облаче. Не му беше мъчно за индианеца, за когото допускаше, че се бе самоудавил. Напротив, яд го беше на него, дето умря така безплодно, преди да му е показал съкровището. Ала и това не беше кой знае каква беда. Нали скъпоценният серум се пазеше у Алваро? Цялата мощ все още се намираше в неговите ръце...

Сам не усети как стана това. Като по чудо в главата му засия прозрачна светлина. Пред него изплава от въздуха, уплътни се като жив духът на мъртвия инка от ледената пещера. Протегна ръка с насочен показалец нагоре по реката и тръгна, по-право се хлъзна по водата безшумно като Христос по Назаретското езеро. Алваро го последва послушно.

Изведнъж животът край него потече бързо, накъсано като на филм. Ето, лодката ускоряваше своя ход, бреговете на реката отстъпваха бързо назад, реката ставаше все по-тясна и по-буйна. Алваро тръгна пеша след водача си, сякаш олекнал и той като безпътен дух, сякаш полетял, окрилян от надеждата. Така и Данте е следвал Вергилий в ада.

Достигнаха пещерата, в която още лежеше замръзналият. Духът пристъпи към скалната стена, натисна с ръка и отмести плавно камъка, на чието място зина отвор. После се смали надолу върху мъртвото си тяло и неусетно, без да каже ни дума, се сля с него.

Слисан от станалото, Алваро пристъпи напред. Провря се през отвора. И занемя. Отсреща просторната подземна зала светеше в приказни сияния, излъчвани от струпаните камари злато и скъпоценни камъни. Като тлееща жарава. Заслепен от тоя блясък, замаян от всичко, което виждаха очите му, полудял от радост, той се хвърли по лице и се зарови като къртица в несметното съкровище. Прехвърляше с шепи диаманти и рубини, разбутваше с лакти златни чаши, шлемове, щитове, гривни. Едва успяваше да отмести безредно натрупаните

статуи на богове и богини, на инки и жреци, на воители и танцуващи слънчеви невести. А те тежаха, страшно тежаха — тъй както тежи само златото. Но той изпитваше дори наслада от това усещане. Сякаш с него се сбъдваше предсказанието за Жоао — да се рови в злато.

Най-сетне се опомни. Напълни една торба, толкова, колкото можеше да носи. Отнесе я в Лима, защото все още се боеше да се върне в Бразилия — и от закона, още повече от Жоао. Успя да я разпродаде по черните пазари, без да го хване някой. Върна се повторно. Тоя път с хеликоптер, който сам той пилотираше, за да не открие другиму загадъчния източник на богатствата си. Потрети. Наблъска джобовите си с чекови книжки. Завърна се в Рио. И вече не като гонен убиец, а като недосегаем, неприкосновен милионер. Златото му печелеше силни приятели, златото му затваряше всички очи и уши, запушваше всяка уста. Вече нямаше нужда да постъпва в лепрозориума. Откупи си частни лекари, световноизвестни лепролози. Набавиха му най-действените лекарства. И скоро, много по-скоро, отколкото би могъл да мечтае и в най-дръзките си сънища, оздравя.

Това беше първият стадий — здравето. После дойде второто. Агентите му успяха да открият доктор Павлов. Доведоха го при него. Ученият отначало избухна, започна да ругае и да заплашва. Алваро го изчака търпеливо да се навика и накрая му рече спокойно:

— Сеньор доктор, било каквото било. Нека да си опростим взаимно всички огорчения. Аз например съм готов да ви обезщетя за постъпката си с цена, каквата ми поискате.

Докторът продължаваше да се муси.

Тогава Алваро предложи направо:

— Мога да ви дам такава лаборатория, каквата няма другаде на света. Да извършвате такива опити, каквито вие пожелаете. И неограничени средства.

Той постави на масата няколко пачки хилядаркови банкноти.

— А вие? — запита накрая поомекнал ученият. — Какво ще получите в замяна? Нямайте вид на благодетел.

Алваро се засмя.

— Рецептата за еликсира на паметта.

И пак, като по чудо, докторът склони. Всъщност Алваро не можеше да си представи, че някой би устоял срещу силата на парите.

Всеки продава съвестта си — само че един по-евтино, друг — по-скъпо. Всеки според своята мярка.

Заслепен от щедростта му, Павлов не откри хитростта на Алваро, който му предложи мозъка на някакъв съвсем безволев, патологично безволев човек. И една вечер няколко бандити го нападнаха, за да му прелеят получения серум. Спечелен досега от богатството, докторът омекна съвсем. Подчини се напълно на Алваровата воля. Стоеше в лабораторията, докато му заповядваше Алваро; напускаше я пак по волята на Алваро; работеше с волята на Алваро; изпълняваше всичко, което му възложеше Алваро.

Една отлична, богато заплатена организация проведе поредица от необичайни кражби в моргите из целия свят. Кражби от труповете на току-що умрели големи учени — най-ценните мозъци на планетата. А доктор Павлов се залови с необикновената метаморфоза на Алваро, впръсквайки в съзнанието му мъдростта на нашия век. И знанията, натрупани упорито в тези интелекти през течение на много години, вече не се пропиляваха напразно, както досега в гробовете, а се натрупваха в неговия мозък. С всяка трансфузия все ново знание, нов кръгзор. От всички области — като почнеш от техниката и свършиш с философията. Алваро чувстваше как израства духовно, как се възвисява над тълпата, превръщайки се в гений. Или не, гений е нещо малко, ограничено само в дадена област. Алваро прерастваше в нещо ново, досега непознато — в някакъв невиждан, всеобхватен гений. Нищеш мечтаеше за свръхчовек, за върха сред хората. Алваро се бе превърнал в свръхгений. И всичко на простите хорица: техните чувства, дребнавите им грижици, вълненията и поривите им — вече му изглеждаше незначително, жалко, незаслужаващо внимание. Съществуваше само той — свръхгеният. Ако имаше бог, щеше да бъде с разум като неговия, с интелектуална мощ като неговата.

Тогава той пристъпи към третия си удар. Решителният удар. Впрегна цялата лаборатория с всичките учени под ръководството на доктор Павлов да произвежда еликсира на безволието. Най-първо подчини на себе си епидемиологичния център на страната. И скоро излезе съобщението. „Поради явилата се епидемия от холера всички подлежат на имунизация — всички, без изключение.“ Тъй Алваро постигна мечтата си, мечтата на всеки властолюбец — един идеално покорен народ, годен да изпълнява всяка негова прищявка. Нямахше

нужда от избори, от полицейски палки, съзлив газ, пушки и картечници. Нямаше нужда от преврати на генерали и полковници. Защото всички: и генерали, и полковници, и министри, и съдии, и сенатори бяха получили дозата си от серума на безволието. Приеха го единодушно за свой разпоредител. Запазиха титлите си, сановите си, богатствата си. За тях Алваро беше нещо повече от сената и президента. Алваро беше само ТОЙ. Написано с главни букви. Нему бяха безропотно послушни и президенти, и сенатори, и генерали. Някога в Изтока действала сектата на асасините, пушачите на хашиш, които извършвали политически убийства по целия тогавашен свят, изпращани от своя водач, наричан Стареца от планината. Сега Алваро разполагаше с неизчерпаема армия напълно покорни на волята му изпълнители. Съвременни асасини. Такива безволници, живи роботи, инжектираха с неговия серум служителите по здравеопазването и в Щатите, принудиха и тях да пристъпят към масово имунизирание срещу холерата.

Със своя свръхразум, със своето несметно богатство, с безпрекословната си власт над един невиждан в историята кротък народ, за него не беше трудно да подчини една след друга съседните страни, да се прехвърли и на останалите континенти, да създава една невиждана досега свръхдържава. И над нея — той, единственият господар на света, осъществил неосъществения блян на разни там александровци, цезаровци и наполеоновци. Колко смешни, колко жалки му изглеждаха те сега от висотата, която си бе извоювал. Единодушието — той го постигна не със заплаха, не с принуда, не с насилие. Хората му се подчиняваха безропотно с някакво неподозирано задоволство, удовлетворили вътрешните си подбуди.

Но и това не беше предел. Никой не можеше да се мери с дързостта на неговите мечти. Досега превъзможваше обикновените човешки закони. Сега реши да превъзмогне и природните, да коригира своята създателка — природата. Подчинено на простите природни закони, и тялото на Алваро остаря. Изхаби се. Прегърби се. Лицето му се сбръчка, ръцете почнаха да треперят. Тогава той даде последната си заповед. Най-опитните лекари в света преляха мозъчното съдържание, което значи душата, на Алваро Бентес да Иса в тялото на един млад силен момък, избран от самия да Иса за свой приемник. Приемник, не наследник. Все едно съд, в който се прелива старото вино, след като

предишният съд се е пробил. Присадиха душата му в младото тяло. И тъй като човекът — това е неговата душа, а не тялото му — така Алваро Бентес да Иса се подмлади отново, успял да осъществи мечтата на Фауст, да превърне легендата в действителност. Бе постигнал безсмъртието...

Внезапно Алваро да Иса се събуди. Лодката му се бе блъснала в потънал дънер, бе спряла в някакво тихо заливче, обсипано с виолетовата водна чума.

Изглежда, така в сън бе плавал, носен от реката, цяла нощ. Сега край него искреше ярък слънчев ден, удавен в светлина. Вълните, укротени, приплясваха лениво в брега.

Алваро нагази в плитчината, където пред краката му се разпълзяха пълчища разноцветни крабове, и издърпа лодката на пясъка. Разпали огън, сложи да си вари храна. И запуши встрани от огъня, опрял гръб в мощния дънер на стара сейба, оплетена в стоманената мрежа на дървото апуизейро, което наричат „зелен вампир“, удушвач на дърветата. Джунглата се надигаше отгоре му застрашителна и могъща. Отвред го обграждаха огромни стволоче, различни по цвят и строеж: едни с изтънени като огради коренни подпори, други сякаш тръгнаха на кокили върху корените си. И всички до едно облепени до върховете с драперии от растения паразити: всякакви орхидеи, бодливи бромелии и омотани в чудовищни възли лиани. Лиани, лиани. Джунглата — това е страна на лианите. Сякаш някой великан бе направил несполучлив опит да овърже, да укроти неистовата мощ на гората. Насреща му между кореновите израстъци на филодендрона, увиснали към земята в чудовищни ресни, грееше като пламък огненият цвят на оранжевата орхидея и пръскаше наоколо чуден аромат. А по земята — килим от плауни: навред, попълзели и по дънерите, смесили се с разноцветните мъхове, с увисналите лишей, с безчислените гъби. По крайбрежния пясък бяха накацали жълти пеперуди като нагъсто поникнали минзухари. Отнейде се дочуваха мъчителните стонове на ленивец, почти незабележим сред листата, така отпуснат, с позеленяла от водорасли козина. Над всичко ехтеше дяволският писък на маймуните, които тъй изразяваха недоволството си от неговото вмъкване в царството им. Те висяха високо над него: ревачи, паякообразни, капуцини, игрунки — някакво истерично

сборище, заловени за клоните с ръце, с крака, с опашки, и го отрупваха с хули и отчеснати вейки.

Алваро не ги и поглеждаше. Не му беше до тях сега, след като изгуби тоя глупав туземец, който би могъл да го отведе при съкровищата.

Трябваше да намери богатството, трябваше да постигне мечтите си. И то не половинчато, а изцяло — тъй както му ги показва в целия блясък прекъснатият сън. Тоя сън трябваше да бъде осъществен, да стане действителност. Алваро неволно притвори очи...

Пещера със злато... Цял народ от живи работи... И отгоре над всички — ТОЙ, организацията на материята Алваро Бентес да Иса, подчинила на своя електронен ход цялата жива организация на материята върху земното кълбо... Свръхгений... А накрая — безсмъртието... Като Фауст... Със здраво тяло, без проказа...

Той неволно пипна твърдото петно между веждите. Стори му се още по-нараснало, по-загрубяло. И като че ли жлезите под мишниците бяха наедрили. И пръстите му като че ли бяха станали по-неподвижни, по-сковани.

Длъжен беше да се бори. Какво от това, че беше сам в селвата? Нали серумът беше у него? Той вече видя, убеди се — дивакът не умря. Защо Алваро да не го опита върху себе си? Вместо да разчита на онова, което другият би му казал, сам да изживее, сам да научи всичко, което е знаел мъртвецът от ледената пещера в Андите.

Когато посегна да извърши нужната манипулация, той се поколеба за миг. Все пак имаше риск, голям риск.

Но ужасът от напредващата болест, алчността за богатството и властта, които го очакваха, разбиха на прах колебанията му...

Отначало не усети нищо. Беше все същият Алваро, на същото място в джунглата, премислящ същите досадни мисли.

После настъпи смутът, неувереността. Какво ставаше с него? Кой беше той впрочем? И дали съществуваше? Или отново сънуваше? Беше тук и в същото време — някъде другаде. Беше Алваро и в същото време някой съвсем друг. Беше извършил нещо, за което не се смяташе виновен, а бягаше от някои, които го преследваха, защото беше осъден на смърт. Алваро нямаше представа къде отива, ала другият в него знаеше. Бързаше на север, като заобикаляше удобните пътища и се блъскаше по стръмни скалисти пътеки, отъпкани от

вигони и алпаки. Пътуваше нощем, защото денем се криеше из айлютата на бедните планинци. Сигурен беше — и те бяха недоволни от инките, при това се бояха от магическата мощ на каляуайха не помалко, отколкото от истинската мощ на сапа инка.

Научил бе, че в пределите на Тауантинсую бил навлязъл опасен враг. Непознатите нашественици достигнали брега върху плаващи къщи с крила, възседнали големи лами с къса козина. Някакви изчадия на Морския дух, от чиито уста капела пяна, а неразцепените им копита изкарвали огън от камъните. Били въоръжени с гърмящи умета, сякаш изпратени от самия Сангай, бога на огъня. Като че ли почваше да се сбъдва предсказанието от времето на Уайна Капак, че невиждани пришълци ще сложат край на могъщия Тауантинсую.

Врагът на инките сега беше приятел на Уанай. Алваро потрепера. Беше забравил, че е Алваро. Сега се наричаше Уанай. И Уанай, а не Алваро, бързаше час по-скоро да достигне тези непознати, за да им предложи помощта си. А после за отплата с тяхна помощ да измъкне Килей от храма на Слънцето.

И ги срещна. Бяха стотина обикновени пешаци и шестдесетина полухора-полулами, изчадията на Морския дух. И всички — облечени от главите до нозете с някакъв блестящ метал, нито бронз, нито злато, нито сребро. Лицата им бяха обрасли в косми така, както се вижда на статуите загадъчният бог Виракоча — Мъдреца. Индианците са безбради. Дали тези бяха потомци на Виракоча, дали бяха мъдри като него, дали щяха да дарят и Уанай със своята мъдрост?

С тях настъпваха десетина хиляди индианци карате, техни съюзници. Недоволни бяха поданиците на Тауантинсую — всички ония отдолу, от тиранията на инките, „тия отгоре“. Досегашните им бунтове излизаха все несполучливи. Сега новият нашественик, чуден и непознат, им бе вдъхнал нова надежда за свобода. И към него се стичаха на тълпи всички недоволници.

Пръснатите напред разузнавачи карате заловиха Уанай. Но като познаха в него каляуайха, почитателно се отдръпнаха. И ако той поискаше, щяха да го пуснат на свобода. Той сам настоя да го отведа при нашествениците. Най-първо го срещнаха с Фелипильо. Тъй чужденците, които наричаха себе си испанци, бяха прекръстили преводача си индианец. Двамата, Уанай и Фелипильо, се разбраха начаса. Каляуайха изплака своята мъка, преводачът — своята.

Любимата на Фелипильо била отвлечена за харема на Атауалпа, след като капитан Руис от флотата на Писаро бе отвлякъл Фелипильо при първия си рейс до инкското пристанище Тумбес. Обща омраза ги сплотяваше срещу рода на инката: единият срещу самия Атауалпа, другият — срещу брата му Тупак Уалпа.

Тъй Уанай остана при испанците. Те нямаха каляуайхи. Превързваха раните им същите занаятчийи, които подстригваха брадите и косите им. Когато Уанай с хининова кора излекува от треска брата на предводителя им Ернандо и смелия офицер Педро де Лерма, след като бръснарите бяха дигнали ръце от тях, той остана като лекар на отряда. Почна да се среща със самия предводител. Разбрал, че новият му съюзник знае твърде много за самата инкска династия, Франсиско Писаро често го викаше в палатката си, за да го разпитва за всичко, което му бе нужно. А му беше нужно всяко сведение: от броя на тауантинсуйската войска до последните дворцови интриги. И за недоволните племена, и за планинските проходи, и за висящите мостове, които, ако бъдеха разрушени, правеха недостъпна вътрешността на страната. Най обичаше да слуша за богатствата на Куско, за златните покриви и дискове, за златната градина при храма на Слънцето. Не подозираше каква рана човъркаше в сърцето на Уанай, когато станеше дума за този храм. И за неговите жрици...

Неусетно Уанай усвои испанския език, заради отмъщението и вярата си промени. Всъщност какво толкова му струваше към Пантеона на тауантинсуйските богове да прибави още един? Излизаше на молитва заедно с испанските солдати, кръстеше се чинно като тях, мърмореше под нос с тях подир неразбраното бръщолевене на испанския жрец Валверде.

Тъй Писаро научи, че Уаскар, първородният син на Уайна Капак, когото Атауалпа бе детронирал, макар и пленен, има много привърженици. Особено сред жреците и чистите инки. Защото майката на Атауалпа произхождаше от Кито, а инките смятаха жителите на Кито полуварвари, понеже не говореха на рума сими, човешкия език.

Франсиско Писаро изпроводи пратеник при сапа инка Атауалпа да му обещае помощ срещу размирниците. Ала отговорът все не идваше. Атауалпа нито се съгласяваше на споразумение, нито му оказваше някаква съпротива. Тауантинсуйските войници отстъпваха при първия натиск. Но всички, и испанци, и туземци, бяха уверени, че

това леко напредване няма да трае вечно. Имаше мощ Тауантинсую, имаше власт сапа инка да спре шепата нахлуватели. И чакаха решителната среща, не се съмняваха, че ще дойде.

И тя дойде. Съгледвачите отдавна бяха предупредили, че насреща им иде голяма войска. Тоя ден, навлезли в долината Кахамалка, всички я видяха. Вражеската армия се бе разположила по всички хълмове на белия град. Палатките бяха осяели като гъби съседните склонове.

Писаро заповяда да спрат. На лицето му легна тъмна сянка. Не беше индианец и макар че се мъчеше мъжки, не можеше да прикрие чувствата си. Ала и така смутен, не отстъпи. Уанай знаеше, че тая му решителност, граничеща с дързост, беше всъщност единствено разумна. Оттеглеше ли се испанецът, цялата тауантинсуйска войска щеше да се втурне подире му, за да го унищожи.

Уанай му бе разправил вече легендата за брадатите чужденци, които щели да сложат край на Тауантинсую.

— Това си ти! — беше посочил той с пръст Писаро. — Атауалпа знае, че си ти. И се бои от теб.

Тъй Писаро, който и без това имаше достатъчно самочувствие, доби още по-голяма увереност в своето предопределение.

Двамата му преводачи разпространиха чрез свои съмишленици тая легенда навред в тила на инките. И с нея им нанесоха по-големи поражения от най-многочислената, въоръжена до зъби армия. Вляха дух на надежда и бунт в гърдите на потиснатите.

Няколко пъти бе пращал Писаро посланици при Атауалпа да го увери, че идва като приятел. Продължаваше настойчиво да го убеждава и сега. Да печели време. Надяваше се още няколко десетхилядни отряди да се присъединят към войската му: карате, чибчи, аймара, тупинамба. Всеки ден ги очакваше. Без колебание навлезе в Кахамалка, изоставена от жителите ѝ, след като изпрати ново посланичество при великия инка начело с брат си Ернандо. Преводач беше Фелипильо. Пратениците се върнаха скоро. Атауалпа, който правел бани в минералния извор над града, ги приел радушно. И обещал на другия ден той сам да дойде за преговори.

Идеята беше на Фелипильо.

— Капитане — рече той. — Дойде и моят ден. Атауалпа сам влезе в капана. Остави ми го вече!

Ала Писаро, който не беше толкова безразсъден, не мислеше само за отмъщение като Фелипильо и Уанай. Той искаше да живее, искаше да постигне великата си цел. И реши другото — подлостта, която го обезсмърти.

Отвърна му така:

— Ще имаш възможност да му отмъстиш после. И то жестоко.

Когато на другата вечер Атауалпа се зададе, Писаро разстави засади от своите войници по всички улички, които водеха към площада.

Великият инка влезе в града, носен на златен трон от десетина носачи, охраняван от въоръжени с копия войници в сини туники, придружаван от сановниците си с червено-бели туники и родствениците си изцяло в бяло. Челото му бе препасано с пурпурна ляута, а ушите му, уши на истински аристократ — дългоух, бяха изтеглени до раменете с тежки златни обеци. Върху гърдите му блестеше огърлица с изумруди. Пред него вървяха слуги и метяха пътя му с китки от пера.

Площадът беше съвсем пуст, безлюден. Атауалпа, едър, надменен, с кръвясали диви очи, се озърна озадачен. Тогава насреща му излезе доминиканецът Валверде с кръст и библия в ръце. Съпровождан от Фелипильо. Той пристъпи напред и му заговори на испански. Уанай, който надзърташе от съседната сграда, знаеше какво — поучаваше го в правата вяра. Поднесе му евангелието да го целуне. Смутен от такова неочаквано посрещане, Атауалпа неволно го бутна на земята.

Валверде изкрещя, побеснял от див фанатизъм:

— Убийте го! Той оскверни свещеното писание!

В същия миг скритите испанци връхлетяха. Схватката беше кратка. Почти безоръжната свита на великия инка беше изклана до крак пред очите му. Сам Франсиско Писаро се хвърли в боя, измъкна за косите инката и го върза.

Фелипильо тържествуваше. Уанай пък мечтаеше за деня, когато и той щеше да види в такова положение Тупак Уалпа, омразния първожрец.

Още същата вечер Уанай каза на Писаро:

— Сега Тауантинсую е в твоите ръце. Докато е жив, сапа инка е самодържец в Тауантинсую. Остава ти само да му заповядаш.

Тъй цялата петдесетхилядна инкска армия се предаде на победителя. Ериандо Писаро настояваше да бъде избита до крак. Уанай обаче предложи друго:

— По-добре ги пусни! Това не са доброволци като твоите солдати. Насила са изтръгнати от домовете им. Повече полза ще имаш, ако ги освободиш. Защото ще те славят. Сапа инка ги пращаше на смърт, ти ще ги пратиш към живота.

И Писаро, който, макар че не умееше да чете нито инкските кипуси, нито своето писмо, не беше толкова глупав, го послуша. Освободи ги. И те се пръснаха по цялата страна, като славословеха великодушния победител.

Чак сега Писаро като че ли се смути, като че ли се уплаши от лудия си успех. Напразно Фелипильо и Уанай го подканяха да бърза към Куско. Защото нямаха търпение да чакат повече. Неудържимо ги примамваха към столицата черните очи на две красавици: едната — жена на Атауалпа, другата — девойка на Слънцето. Но Писаро чакаше подкрепление. Убеден беше, все още беше мощно тауантинсуйското царство. Нямаше да падне тъй лесно.

В туй време Уанай бе поопознал съюзниците си. Той искрено се възхищаваше от безумната им смелост, а в същото време недоумяваше пред непонятната им алчност за злато. И тъй реши да ги раздвижи. Веднъж, като преводач между Атауалпа и Писаро, той допълни превода си на рума сими със следните думи:

— Сапа инка, обещавай им злато! Сълзите на Инти. Да се откупиш.

А беше сигурен, че Писаро никога нямаше да изпусне могъщия си пленник, на когото залагаше всичко.

И Атауалпа се подведе.

— Ако ме пуснеш — рече той на Писаро, — ще ти дам много злато.

— Колко? — запита Писаро.

Великият инка стана и вдигна ръка до стената:

— Дотук!

Всички ахнаха.

— А съседната стая ще напълня два пъти със сребро — добави сапа инка.

Тозчас стотици часки-бързоходци, понесли кипусите с инкската воля, побягнаха по цялата страна. С жълти шнулове — великият инка искаше злато.

Златото започна да се стича в Кахамалка наскоро. А на Писаро все му се струваше, че пристига бавно. Фелипильо и Уанай разпалваха още повече нетърпението му.

— Защо чакаш тук? — му каза Уанай.

Фелипильо добави:

— Златото е в Куско. Иди го вземи сам!

Писаро се колеба, докато от Сан Мигеле, първата испанска крепост в Перу, пристигна подкреплението начело с Диего Алмагро. Когато видя пълната стая със злато, Алмагро не можа да се сдържи.

— И ти още чакаш? — запита той, задъхан от алчност.

Много малко му трябваше на Писаро, та да се реши. И не само Алмагро. Двамата преводачи също не спяха. Те пуснаха един часка с кипус, в който редом с жълтите ресни преплетоха и червени. А червените са призив за война. И пратиха испанците да го заловят. После казаха на Писаро:

— Атауалпа те лъже. Тоя кипус означава: „Давайте злато, но се гответе за война!“

Бояха се, че испанците може да се задоволят с богатството, което щяха да получат от инката, и да се върнат, без да достигнат Куско. А без тяхна помощ нито те двамата щяха да видят любимите си, нито народите им — свобода от инкската тирания.

Писаро навярно се досети кой беше пратил тоя кипус, ала се направи, че им вярва. Съвпаднаше с неговите кроежи. И той плетеше своята мрежа.

И още нещо. Плененият Атауалпа нямаше право да дава заповедите си пряко на своите часки. Само посредством доверените преводачи. Писаро отдавна подмяташе на великия инка, че смята да води преговори и с Уаскар, детронирания му брат. Въпреки това Атауалпа все не се решаваше да изпълни това зловещо внушение, тъй като беше уверен, че в крайна сметка ще се окаже в негова вреда. Затова самите преводачи прикачиха още два шнура към изпратения кипус в Куско. И верните хора на Атауалпа убиха сваления инка.

Това братоубийство потресе цялата инкска империя. Почнаха да достигат слухове и до ушите на Уанай. Истинските дългоухи се бяха

обявили открито срещу узурпатора Атауалпа. Защото няма по-тежко престъпление от царубийството — то е направо светотатство. Сапа инка е син на Инти. Шушукали, подхващали заговори. Замисляли да го намерят и в плен и там да го убият. Да освободят трона за друг сапа инка, истински инка, от чиста инкиска кръв, а не като Атауалпа, който за тях беше полуварварин.

И още нещо подочу Уанай. Замечтал и Тупак Уалпа за инкската ляута. Събирал сподвижници из цялата страна.

Един ден наистина го видя в испанския стан. Дошъл бе и той да преговаря с нашествениците. Но докато Уанай се обърне да вземе лък и стрела, за да го пониже начаса, пък после да става каквото ще, двамина солдати го хванаха и овързаха. Държаха го така, додето новият претендент за престола със своите преводачи си отиде, след като разговаря три часа с Писаро.

От тоя ден в лагера започнаха разправии. Едни бяха за, други — против. Да премахнат ли Атауалпа, или не? Има ли полза от това убийство, или няма?

— Мъртвият не хапе — рече Писаро.

Ернандо де Сото нарече замисъла направо злодейство. И командирът го отпрати в далечен поход да му се маха от очите.

Надделя мнението на Франсиско Писаро, когото неотстъпно убеждаваше Фелипильо.

И съденето на Атауалпа започна. Уанай и Фелипильо бяха преводачите. Обвиняваха го в дванадесет престъпления: че е убил сапа инка Уаскар, че прахосвал държавно имущество за облагодетелстване на приближените си, че е идолопоклонник, че е многоженец, че е кроил заговори против испанците и още няколко други по-маловажни грехове. Свидетелстваха конквистадори, свидетелстваха инкски сановници, един ден дойде на процеса и Тупак Уалпа. Писаро пошушна в ухото на Уанай:

— Сега той ми е нужен. Когато стане излишен, ще ти го дам в ръцете. Както Атауалпа.

И Уанай смири яростта си. Защото му се искаше да живее. Заради Килеи, заради народа си.

Уплашени от завоевателите, повечето тауантинсуйци потвърждаваха обвиненията: инките от страх, покорените със

злорадство, Тупак Уалпа — с надежда, че ще се отърве от съперника си.

Думите на малцината, които се осмелиха да защитят великия инка, бяха изопачени при превода от Фелипильо.

Вечерта, преди прочитане предрешената присъда, Атауалпа се обърна към Уанай:

— Нямам друг изход. Ти си ми последната надежда. Знам каква участ ми се готви. Това ще бъде отмъщението ми. Ако ме убият, вземи изпод постелята ми оставения кипус и го препрати в Куско за Манко, моя братов син. Да скрие златото. Повече нито бучка да не видят коварните бледолици.

И вече когато Уанай беше на изхода, добави:

— Разбрах, златото е проклятието върху нашия народ. Да скрие златото, за да няма какво да разпалва алчността на брадатите, какво да ги примамва насам.

Не довърши. Стражите го извлякоха навън.

Уанай тозчас намери кипуса — тринадесет шнура и едно късче злато. Отнесе го на Писаро и му предаде думите на Атауалпа. Дълго размисляха двамата какво да сторят. Пристигаха слухове, че отделни управители на области и градове почвали да крият по свой почин златото си. За да попречат на това, решиха да изпратят кипуса. И Уанай — с него. За да съберат всичкото злато на едно място, което ще бъде известно на Уанай, а то значи — и на Писаро.

Индианецът държеше най-много на това. Първо — защото му даваше важност, и, второ — защото лишаваше Тупак Уалпа от богатството. А това означаваше, че по-рано ще бъде жертван от испанците. Че без златото Тупак Уалпа ще падне по-рано в ръцете на Уанай.

Скроиха едно сполучливо бягство от испанския лагер, та да заблудят наивните инки. И Уанай тръгна на път към Куско, при Манко. А пътят не беше лек. Понякога слънцето го изгаряше с непоносимата си жар, друг път го обливаха проливни дъждове и снегопади, препречваха пътя му лавини и сринати канари, буйни потоци и отскубнати от бурите дървета. Той се прекатерваше с мъка върху дебелите дънери, обсипани с бодливи лиани... Газеше през разпенени потоци, водите го събаряха, влачеха го надолу, премятаха го...

А не знаеше — той ли е, или не е той. И кой всъщност беше — каляуайхата Уанай или Алваро Бентес да Иса. Или и двамата заедно. В главата му беше хаос. Прелитаха разбъркани спомени като подплашени прилепи в тъмна пещера, невидими, но осезаеми по маховете на крилата им, по едва чутото им цвърчене — вихрушка, по-право хаос от спомени: от Рио и от Куско едновременно, от снежните Анди и от задушната джунгла...

Алваро вървеше в полусън, замаян, обезсилен от преживяното, от тоя неестествен скок от настоящето в миналото, от това грубо вместиане на чуждата личност в неговото съзнание.

Къде всъщност беше сега? Какви бяха тия дървета наоколо? Дебели стволове с подпори, а с малки корони, с дребни листа, без цветове, обсипани с бромелии, с орхидеи, с лиани. И с гъби и плесени, и безброй птици, и безброй маймуни, които непрекъснато, кой знае откога, го преследваха, замерваха го с отчупени вейки и плодове. Сънувал ли бе Кахамалка и участта на Атауалпа, или наистина ги бе видял? И как бе попаднал там — с вълшебството на прелетия серум или само така, в някаква треска, замаян от изпаренията на джунглата? А може би му се бе присънило това, което бе знаел и преди; това, което искаше да знае... Кипуса, златото на инките...

От какво гореше кожата му, от какво така смъдеше: дали от ухапванията на насекомите, или от случаен допир до отровна лиана, от който човек дори може да изгуби съзнание? Джунглата — това е свят, който чуваш, а не виждаш. Свят на измамата. Струва ти се, че ръмжи пума, а то квака жаба; виждаш кора, а то било костенурка; гледаш камък, а то излиза гуцер; лианата се превръща на змия, а изгнилият дънер — на кайман. Какво диреше той в тая прокълната страна?

Не беше от лианите. Без да забележи, бе нагазил в походната колона на мравките ецитони, ужаса на селвата. Пред този смъртоносен поток бягаше всичко живо: птици, насекоми, паяци птицеяди, броненосци, маймуни. Шумолеше като дъжд по окапала шума. Из въздуха се носеше остра миризма на кисело и мърша. А отгоре им прелитаха кафяви мравелови — единствените, които не се бояха от тях.

Алваро отскочи ужасен встрани, опита да отръска от себе си тези, които вече го бяха полазили. Но се хлъзна. Строполи се в най-

гъстото им струпване. И те мигновено попълзяха отгоре му, заръфаха го с малките си, но ненаситни, сякаш огнени челюсти.

ОСУЕТЕНОТО ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЕ

На границата воините, които бяха заловили доктор Павлов, предадоха пленника си и тежко ранения каляуайха на Тасулинговата стража. Смениха се само носачите и охраната, продължиха по отъпканата пътека, редовно просичана с мачетите.

В селището вече бяха готови за посрещането още преди вестителят да дойде и да ги предупреди. Опитомените птици жакубини кудкудякаха и бягаха напред-назад от няколко часа насам, предупреждаваха за идващия отряд.

Павлов си бе представял другояче тая среща. Обградил я бе с някаква тайнственост. Очаквал бе да види някой каменен град в джунглата, като оня търсен от полковник Фосет — последна издънка на легендарната Атлантида или поне на инкската държава. И сега гледаше почти разочарован простото индианско поселение, в което бе попаднал. Както повечето туземни села, и това беше оградено с плантации от захарна тръст, банани, царевица, маниока, пипер и овощни дървета, отрупани с плодове: подобните на круши пуе и кума, пама — приличаща на вишна, пурума като грозде и прасковена палма. И колибите му бяха като всички колиби наоколо — един тръстиков покрив, подпрян на няколко кола, по които бяха окачени спалните хамаци. И мъжете бяха като всички други хора в джунглата — с малка престилчица от рафия на бедрата и с пера в косите. Всички събрани на сянка. Защото индианците не издържат на жегата като негрите. И оръжието им беше като всички индиански оръжия: умета, лъкове и стрели от желязно дърво, копия и прашки. А децата бяха вързали един огромен паяк птицеяд през корема и го развеждаха така като кученце на каишка.

В колибите и около тях гъмжеше от опитомени животни: папагали, тукани, маймуни, а в дървените оградки зад колибите се приличаха на слънце складирани за лоши дни живи костенурки и каймани. По гредите висяха ту някоя боа, ту домашна мусурана. В

изплетените от лико клетки чирикаха вместо канарчета големи колкото палци щурци танана.

Жените, украсени с огърлици от коралови змии, кърмеха редом с децата си и малките на маймуни и пекари. Всяка продължаваше прекъснатото си занимание. Едни правеха гуарана, замайващата напитка, други изстискваха отровния сок от маниоката, която после щяха да пекат на тънки питки, а със сока мъжете щяха да тровят рибата и да мажат върховете на стрелите. Всички клечаха невъзмутимо пред праговете си. Те никога не сядат на земята, защото там пълзят всякакви опасни гадини.

Вързаха Павлов за кола сред селския площад. После тръбачите надуха бойните рогове. Войните, в пълно бойно снаряжение, нашарени с племенните знаци, обградиха осъдения.

Тогавя от хижата на жреца, която беше табу за жените, излязоха първенците на племето начело с вождя Тасулинги. Бойците отстъпиха почтително, за да им сторят път.

Последен се появи Уаюкума, главният жрец. Заигра магическия танц, който му придаваше ясновидска сила. И когато най-сетне, замаян от бясното въртене, се отпусна обезсилен на земята, той заговори:

— Аз виждам! Виждам! Идват бледолици! Те носят смърт! Те дирят Свещената пещера.

Устата му се запени от възбуда:

— Който е дошъл неканен в селото на Тасулинги, заслужава смърт!

Тълпата изрева дружно:

— Смърт!

— Бледоликият идваше насам с осквернителя, който бе тръгнал да изстреби племето на каляуайха и който изби много воини на каляуайха. А ягуарът ягуар дири, ягуарът с ягуар се събира. Когато срещнеш ягуар, питаш ли се дали този е по-добър от онзи, който вчера отмъкна детето ти?... Затова заслужава смърт.

Излезе и Тасулинги. Изчакал да стихне множеството, той отсече:

— Право казва Уаюкума. Бледоликият заслужава смърт. Затова го осъждам на смърт! В жертва на лъчезарния, на вечния и животворящ Инти.

Павлов не разбра ни дума от произнесените речи на тайнствения мъжки език, който не разбираха нито жените, нито децата в племето.

Досети се за отредената му участ по заплашителните жестове и грозните крясъци на тълпата. Няколко пъти опита да заговори с тях на езика кечуа, доколкото го владееше, ала не получи никакъв отговор. Чак тогава се уплаши. Осъзна безпомощността си. Чувал бе, че индианците не държат пленници. Или ги смятат врагове и ги убиват, или ги признават за приятели и ги пускат да си ходят. Сам се наруга наум. За всичко в живота си беше виновен все той самият. За всичко. Така и сега — как можа тъй лекомислено да се хвърли в тая авантюра? Как можа?

Сякаш цял живот не бе успял с постъпките си да надрасне петнадесетгодишния юноша. Такова противоречиво съжителство — общопризната свръхсериозност в работата и момчешко лекомислие в личния живот; такава всеобхващаща задълбоченост при научните занимания и почти никаква предвидливост, що се отнася до личните му дела.

Няколко воители го отвързаха от кола и поведоха извън село, следвани от всички мъже. Омотаха го с въжета към жертвеното дърво ташизейро. И отстъпиха назад. Защото отгоре тогачас се изсипа рой зли мравки, които се нахвърлиха върху обречената жертва.

Павлов изкрещя от ужас и болки. Но бързо се овладя. Чел ли бе, слушал ли бе само — туземците се спасявали от хищните мравки, като заставали неподвижно. Та нали по същия начин и пчеларите се предпазват от разгневените пчели? Стегна мускулите си, стисна зъби, замря въпреки мъчителните ухапвания на полазилите по тялото му пълчища като огнена мантия.

Тогавя видя Лемолемо, който се прибираше в дома си. Никой не изрази нито с вик, нито с дума изненада или радост. Дори и баща му. Той само прекъсна бойния танец. Прекъсна го за секунда. После отново се хвърли в играта редом с върховния жрец и главния каляуайха.

Павлов не можа да сдържи вика си. Нямахше друга надежда.

— Лемолемо! — и повтори. — Лемолемо!

Индианецът се сепна. Тоя път не успя да се овладее. Наруши обичая, забрави задължението си като воин и син на вожд. С два скока се намери до него, срязва въжетата му и го изтегли настрана. Обля го с едно гърне гуарана, от което замаяните мравки изоставиха плячката си.

Чак тогава се досети какво е сторил и се просна в краката на баща си.

— Прости ми! — рече той. — Ако Лемолемо се бе забавил, щеше да бъде късно.

Тасулинги запита строго:

— Даваш ли си отчет какво стори? Известно ли ти е, че бледоликият е осъден?

— Аз зная — рече той все така прострян на земята. — Нека да знае и Тасулинги. И цялото племе. Бледоликият не е враг на меднокожите. Бледоликият е също лечител, бял каляуайха. И е приятел на Лемолемо.

После набързо разправи на всички какво бе сторил за него Павлов. Речта му беше искрена и убедителна. При всяка негова дума множеството кимаше в знак на съгласие, повтаряше думите му. И накрай, когато Лемолемо описа как пистолеросът Алваро е вързал доктора, самият Тасулинги вдигна ръце.

— Ясно е! — рече той. — Врагът на нашия враг е наш приятел. Нека белият бъде свободен. Но да си иде веднага, преди да е видял Свещената пещера, преди да е пожелал да я види. Тогава никой не би могъл да го спаси: ни Лемолемо, ни Тасулинги.

Тълпата се разотиде, отстъпи по-далеч от дървото, около което сновяха настървено излъганите мравки, преди да се приберат в гнездата си из клоните.

Лемолемо се поклони на Павлов:

— Аз ти дължах един живот, мой старши брате. Ето, връщам ти го!

И го поведе към колибата си да го нагости преди отпътуването му. Чак тогава видя Аруява, положен върху носилката в колибата на главния каляуайха, заобиколен от най-вещите знахари.

Лемолемо пристъпи напред, клекна до носилката. Аруява го позна.

— Лемолемо! — пошепна. — Брате! Помогнете ми! Нека Уаюкума помоли Инти да удължи живота ми! Само два дни живот и сила искам още. Колкото да догоня бледоликия убиец. Да изпълня присъдата. И после да умра. Спокоен, че съм изкупил греха си.

Лемолемо замълча замислен. Дълбоки бразди издълбаха лицето му. Тежко решение му предстоеше. И той реши. Той беше каляуайха.

Нямаше съмнение — Аруява умираше, гаснеше бързо. Можеше ли да го остави да умре така, измъчен, отчаян, обезверен? Не беше ли по-добре другото? Да му даде последна утеха, покой пред смъртта. Белите също лъжеха, но лъжеха за зло. Той щеше да излъже за добро.

И рече с пресъхнали устни:

— Аруява, бледоликият убиец е заловен. Воините го водят насам. Скоро ще го поставим под ташизейро. Можеш спокойно да идеш при прадедите.

Умирацията го изгледа с широко отворени очи. Съмнението скоро изчезна от зениците му. Тъй е устроена човешката душа. Вярва това, което желае. И той повярва приятелската лъжа.

Устните му пошепнаха едва чуто:

— Благодаря ти, Инти!

И притихна. Върху лицето му замръзна доволна усмивка.

Павлов бързаше. Останал бе само да изслуша разказа на Лемолемо. И от него научи как се бе спасил той от плена на Алваро, като се бе хвърлил в развълнуваната река и се бе качил върху гърба на делфина. И как делфинът го бе отнесъл на брега, където и сега продължаваше да обикаля неспокойно. Разправи му и другото. Павлов бе разбрал, че Алваро е негодник, прикрит зад благоприлична външност. Уверен беше, че и Жоао е не по-малък негодник. Ала това, което научи сега, го потресе. Наемният убиец винаги го бе отворачавал. А тъкмо това му разправи Лемолемо, като му описа цялата злополучна експедиция на пистолеросите и всичко, което знаеше за миналите им подвизи.

Павлов, все тъй разпаден и невъздържан както винаги, отново почувства, че го овладява познатият неудържим порив. Петнадесетгодишният романтик у него се събуди отново, видял някаква нова цел, нова задача, за която заслужаваше да се бори. Единствен той познаваше двамата оцелели бандити, единствен той беше длъжен да ги обезвреди, да ги изправи пред съда, за да получат онова, което заслужаваха. Нямаше право да мълчи повече.

И още нещо. Длъжен беше да намери Алваро и за друго. Да си вземе серума. Нямаше право да остави такава мощ в ръцете на един престъпник. Това пък беше гласът на честния учен.

Смятаха, че не се разделят завинаги. Уговориха се така — когато стане нужда, Павлов да каже на първия срещнат истински индианец,

че търси каляуайха Лемолемо. И само след две недели Лемолемо щеше да дойде — като свидетел, като приятел, като другар.

Ученият запаса пистолета, метна пушката през рамо и скочи в пирога, която му даде Лемолемо. Двата гребци, които щяха да го придружат до пристанището, където щеше да се качи на кораба, му превързаха очите. Тасулинги предпочете да е сигурен. Дори добър човек, дори и приятел, по-добре беше никой да не знае пътя към племето. И към Свещената пещера, която беше длъжен да опази.

Гребците размахаха веслата и лодката се плъзна леко по водата. Донякъде Павлов чуваше глъчката по брега, после тя изостана назад, сля се с обичайните шумове на джунглата.

Гребците си припяваха за бодрост еднообразна песен. А докторът мълчеше. Първо — не знаеше дали ще му отговорят, и, второ, по-важното — не му се говореше. Смазали го бяха неуспехите — един подир друг. И то в науката, в неговата област. Какво ли щеше да постигне с това, което захващаше сега — в съвсем непривична за него задача. Да лови престъпници! Не беше ли това най-нелепата му авантюра?

Пътуваха дълго. По смяната на горските шумове, по нарасналата жар на слънцето, той прецени, че беше минало пладне. А индианците не спираха — нито за отдих, нито за храна. Само от време на време по мънкащото им пеене той се досещаше, че са лапнали нов лист кола — да притъпят и глада, и жаждата, и умората.

Внезапно отсечен изстрел процепи привичния шум на джунглата. Птиците и маймуните млъкнаха изведнъж, ала цикадите продължиха още по-настървено убийственото си скрибуцане.

Павлов отмахна рязко превръзката от очите си. И съгледа как гребецът насреща му безшумно се свлече върху седалката с кървава струйка по челото. На брега не се виждаше никой — ни индианец, ни европеец; ни отляво, ни отдясно. Докторът мигновено грабна своята пушка. И тогава над реката проехтя нов изстрел. Вторият гребец се изправи конвулсивно, после се катурна извън борда.

Шумата на левия бряг се размърда и там се появи Жоао, доволен, усмихнат.

— Сеньор доктор! — провикна се той. — Аз съм, Жоао.

Ученият загреба бързо нататък.

Пъргавата двуметрова игуана, скрила се преди това във водата, уплашена от гърмежите, сега пък побягна да се спасява от лодката към брега. Стрелна се като зелена мълния сред трезвите и изчезна нагоре по стъблото на палмата рафия. Отровна черна лабария се шмугна през гъсталака на водните лилии.

Лодката се вряза сред водния хиацинт, покрил като теменужен килим плитчината, над която трептяха с брилянтени криле едри водни кончета. И там, когато дъното ѝ се потътра по пясъка, Павлов вдигна пушката.

— Горе ръцете! — заповяда той. — Хвърляй оръжието!

Също като в криминалните филми.

— Какво те прихвана, бе докторе? — изгледа го изумен метисът.

— Горе ръцете! — натърти Павлов, макар че зрелият учен в него все не можеше да се пригоди към необичайното поведение, което му диктуваше петнадесетгодишният двойник.

И Жоао се подчини, прочел в очите му неочаквана решителност. Захвърли пистолета на земята.

— И без това не ми трябва. Свърших патроните.

Павлов извика заплашително:

— Арестувам те!

А сам усети как всичко излиза изкуствено, някак театрално. Не му подходеше тая роля, виждаше. Но нямаше как.

— За какво, бе докторе?

— За убийство!

Кабокло вдигна рамене.

— Ама работа! Аз го спасявам от диваците. Пък той...

— Не само заради тия индианци. За тях ще отговаряш отделно.

Главно заради пистолеросите!

— Охо! — изръмжа Жоао слисан. — И това ли знаеш?

— И това! За което заслужаваш електрически стол.

— Тогава много знаеш! А не бива. За теб беше по-добре да не знаеш!

— Мълчи! — срязва го Павлов. — И влизай в лодката!

Жоао тръгна привидно покорно нататък. В очите му проблесна насмешливо пламъче. Той огледа бързо околността. Най-първо видя мъхестата палма. Легендата разправя, че някога тя била инкска принцеса. Уви, не можеше да му помогне, макар и принцеса. Но, виж,

палмата пашиуба можеше. Кокилестите ѝ корени бяха осеяни с остри шипове, раните от които трудно заздравяват.

Павлов усети леко опарване по ръката. И погледна. Видя, че по тялото му бяха полазили рой червени пиявици. Замахна да ги отръска.

Ей този миг бе изчакал настървено Жоао. Като оцелот. И го използва като оцелот. Метна се светкавично с главата напред. Допускаше, че един учен не умее да борава както трябва с оръжие. И бе познал. Преди Павлов да разбере какво става, преди да гръмне, кабокло го блъсна в гърдите и го отхвърли назад. Ако не се бе подхлъзнал случайно в притаилата се жаба, докторът щеше да се наниже върху остриите бодли на пашиубата. Това подхлъзване го спаси от смърт, най-малко от мъчителни рани. Не можа да го спаси от другото. Жоао се метна отгоре му и стовари тежкия си юмрук в слепоочието му.

Когато дойде в съзнание, Павлов се видя с вързани ръце, овесен на едно въже над водната повърхност. С голи нозе. Другият край на въжето, праметнат през един водоравен клон, държеше метисът, застанал отсреща на малката суша, издадена сред водата.

— Значи тъй! — подвикна му Жоао усмихнат. — Заслужавал съм електрически стол, така ли?

Павлов не отговори. Осъзнал бе напълно, че се бе захванал с нещо, за което бе напълно негоден.

— Аз не разполагам с електрически стол — рече кабокло. — Затова пък имам нещо не по-малко жестоко... Имам аримна. Знаеш ли какво е аримна?

Павлов го знаеше. Тъй някои индианци наричат тембладора, електрическата змиорка. И погледна надолу. В прозрачната вода се гънеха няколко десетки змийски тела с различна дължина — от метър до три метра. При всяка извивка под тънкомаслинените им гърбове просветваха оранжевите им коремни.

Жоао поотпусна въжето и пленникът му докосна с ходила водата. В същия миг болезнена тръпка разтърси тялото му, сви сухожилията му. Ясно, змиорките вече бяха раздразнени и бързаха да го атакуват отдалеч.

Кабокло придърпа жертвата си нагоре.

— Не е роден той, който ще постави Жоао на електрическия стол. Още по-малко някакво си докторче. На мене ми е писана друго — злато. Сред камари от злато ще се рови Жоао, преди да умре.

Павлов го слушаше мълчаливо. Какво друго му оставаше?

Метисът добави:

— Сглупил си, докторе! Не е трябвало да слушаш дивака. Защото заради туй ще трябва да умреш.

Ученият вече бе разбрал. И гласът, и погледът на пистолероса издаваха решението му. Щеше да го убие, без да му мигне окото. От страх да не бъде издаден. Страхът по начало ражда жестокостта. А Павлов сам си заслужи тая участ. Всяка грешка се плаща, по-евтино или по-скъпо. Тая последната трябваше да плати с живота си. Каза, каквото му хрумна най-първо:

— Ще ме убиеш, нищо по-лесно от това. Но после ще отговаряш и за моето убийство.

— Ще отговарям, ако някой разбере. Всички ще мислят, че си станал жертва на дивите индиоси.

— Всяко престъпление накрай бива наказано.

Павлов сам почувства наивността на последните си думи. Прозвучаха му като черковна проповед.

Кабокло въобще не им обърна внимание.

— Преди това — рече той — искам да ми кажеш нещо.

Какво ли щеше да го пита? Павлов неволно вдигна поглед нагоре към шумнатия горски склоп. Прелитаха огромни сини пеперуди морфо, крещяха шарени ара, чукаше като детска картеница златожълт кълвач. Отсреща, в клоните, беше увиснал като ленивец дървесен мравояд, понесъл на гръб малкото си. Покрай главата му се въртеше колибри, което приличаше досущ на пеперудка сфинкс. А по земята през гъстия плаун пълзеше стадо риби. Това бяха дораси, които, види се, бягаха от навлезлите в залива змиорки. По суша те могат да изминават до двадесетина километра. Сам се учуди, че пред надвисналата над главата му опасност беше в състояние да забелязва такива дреболии.

Жоао разклати въжето и то се впи още по-болезнено в китките му.

— Казвай! — изсумтя той. — Защо гониш Алваро?

— Ти знаеш, защото ми открадна серума...

— Е?

— Този, в когото се впръска, може да полудее.

— Какво те е еня това?

— Как какво? Имам съвест...

— Я остави тези мисионерски приказки! Има нещо друго. Страх те е, че Алваро ще грабне богатството.

Павлов погледна надолу. Над водата ту една, ту друга змиорка подаваше глава, вдъхваше шумно въздух и се гмуркаше надолу за още няколко минути, докато отново почувстваше нужда от кислород. Иначе щеше да се задуши. Това е тембладорът — риба, която може да се удави.

Измъченият простена от болка:

— Няма никакво богатство...

Но Жоао сви устни в насмешлива гримаса:

— Тая не минава, докторе!

— Вярвай ми, нищо няма!

— Има, има! Симпатягата не се захваща с работа без сигурна печалба. И ти ще ми разправиш всичко. Премълчиш ли, знай, не само от електрически стол се умира. И от това...

Той разклати въжето.

— Припомни си! Защото...

— Друго не знам! — извика Павлов, задъхан, омаломощен от мъчението.

— Ще се подсетиш! — засмя се самодоволно метисът и отпусна въжето.

Краката на жертвата му се натопиха във водата. Електрическият ток прониза цялото тяло, разтърси го. Сърцето му забъхтя пресилено. Една гъвкава сянка се стрелна нагоре, докосна го леко. И електрическият удар го блъсна с цялата си сила. Сгърчи дробовете му. Всичките му мускули затрептяха конвулсивно, опънаха се, като че ли в следния миг щяха да се скъсат. Очите му щяха да изскочат от орбитите си. Притъмня му.

Когато погледът му отново се проясни, Павлов се видя все така увиснал над водата, а мъчителят му го изчакваше търпеливо да дойде в съзнание. Беше вързал въжето за една палма. Изглежда, отдавна го чакаше.

— Е? — изръмжа той. — Припомни ли си вече?

И да искаше, пленникът не би могъл да отговори. Чувстваше страшна отпадналост, сякаш цялото му тяло беше смазано под преса. Остри болки стягаха челото му, а езикът му като че ли беше попарен с вряла вода.

— Отговаряй! — изкрещя Жоао. — Иначе...

Не успя да изпълни закана си. Очите му, окръглени от ужас, се устремиха насреща в храстите. После той посегна към пушката на Павлов, която лежеше на пет крачки от него. Не свари да я вземе. Ягуарът вече скачаше.

Пъргав като звяр, Жоао успя да се отклони от нападението. Превари го. Метна се в лодката, посегна към веслата. Ала звярът не се отказа от преследването. С втори скок, също тъй необяснимо непохватен, се хвърли и той в лодката, разклати я, та едва не я обърна. През борда ѝ нахлу вода.

Усетил се несигурен върху това разлюляно късче суша, ягуарът притихна, опитвайки да запази и той равновесие като уплашения насреща му човек.

Течението подхвана пълната лодка и я повлече надолу. Така я видя Павлов, увиснал над змиорките — с човека на кърмата и пъстрия хищник върху полупотъналия ѝ бак как се скрива зад гористия нос.

МОЩТА НА КИПУСА

Лемолемо изчака Павлов да отmine по реката. Не искаше да го замесва в делата, които се отнасяха само за неговото племе.

После отиде при баща си. Тасулинги стоеше пред мъжката колиба редом с върховния жрец и главния каляуайха.

— Какво искаш, сине? — запита вождът.

— Аруява е мъртъв. Нека Лемолемо поеме неговия обет. Да отмъсти за Аруява, да намери осквернителите.

Тасулинги мълча дълго, преди да отговори:

— Добре, сине! Иди! Изпълни воинския си дълг, преди да се посветиш изцяло на Инти, преди да станеш истински каляуайха.

И Лемолемо тръгна. Не изчака погребението на приятеля си. Сега Рауни щеше да се затвори в колибата си с трупа на Аруява, за да го балсамира. После щяха да го положат в голямата урна на свещеното място редом с другите погребални урни.

С него тръгнаха десетина души, придружиха едноместната му пирога. Още след първия завой почнаха да изследват грижливо и двата бряга, да дирят следи от чужденците. Когато достигнаха границите на племето си, воините с голямото игарипе се върнаха назад, а Лемолемо продължи пътя си сам.

Тогава до него изскочи бото, делфинът. Изглежда, досега го бе следвал отдалеч, смутен от човешкото множество, което придружаваше приятеля му. Той заподскача радостно наоколо, после подаде глава над борда. Човекът не устоя на порива си. Приведе се и го погали по розовата глава.

Реката течеше лениво, отразила в златистия си блясък надвисналите дървесни корони на обграждащата я джунгла. Папагалите и маймуните не млъкваха. Цели облаци пеперуди летяха над реката като разноцветна мъгла, която се вееше през някакъв зелен каньон. Високо в небето кръжеше царски гриф. Къде ли бе подушил плячката си? На десетина разкрача от лодката плуваше необичайно забързан при вида на шумния делфин трипръст ленивец, сякаш излязла от гроба си мумия, решила да се освежи в реката.

Внезапно бото подскочи високо във въздуха, след което се гмурна под водата и изчезна нанякъде. Лемолемо погледна учуден след него, към разтягащите се водни кръгове на мястото, където бе потънал. Откъде можеше да допусне, че приятелят му бе чул вика за помощ на уплашения Жоао, когато лодката му със скочилият в нея ягуар бе потънала. И човекът се бе озовал във враждебната му стихия, сред крокодили и пиранхи редом с озъбената ягуарска муцуна.

Лемолемо продължи да гребе по течението, опитвайки да мине незабелязан, скрит в крайбрежната сянка, като плашеше излегналите се върху тинята крокодили и дошлите на водопой тапири, капибари и мравояди.

Внезапно наостри слух. Дочу нещо, някакъв далечен звук, който му заприлича на човешки стон. А можеше да бъде и преял оцелот, и гъгнива жаба, и уплашен ленивец. А можеше да бъде и маймуна, и птица, и някое от милионите насекоми.

Той нямаше право да го отмине, без да провери. Затова свърна вляво, прекара лодката под нависналият свод на лианите, превит одве, и навлезе в невидимия отвън воден проток, изцяло покрит с огромните листа на водните лилии, по които подскачаха жаби и дългопръсти водни кокошки. Кацнала на един нисък клон, се ежеше калиго, едра совина пеперуда. По увисналата лиана пробягна голяма колкото кайман игуана и се скри в шумата. Гонеха се с весела глъчка маймуни игрунки. Върху лодката му се метна дълга две педи стоножка. И той едва свари да я изхвърли с греблото си.

Не след дълго Лемолемо достигна една малка поляна. И сред нея, по земята се гърчеше човек, нападнат от странстващи хищни мравки.

Лемолемо го позна — Алваро!

Сам Инти го наказваше — със смъртта, която му бяха отредили каляуайхите.

Лемолемо само трябваше да изчака, да види края му, да се увери. И тогава да се върне, та да разкаже в племето си за новото чудо, за божественото наказание.

Изведнъж той ококори очи. Потресен. Из пазвата на безпомощно търкалящия се сред мравешкото гъмжило бледолик се бе изсулил сред тревите кипусът с тринадесетте шнура и златното късче.

Лемолемо знаеше, всички в племето го знаеха. Това беше заветът на дедите, предаван от баща на син. Някога ще дойдат мъже, легендата

не казваше меднокожи, бледолици или черни, които ще носят кипус с тринадесет шнура. Тринадесет е магическо число, а златната бучка е дар за Инти. Никой друг няма право да се приближи до Свещената пещера, никой няма право дори да спре поглед върху нея. Само този, който носи кипуса. Той става вожд на племето. Веднага, без никаква уговорка. Той има право да властва над цялото племе. На него са длъжни да се покоряват и Тасулинги, и Уаюкума, и Рауни. От тоя ден губи силата си и безусловното табу върху Свещената пещера. Инти освобождава каляуайхите от обета да я пазят...

С един скок Лемолемо се озова до нещастника. Грабна го под мишниците и с втори скок се измъкна от смъртоносния жив порой. Натопи го веднага във водата, която отвлече останалите по тялото му мравки.

После го изнесе на брега и се просна по очи в нозете му, заговори му на тайния език. Не допускаше, че пратеникът на Инти няма да го разбере:

— Господарю, Лемолемо е твой роб. Лемолемо чака заповедите ти.

Алваро се досети начаса, макар че не разбираше ни думичка от бръцолевенето му. В целия свят поклонът означава едно и също — подчинение.

И той побърза да се възползва от неочаквания обрат на съдбата. Оцени изведнъж каква власт му даваше кипусът. С негова помощ, и с помощта на тоя дивак, който с всичко издаваше своето безпрекословно послушание, можеше да постигне по-леко целта си, отколкото с цяла рота пистолероси.

Ала и тоя път нелепият случай обърка плановете, които се бяха зародили в главата му. Делфинът на Лемолемо не можеше да допусне, че хората са различни, че се мразят, че Жоао например може да е смъртен враг на приятеля му. Когато бе чул вика му за помощ, бото се бе втурнал през глава нататък и бе подложил якия си гръб под потъващото тяло. Удържал го бе над водата, макар че Жоао, обезумял от страх пред новодошлото чудовище, бе отскочил от него. Няколко пъти бе опитвал ужасеният кабокло да се отърве от тая дива настойчивост. Накрая се бе предал. Отпуснал се бе върху му, изтощен, примирен. Тогава бото бе понесъл обезсиления си ездач подир лодката на своя приятел. Поддал се бе на първия си порив. Нещо имаше в неговата

душа — способност да преценява, че падналият във водата човек се нуждае от помощ, или прост инстинкт, както ни убеждават трезвомислещите учени — но каквото и да бе то, първото решение на бото беше правилно. Човекът не е нагоден за водата, човекът трябва да бъде изваден на брега. И делфинът стори това. Второто решение, на пръв поглед неразумно, несъгласувано с приятелските чувства към Лемолемо, всъщност пак беше логично, според простата естествена логика. Хората живеят в общества. А Лемолемо беше сам, сам беше и тоя удавник. Защо да не ги събере, защо да не отнесе тоя човек при Лемолемо?

Какво ли бе станало в неговата животинска душа, какъв ли мисловен процес, какви ли закони на логиката движеха неговите постъпки? Безразлично от подбудите, последицата беше една-единствена. Бото достигна брега, когато Лемолемо вече се бе прострял в краката на Алваро, и остави ездача си в плитчината. После избърза да се отдалечи от нея и там, доволен от себе си, заподскача радостно.

Смаян от станалото, Жоао остана така проснат върху крайбрежната тиня няколко минути, преди да дойде на себе си. И първата мисъл, която му хрумна, беше: „Не се губи така Жоао! Писано му е друго!“ Той се надигна, хвърли бърз поглед насреща.

— Ай, Хесус! О, Исусе!

Не можа да си обясни обстановката, не можа да си представи дори какво въздействие бе оказал инкският кипус над смъртния му враг. Забеляза само безпомощните движения на полуслепия Алваро. И гърба на врага му. Допусна само една възможност — че дивакът е нападнал приятеля му, че го измъчва сега, че в следния миг ще го убие.

Метисът тръгна нататък пълзешком. Пътя му препречи поток, широк десетина крачки. Не можеше да го прескочи. Пък и не опита да го прегazi. Във водата се стрелкаха черни сенки — пиранхи. А зад гърба му се промъкваше триметрова змия чушупи. За нея говорят, че гони хората. Говорят също, че впръсква отровата в тялото ти само като те погледне. От разстояние.

В следния миг Жоао се хвана за една лиана. Тялото му прелетя над потока, озова се на другия бряг, тъкмо зад Лемолемо. С пълен размах Жоао го блъсна с крака в гърба и се метна отгоре му. Изненадан, Лемолемо не свари да окаже никаква съпротива. Преди той да се опомни, Жоао стовари върху главата му тежкия си юмрук и така зашеметен, го овърза с една гъвкава лиана.

Тогава видя, че Алваро надига към него пистолета си. Без да пуска жертвата си, кабокло ритна с крак, та изби оръжието на досегашния си приятел. Бутна настрана вече обезвредения пленник и грабна изтървания пистолет. Изправи се.

— Брей, голям негодник си бил!

Алваро зафъфли уплашен:

— Жоао, недей! Не ме убивай!

А кабокло съвсем не мислеше да го убива. Не само защото Алваро му беше нужен сега. И за друго. Въпреки всичко Жоао го

обичаше. По своему. Виждаше, че е мръсник, нима беше сляп; че е страхливец, а Жоао от всичко най мразеше страхливците. И все пак го обичаше. Не можеше да отговори защо. Какво толкова му харесваше — дали възпитанието и добрите му обноски (несъзнателно метисът цял живот бе мечтал за това, за добри обноски) или пък за това, че чувстваше интелектуалното му превъзходство (тъй пред това превъзходство и кучето се подчинява на стопанина си). Ала това съвсем не му пречеше да го заплашва с пистолета. Те бяха различни неща. И диваците заплашват тотемите си, ако не им изпълнят начаса молбите.

Алваро не подозираше това. И по-добре, че не го подозираше. Тъй Жоао щеше да постигне целта си по-леко, по-бързо щеше да го склони. Метисът нямаше намерение да го убива, нямаше намерение и да го ограбва. Желаше само да дели с него, като истински приятели. Богатството беше голямо, щеше да стигне и за двамата.

— Къде е онова... Серумът? — запита той заплашително.

Разтреперан, Алваро опипа чантата, която висеше през рамото му. Жоао посочи с очи пленения индианец.

— Хайде на него!

Алваро все още се колебаеше. Съвсем не му се щеше да посвещава и други в тайната, съвсем не му се щеше да дели. Ала под заплахата на насоченото дуло изпълни заповедта на метиса.

— Сега вече двама ще го следим — въздъхна облекчено Жоао. — За по-сигурно. Няма да го изтървем.

Не се доизказа. Видя, че пленникът му се размърда. И побърза да развърже краката му.

— Хайде! — рече му той. — Води ни при златото!

Индианецът го изгледа с блуждаещи очи. Озърна се. Беше смутен. Къде се намираще всъщност сега: в селвата или в планината? И какво му предстоеше? Уж беше в селвата, а всъщност — в планината. Беше Уанай — Уанай, който подведе Атауалпа да му даде кипуса със заповедта до Манко. И търсеше Манко. Прекосяваше Андите на път за Куско, скрил под наметката си от вълна на лама кипуса с тринадесетте шнура и златното късче на края.

Капнал от умора, той едва тътреше нозете си. А нямаше право да спира. Забавеше ли се малко, пратениците на Тупак Уалпа щяха да го преварят. И да объркат всичките му планове. Нямаше представа какво беше намерението на първожреца, но каквото и да бъдеше то — и ако

искаше да предаде златото той самият на испанците, за да им се докара; и ако искаше да го укрие някъде, — все щеше да бъде в ущърб на Уанай.

Той сдъвка последните листенца кока, които носеше. Силите му се възвърнаха. Отново закрачи. Слънцето припичаше немилостиво. А той сякаш не усещаше жарта му. Коката е благословена от Инти — убива глад, жажда, умора, пек и студ.

И ето, след последния завой на пътя, застлан с бели плочи и толкова широк, че по него можеха да се движат едновременно цели десетки войници, Уанай видя Куско, сгъшен в пазвата на планината под величавите грамади на заснежените върхове, ограден с няколко реда каменни стени и прорязан от двете пенливи реки Гуатама и Тулюмаю. Отсреща се белееше Кенко, амфитеатърът, където самият Уанай беше изтърпял публичното наказание. А на север — Саксауман, главната крепост с три реда стени по десет човешки боя високи. Там, на хълма, блестеше Кориқанча. Със златните кубета върху храма на Слънцето и с петте параклиса: златният — на слънцето, сребърният — на луната, а до тях на звездите, на мълниите, на дъгата — обсипани със скъпоценни камъни. И златната градина зад храма над река Гуатама.

Сърцето му неволно ускори пулса си. Там трябваше да бъде Килеи, която го очакваше. Той стисна юмруци: „Почакай още малко, Килеи! Иде денят на разплатата!“

Срещу Кориқанча са дворците на великите инки: на Виракоча, на Тупак Юпанки, на Уайна Капак, на Уаскар. А край тях — дворците на по-дребните аристократи. И на Манко.

Из града все още се разпореждаха пратениците на Писаро, които търсеха злато, събираха откупа, който им бе обещал Атауалпа за живота си. Никой в столицата още не подозираше каква участ са му отредили брадатите.

Уанай намери Манко в двореца му. И както беше коленичил пред него, извади кипуса от пазвата си, та му го предаде.

— Слушай, сине на Инти! — рече Уанай. — Брадатият ще убие Атауалпа.

— Този братоубиец си го заслужава.

— Да, но Тупак Уалпа ще бъде новият сапа инка.

Манко скочи. И посегна към меча си.

— Кой ти каза?

— Брадатият.

— Не може да бъде! — избухна Манко. — Тупак Уалпа е със смесена кръв. След баща ми Уаскар аз съм законният наследник. Само в моите вени тече чиста инкская кръв.

— И Атауалпа беше със смесена кръв. Той ме изпрати при теб. Защото той те смята за законен наследник. Каза тъй: „След моята смърт Манко да препаше червената превръзка на сапа инка. Той я заслужава, а не Тупак Уалпа, който е подлец.“

И погледна лицето на Манко, което беше потъмняло от гняв. Ясно, улучил бе това, което целеше. Отсега бе противопоставил най-важния инка срещу смъртния си враг. Семето на омразата и завистта, което бе посял, трябваше да даде бърз плод. Да ускори часа на отмъщението. Защото Килеи не биваше да чака.

Манко, успял отново да се овладее, приел предишната си царствена осанка, запита властно:

— А какво желае Атауалпа?

Уанай се поклони.

— Царственият кипус говори: „Събери останалото злато, още незаграбено от брадатите, и го скрий там, където те няма да го намерят!“

И след кратко мълчание добави:

— Където няма да го намери и Тупак Уалпа. Защото ако попадне в ръцете му, той ще го даде на испанците. Да плати инкската ляута.

Манко отсече:

— Кипусът на Атауалпа заповядва да скрием златото при тринадесетата планина на огъня, при Сангай. Ние ще го скрием другаде. Та ако Атауалпа е предал и другиму това, да не го намерят.

Още същия ден той изпрати Уанай като свой довереник при съмишлениците си с кипуса на великия инка. И само за няколко седмици златото от другите градове изчезна. Храмовете и дворците се оголиха. В инкската държава имаше дисциплина. Макар и пленник, Атауалпа все още беше сапа инка. Волята му се изпълняваше безпрекословно. Двадесет хиляди носачи, които се сменяваха по пътя, помъкнаха златото по най-затънтените пътеки. Помъкнаха го натам, където испанец не би достигнал, където не биха го видели и испанските съгледвачи. Надолу, към непроходимата селва. Щяха да го приберат там, където е най-сигурно. Планината е гъсто населена. Все някой ще

види, все някой ще издаде. Но долу, в знойната гора, сред дивите племена, при ловците на глави, има тайна пещера с укрепление на върха, откъдето инките владеят околността. Там инкските войници се оттеглят при опасност. Там бледолиците никога няма да го открият. Вместо при тринадесетия вулкан щяха да скрият съкровището при тринадесетия приток на Великата река. И волята на кипуса по смисъл щеше да се изпълни.

Не минаха през Куско. Не посегнаха към неговото злато, защото пратениците на Писаро все още се въртяха там. Уанай едва се сдържа да не влезе в града, да не направи опит за среща с любимата си. Очакваше го дълъг път. Много месеци бяха потребни, докато достигне целта, още повече — докато се върне назад. Чак тогава можеше да се яви при Писаро и да му заяви: „Ето златото! Това, за което мечтаеш! Дай ми Тупак Уалпа! И Килеи!“

Още в началото на пътя ги настигна часка — вестносец. Донесе зловещата вест. Присъдата над Атауалпа вече била изпълнена. За да се спаси, осъденият велик инка се бе съгласил да приеме християнството. Уж правилно бе постъпил. Нали така бе мислил и Уанай. В Кориқанча има храмове на много богове: на Слънцето, Луната, Мълнията, Огъня, Смъртта. Имаше място за един нов бог — на Милосърдието. Макар че нито Уанай, нито Атауалпа виждаха у бледолиците милосърдие. Този бог на милосърдието обаче не се бе смилил над Атауалпа. Никой не му бе помогнал. Нито новият, нито старите божества. Инти, Лъчезарният, не изгори безсрамните нахлуватели; мълча и Виракоча; Иляпа не ги порази с мълниите си. Дали бяха забравили любимците си — Инти да забрави сина си; или пък, както шушукаха някои волнодумци, всъщност нямаше никакви богове, а само „тия отгоре“ ги бяха измислили, за да сплашват с тях „тия отдолу“?

Като израз на милосърдие Писаро бе отменил наказанието на Атауалпа, заменил бе кладата с удушаване. И го бяха удушили. Бяха му устроили величествено погребение, което бе отслужил Валверде, а Писаро се бе обливал в сълзи. После, веднага след погребението, бе положил върху челото на Тупак Уалпа царствената ляута — държавата не можеше да съществува без велик инка. Убиецът на предишния сапа инка бе определил кой да бъде новият.

Уанай трябваше да бърза. Защото Тупак Уалпа беше изпратил своите часки. Искаше да отмени заповедта на брат си, да сложи ръка

върху златото. Шибани от стражите, носачите ускориха ход.

Дни, седмици, месеци. Все покрай реката. Половината изгинаха от болести и изтощение. Когато свършиха страшните прагове, оцелелите направиха балсови салове, върху които натрупаха товарите си. Уанай остави само хиляда души, отлични салджии. Другите пусна да се приберат в племената си. Те бяха горски хора. Сигурен беше, че никой от тях нямаше да се върне в планината, за да издаде пътя им.

И все така, все по реката, най-сетне достигнаха тринадесетия пълноводен приток. Свърнаха в него. И накрая, след неописуеми лишения, се добраха до целта. Висока бяла скала, увенчана с корона от зъбери, препречваше реката. И там през скрития зад лианите вход носачите вмъкнаха товарите си в пространната пещера.

Уанай постигна целта си. Вече притежаваше цената, с която щеше да заплати отмъщението си и своето щастие, смъртта на един инка и свободата на Килеи. За толкова злато Писаро щеше да пожертва всеки свой съюзник.

С част от саловете се върнаха назад, докдето реката беше плавателна. Там воините начело с Уанай тръгнаха пеша през планината, като освободиха робите да се спуснат по реката със същите салове. От тях нямаше защо да се тревожат. Те не разбираха ценността на златото.

И чак след много месеци оределият отряд се завърна в Тауантинсую. Още далеч от Куско Уанай разпусна дружината, като взе клетва от всекиго поотделно, че никому няма да издаде тайната. А когато тауантинсуец даде клетва, никога не я престъпва. Защото знае — ако се измъкне от властта на инката, от гнева на боговете никой няма да го спаси.

Единствен Уанай се отправи към столицата. Сърцето му биеше нетърпеливо. Наближаваше часът на тържеството.

Ала още по пътя взе да научава лоши вести. Срещнати индианци, които бягаха от своеволията на белите, му разказваха такива неща, че косата му се изправяше. Нашествениците разграбили храмовете и в съюз с новия инка подгонили неговите противници. Пияни по цели нощи вилнеели из града. Отначало спазвали заповедта на командира си да не закачат мирните граждани. Тъй рекъл Писаро: „Стрижете вълната — пазете овцата!“ Но постепенно се отпуснали. Грабели и безчестели наред. Ни вяра, ни род зачитали. Само своята алчност. Подлагали на мъчения жреците и послушниците им, та да им казват къде има скрити

съкровища. А за да замаже очите на народа, Писаро се оженил за една от сестрите на Атауалпа.

Уанай влезе в града, преоблечен като селянин. Ако го откриеше Тупак Уалпа, щеше да го унищожи, преди испанците да чуят вест за него. Потърси брата си. Отвори му някакъв непознат. Каза му само, че такъв човек вече не живее тук. Не отговори на въпроса му, къде е отишъл.

Смутен, разтревожен, Уанай се лута дълго по улиците да дири близки и познати. А не можеше да ги намери. Като че ли бе попаднал в някакъв чужд град — със същите площади, храмове и дворци, със същите домове и работилници, но изпълнени с нови, чужди хора. Индианците, както „тези отдолу“, така и „тези отгоре“, преминаваха боязливо, като се озъртаха и бързаха да се шмугнат в първата врата, щом насреща им се зададяха испански солдати или инкски войници. Начесто, през улица през две, на кръстопътищата бяха разпънали палатките си брадати войници и докато течеше службата им, играеха на зарове и пиеха чича.

Най-сетне Уанай срещна един каляуайха, син на неговия чичо. Беше облечен бедно, отслабнал, с вдълбани очи.

— Какво става тук? — запита го Уанай.

Братовчедът му го отведе уплашен в една глуха уличка.

— Тупак Уалпа не отказва нищо на брадатите — пошепна му той. — И се отрече от всички каляуайхи. Предаде ги роби на брадатите. По един лечител на всеки испанец.

Уанай прехапа устни.

— Роби!

Стана му ясно защо. Тупак Уалпа отмъщаваше на племето му заради неговото деяние. Отмъщаваше жестоко, както постъпваха винаги „тия отгоре“. За всяко провинение те признаваха само едно наказание — смърт. Дори той се бе показал великодушен, щом се бе задоволил само да ги продаде в робство. Изглежда, оценили бяха завоевателите ползата от туземните лечители, предпочели ги бяха пред своите бръснари.

— А Килеи? — не съдържа Уанай въпроса, който го измъчваше толкова отдавна.

— Няма я Килеи! — скръсти молитвено ръце каляуайха. — Умря Килеи. Когато брадатите нахлуха в храма на Слънцето да дооплячкосат

останалото злато, те подгониха невестите му. И Килеи побягна. Да се предпази от поругание. Не можа да се спаси. Падна в реката. Погребахме я с почит.

Уанай мълчеше, престанал да диша дори, потресен, смазан от ужас.

Така, като замаян, се раздели със сродника си. И тръгна направо, без да се пази, без да поглежда встрани. Часовите кръстосаха алебардите си пред него.

— Кажете на командира, че е дошъл Уанай!

Само това. И след минута го въведоха.

Писаро го посрещна усмихнат.

— Да си призная, допуснах, че си ме измамил.

Посетителят му го гледаше упорито.

— Уанай не лъже. Уанай изпълни задачата си. И чака да види ще спази ли своята дума и Франсиско Писаро.

Конквистадорът го изгледа проникателно. Ядна искра проблесна в очите му.

— Какво искаш да кажеш с това?

— Кога ще ми дадеш Тупак Уалпа?

Писаро зарови ръка в брадата си. Дали да му каже, че Тупак Уалпа вече бе умрял по пътя насам? И ако му го кажеше, дали тогава той смръщен червенокож нямаше да скрие тайната си?

— И това ще стане. По-скоро, отколкото предполагаш. Само кажи къде е съкровището?

Уанай поклати глава.

— По-напред Тупак Уалпа!

Беше прозрял много неща. Вече съзнаваше цената си. И беше заложил на нея всичко. Защото всъщност нямаше какво да губи. Решението му се бе оформило мигновено в съзнанието — трябваше да отмъсти първо на инката. А после — на испанците, на тези, които бяха измамили сънародниците му, които бяха убили Килеи...

Писаро вдигна ръце.

— Как да ти го дам, та той е мъртъв!

Уанай пребледня.

— Мъртъв! Кой ме превари? Кой ме лиши от отмъщението?

— Отровиха го твоите хора.

Тогава нещастникът не можа повече да се владее:

— Щом е така, и ти няма да видиш златото!

Писаро скочи, побеснял от гняв:

— Стражи, вържете тая червена маймуна!

И когато го изправиха насреща му, омотан с въжета, той изръмжа в лицето му:

— Куче мръсно! С мен ли ще правиш пазарлъци?

— Аз не правя пазарлъци. Аз искам само да изпълниш дадената дума.

Писаро се обърна към палачите:

— Щипците! И жарта!

После каза на пленника си:

— Аз мога да разприказвам и най-мълчаливите.

Уанай поклати глава:

— Види се, не знаеш, че когато меднокож реши да мълчи, няма сила, която ще го накара да проговори.

— И мъртвите проговарят! — изкрещя Писаро.

Той даде знак на джелата, който пристъпи с нажежените си оръдия...

Лемолемо бавно се събуди. Озърна се с още блуждаещи, невиждащи очи.

Двамата бледолици бяха извили назад ръцете му и крещяха прегракнали, изгубили търпение:

— Води ни, куче!

ОСКВЕРНЕНАТА СВЕТИНЯ

След като Жоао избяга от ягуара, доктор Павлов остана да виси безпомощно на въжето, с което беше вързан над заличето с електрическите змиорки. Грубите възли се бяха впили дълбоко в китките му. Ставите му бяха отекли и посинели. Боляха, сякаш не беше обикновено въже, а нажежена тел.

Участта му изглеждаше безнадеждна. Сам, изоставен в дивата гора. Клонът, през който беше праметнато въжето, проскърцваше тревожно, като всеки миг заплашваше да се отчупи и да го пусне върху смъртоносните риби. Ала дори и да издържеше, дори да не се строшеше — та това съвсем не изглеждаше по-добре. То обричаше обесения на още по-мъчителна, бавна смърт.

Види се, нямаше никаква надежда. Само човек би могъл да помогне. Какъв да е човек — приятел или враг. Измъчен, уплашен, нещастникът се развика за помощ. Дори да се върнеше Жоао. И с най-жестокосърдечния човек имаше повече изгледи да се разбере, отколкото с безчувственото въже; отколкото със случайността, която щеше да определи кога да се счупи клонът; отколкото с инстинктивните електрически импулси на раздразнените риби.

От умора, от горещина, от задуха Павлов усещаше, че му се вие свят, че му прилошава, че пред очите му се превъртат безформени огнени петна. Всеки миг можеше да изгуби съзнание, всеки миг пресиленото сърце можеше да се пръсне.

А нямаше право да вини никого. Единствено себе си. Той беше тоя, който така лекомислено се впусна в приключението; той беше тоя, който не можа да прецени своите сили и възможности. И сега плащаше за самонадеяността си. Плащаше жестоко, както се плаща всяка грешка в природата. С живота, с никаква друга цена. Както плаща случайното си улисване капибарата, не усетила приближаването на врага си. Ей така, като глупава капибара и големият учен доктор Стефан Павлов се бе натикал в зъбите на огромната котка.

А не биваше да стои бездеен. Не само защото цялото му същество не понасяше бездействието. Дори най-пасивният човек сега трябваше да се размърда. А не беше в състояние да измисли нищо друго. Оставаше му само едно — да се разлюлее на въжето, да се друсва, докато клонът се счупи. И тогава — каквото съдбата му отреди: или на брега, или при тембладорите. Така поне рискът щеше да бъде петдесет процента, не сто процента, както сега.

Вече се канеше да се залюлее, когато зърна ягуара. Значи Жоао бе успял да му се изплъзне. Звярът изскочи от тръстиките с мъчително накуцване и се отръска. По козината му личаха няколко кървящи петна — следи от пиранхите, които го бяха усетили късно. Това закъснение навярно му бе спасило цялата кожа. Той полегна настрана да оближе раните си.

И случайно вдигна поглед. В зениците му блесна алчността. Насреща, на два скока от него, примамливо висеше къс месо. Напълно безпомощен. Животните познават кога човекът е въоръжен, кога е опасен и кога безвреден. Той забрави раните си. Гладът задуши парещата болка. Надигна се и пристъпи напред.

Примрял от ужас, Павлов го проследи с очи. Само той му липсваше. Едва сега забеляза, че накуцва. Стори му се дори, че видя отломките от шиповете на бодливото свинче, набити в лапата му. Затова значи бе стигнал дотам, да дири човешко месо! С тоя хром крак не би могъл да улови никаква друга плячка.

Ягуарът спря до водата разколебан. Ала не за дълго. Гладът е лош съветник. Жертвата висеше съвсем беззащитна на един скок от него. Оставаше му само да направи тоя скок. Без да погледне гънещите се сенки във водата, той приклезна, сви крака под корема си. И излетя.

Ала не намери жертвата си неподготвена. Макар и с разтуптяно от страх сърце, Павлов успя да прецени заплахата навреме. И реши единствено възможното. Той стегна мускули и когато звярът се стрелна към него, се блъсна в главата му с крака, отхвърли се назад. Протегнатите ягуарски нокти не свариха да се вкопчат в тялото му. Само раздраха панталона и прасците му.

Не успял да намери опора във въздуха, със спънат устрем, хищникът не достигна отсрещния бряг, а плъосна във водата. И потрепера. Някоя змиорка бе опразнила в него „батериите“ си.

Изтласкан така, Павлов се върна обратно, прелетя над водата и като махало достигна другия бряг. После пак като махало се отпрати назад. Клонът запращя, наклони се към реката. Краката на човека почти докоснаха повърхността ѝ.

Звярът потръпна повторно, трети път, четвърти път. Една след друга настървените риби го атакуваха със страшното си оръжие. Обезсилен, той опита да се спаси на брега. Не му се удаде. Последният електрически заряд, отправен в него от най-едрата змиорка, го довърши. Той се отпусна безжизнен наполовина върху сушата, наполовина във водата.

За щастие клонът се счупи чак сега. Докторът падна почти до него. Но смъртоносните риби вече бяха изчерпали убийствената си мощ. По тялото му премина лека, неуловима тръпка. Само с крака той изпълзя върху брега и се отпусна обезсилен на тревата.

Надигна се скоро. Нямаше време да се излежава така. Отде да знае дали нямаше да се съживи ягуарът или да се покаже друг враг. Напънал мускули, Павлов успя да изхлузи китките си от разхлабеното въже. Изправи се и грабна оставената на земята пушка. После тръгна край реката. Не се поколеба накъде. Имаше единствена цел — при Лемолемо. Само с негова помощ би могъл да се измъкне от тоя пущинак, само с негова помощ би могъл пак да залови бандита.

Смрачаваше се. Помръкващата гора го обгръщаше като зелено наводнение, задавяше го с противния си дъх на гниене и смърт, примесен с аромата на редките цветове и ухаещите листа. Мракът избликваше от всеки храст, от всяко кътче, от всеки дънер и заливаше околността, надигаше се нагоре заплашително, бръмнал с разбуждащите се вечерни звуци на джунглата. Въздушните корени на филодендрона под огромните надупчени листа наподобяваха разчорлените бради на невидими великани. Милиарди москити изплуваха от мрака и връхлетяха настървено отгоре му.

Нещо плесна почти в краката му. Той се обърна мигновено, опрял пръст в спусъка. И видя някакво същество, което бързо пореше водата. Какво ли беше то? Риба? Гуцер? Не, птица. Тя излезе от водата и запълзя по опрелия до повърхността клон, като си помагаше с ноктите на крилата си. Позна я — малка хоацина. Птица, която плува и лази по-добре, отколкото лети.

Той се препъна няколко пъти в щръкналите корени. После настъпи някакво меко тяло, което избяга настрана изпод краката му. Жабата ли беше, гущер или змия?

Павлов се убеди. Повече не можеше. Трябваше да пренощува тук, в гората. Против волята си. Друг изход нямаше. И той се покатери върху едно дърво, нагласи се на възможно най-удобния клон, превърза се към него с лиана, опита да заспи. Ала макар че беше капнал за сън, не успя да склопи очи. Сякаш всичко се бе опълчило насреща му: и москитите, и мравките, и кърлежите, и пиявиците. И хилядите други непознати гадини. И кряскащите маймуни. И съскащият наблизко като котка оцелот. И квичещите отдолу пекари. И дървесните змии.

Внезапно усети лек полъх. Замахна с ръка. Докосна нещо меко и пухкаво, което отлетя нагоре, към звездното небе като привидение. Не можеше да бъде друго — само вампир. Това му липсваше сега — да заспи и тези кръвопийци да изсмучат от него последните му сили. И не дай боже да го заразят с бяс. Тези прилепи са едни от най-опасните му разпространители тук.

С пламнала от хиляди ухапвания кожа Павлов едва изчака заранта. И когато сутрешната дрезгавина се процеди през листния склоп, той побърза да се смъкне на земята, за да продължи пътя си. Беше прегладнял. В селвата се срещат малко ядливи плодове. И те са по върховете. Долу, в сянката, е гладът. Трябваше да убие някакво животно. И понеже нямаше запалка, и понеже не умееше да добива огън чрез триене, щеше да го изяде сурово. Само да го уловеше. А за проклетия с развиделяването животните изчезнаха. Останаха само недосегаемите по върховете маймуни и птици.

Тогава видя червената кора на масарандубата. Наричат я дърво крава. Павлов направи разрез на кората ѝ и скоро оттам потече бял сок. Както от каучуково дърво. Това беше то, млякото на масарандубата. Човекът подложи устни отдолу и пи от него. Но скоро спря. Въздържа се. Известно му беше, че от такова мляко, изпито в по-голямо количество, може и да умре. Когато изсъхне, този сок се превръща в чудесно лепило.

И пак тръгна на път. Боеше се от втора нощ в джунглата. Затова не видя опасността. Когато разбра какво става, вече беше късно. Листната настилка под краката му се продъни и той се стовари в

изкопаната дупка. От непредпазливост беше пропаднал в една от ловните ями на туземците.

Скоро се опомни. И опита да се измъкне. Подостри няколко паднали клона, опита да ги забие в стените на ямата като стълба. Вече се готвеше да се покатери по тях, когато чу над главата си бесен вой. Погледна нагоре и в светлия отвор видя струпаните индианци с насочени към него копия.

Подадоха му един откършен клон, с който го измъкнаха горе. Вързаха го начаса. Чак тогава се умълчаха, чак тогава го изслушаха.

И той, доколкото можеше, заговори на езика кечуа:

— Аз съм приятел на Лемолемо, сина на Тасулинги.

Не му отговориха нищо. И той не разбра — чува ли думите му, повярваха ли му, или не. Безмълвно го отведоха към игарипето си, поставиха го на средата, а те седнаха по местата си и размахаха веслата.

Плуваха дълго, все по средата на реката срещу течението, като се визираха към двата бряга. По едно време видяха нещо. Отклониха се вдясно. Спряха в пясъка и извлякоха навън пленника си. После се върнаха назад, като го оставиха сам, вързан, на пътеката.

И още не изчезнали зад завоя, ето че от храстите се измъкнаха десетина нови воители. Павлов повтори думите, които беше казал преди това:

— Аз съм приятел на Лемолемо, сина на Тасулинги.

Без да отвърнат ни дума, индианците го развързаха.

— Следвай ни! — каза единият от тях.

И групата тръгна безмълвно по пътеката под плътния свод на пищната зеленина.

Когато пристигнаха в селището на каляуайха, завариха цялото население събрано на поляната пред бялата скала, която наричаха Свещената пещера, разтревожено, зашумяло като пчелен рояк в запалено от гръм дърво.

Случило се беше нещо изключително, което бе извадило суровите индианци от тяхното душевно равновесие, бе разбунило душите им, изпълнило ги със смут и тревога.

Най-отпред стоеше със замръзнало лице, което обаче не можеше да прикрие овладялото го вълнение, вождът Тасулинги. И редом с него — Уаюкума и Рауни.

Тасулинги не бе забравил правилата на вежливостта.

— Привет на моя бял брат! — рече той. — Спасителят на моя син. Какво търси пак моят бял брат? Помощ ли иска да получи? Или да окаже помощ?

Доктор Павлов отвърна:

— Аз бях тръгнал за помощ. Но ако е потребна моята помощ и имам сила да я дам, кажи ми какво трябва да сторя!

Тогава заговори Уаюкума:

— Случи се нещо, което племето ми очаква много поколения наред. Тъй говори преданието, достигнало до нас от баща на син: „Ще дойдат хора от запад. И те ще носят свещен кипус. С тринадесет ресни и късче злато. Тия хора, каквито и да са, имат право да достигнат Свещената пещера. Да влизат в нея и да излизат.“

Той говореше, а разширените му от уплаха очи не смееха да се откъснат от бялата скала.

— И тогава Инти ще освободи племето на каляуайха от тежкия оброк. Поколения наред племето на каляуайха беше прикрепено към това място, прикрепено към Свещената пещера. И нямаше право да го изостави. Каквото и да станеше. Дори когато земята не родеше нищо. Дори когато рибата напуснеше бреговете. И да не допуска чужденец да зърне Свещената пещера. Никой. Ни враг, ни приятел.

Още при споменаването на чудния кипус бегло досещане прониза съзнанието на Павлов.

— Да не би да са дошли бандитите? — запита той задъхан.

Тасулинги отвърна:

— Да! Убийците на меднокожите, осъдени на смърт от племето на каляуайхите. Те дойдоха. А с тях — и Лемолемо. Пленник. Без да поглежда встрани. Сякаш не познава своето село. И своето племе. Като упоен. Все едно — изпил цяла катуна чича.

— Къде са те сега? — не се стърпя Павлов.

— В Свещената пещера!

— А какво чакаха воините на Тасулинги? Защо не ги заловиха? Защо не освободиха Лемолемо?

Тасулинги, суровият вожд, вдигна безпомощно рамене.

— Защото показаха свещения кипус. И никой от племето на каляуайха не би вдигнал оръжие срещу тоя, който носи свещения кипус.

Павлов все не доразбираше нещо:

— Защо поне не ги последвате?

— Защото вече ги няма.

— А къде са?

— Няма ги! Изчезнаха...

Видял учудения му израз, Тасулинги добави:

— Ела, виж и ти! Ти си бял. Може би това е някаква бяла магия.

И го поведе към скалата. Доведе го до обраслото с пълзяща растителност нейно подножие. Разгърна с ръка листната завеса.

— Ето! Влязоха тук. И се изгубиха.

Павлов се вмъкна под гъстото обрастване. Огледа внимателно старата, напукана скала. Знаеше, че магии няма, чудеса няма. Трябваше да съществува някакво обяснение. Просто, естествено, не магия.

Дали не беше нещо друго? Масова хипноза? Или пък обща халюцинация? На тия прости, неуки хора само им се бе сторило, че пистолеросите са изчезнали тук. А не са ги видели, когато са си отишли.

Случайно в мрежата на пукнатините той зърна една малко по-ясна цепнатина, която обкръжаваше като накъдрен, неправилен полукръг една скална издадина. Това можеше да бъде таен вход, каменна врата към някакво подземие.

Огледа го отвред. Опипа всяка каменна пъпка и всяка съмнителна вдлъбнатина. Натисна с рамо.

Напразно. Вратата не мръдна. Не се отвори.

В отчаяно безсилие той отпусна ръце пред гледащите го индианци. Те очакваха чудо, а той беше безпомощен да им го даде.

СЪКРОВИЩЕТО НА ИНКИТЕ

Изправен пред побеснелия от гняв конквистадор, Уанай мълчеше упорито. Въпреки заплахите, въпреки боя с бичове, въпреки разпъванията върху колело, въпреки нажежените щипци, които късаха парчета димяща плът от тялото му.

Писаро се убеди за последен път какво може да издържи решеният на смърт индианец. А той съвсем не желаше смъртта му. Щеше му се само да го уплаши, да прекърши волята му. Умре ли Уанай, с него щеше да умре и тайната. А нему беше нужна тая тайна, затова му беше нужен и Уанай.

И заговори кротко, убедително, тъй както той умееше, когато пожелаеше:

— Защо се погубваш, Уанай? Защо измъчваш и мен? От всичко най мразя насието. Ти го знаеш, аз съм човек на споразумението. Защо не се споразумеем ние двамата? Както преди, преди твоя твърдоглав отказ...

Уанай, изтощен от мъченията, озлобен, мълчеше.

— Спомни си! — добави Писаро. — Ти си християнин. Като християнин си длъжен да помогнеш на Христовото войнство, което носи спасение на душите за всички езичници. Така, помагайки нам, ти ще помогнеш и на твоите братя.

„Християнин!“ — помисли си Уанай. И злобата му още повече нарасна. На идване беше чул и това. Испанците осъдили на изгаряне един жрец, който хвърлил златото от храма си в езерото, вместо да им го предаде. Увещавали го да приеме християнството, за да отиде в рая. А той запитал: „Има ли там християни?“ Отговорили му, че тъкмо там е тяхното място. И той отвърнал решително: „Тогавя предпочитам в ада!“

И Уанай вече искаше да попадне в ада, там, където няма християни, макар че и той беше един от тях. Разбрал беше, че богът на милосърдието съвсем не е милосърден. Предишните богове на Уанай бяха поне честни богове. Богът на войната беше наистина бог на

войната, богът на смъртта — наистина на смъртта. Не бяха лъжливи, коварни богове.

Писаро, сякаш не забелязал свирепия му поглед и мълчанието му, пак запита:

— Ще ми кажеш ли най-сетне?

И Уанай изведнъж реши, планът за отмъщението му узря мигновено:

— Ще кажа — отвърна той, — ако освободиш племето ми.

Когато вече я нямаше Килей, му бе останало само това — племето на каляуайхите. Не можа да спаси Килей, поне тях да спасеше... И после — отмъщението, неговото отмъщение, на Уанай.

Испанецът замълча, преди да отговори:

— Добре! Само ми кажи къде е златото!

Каляуайха размисляше трескаво, доуточняваше плана си. Свободата на племето му заслужаваше този откуп, дори ако трябваше да го заплати. Но той не мислеше да го плаща. И още нещо. Налагаше му се да бърза. Писаро бе сложил вече червената превръзка върху челото на Манко. Коронясал го бе за Върховен инка в Кориқанча, сред мумиите на дедите му. А срещу каква цена — това Уанай не знаеше. Изгубил бе вяра в инките. Ами ако Манко намислеше друго — той да склучи някаква сделка с Писаро. Какъвто и да бъдеше, честен или нечестен Манко, Уанай трябваше да го превари.

И той зададе въпроса си:

— Кога ще ги пуснеш?

— Веднага!

— Тогава и аз веднага ще поведе дружината ти. Към златото.

Уанай беше решил какво да прави. Нямаше друг изход. Всичко беше ясно. Сгрешил бе. И беше виновен. Не само пред племето си, а пред всички червенокожи. Защото повярва на брадатите. Това беше страшна вина. Не се изкупваше лесно тя. Само с кръв. С много мъка. С много страдания.

За инките златото служи за жертвоприношения на боговете. За брадатите то е самият бог, върховният им бог. Ако няма злато, те ще останат без бог. Ей това щеше да извърши Уанай — щеше да ги лиши от бога им. Колкото е повече златото, толкова нараства и алчността им. А тяхната сила е тяхната алчност. Като няма злато, настървението им щеше да се притъпи, щяха да изгубят силата си. Уанай сгреша, като

подведе Атауалпа — Атауалпа също сгреши, като им показва какво има. Сега Уанай щеше да го скрие, за да не ги примамва повече. Да го скрие така, че да не го намерят никога. И никога да не помислят да го търсят. Така да изкупи вината си. А после, когато отведе племето на каляуайха, когато изпълни това, което бе решил сега, Уанай щеше да се върне, за да се опълчи и той редом с Манко или който и да бъде друг срещу жестоките чужденци, за да изпълни дълга си докрай, за да им отмъсти за всичко, което бяха сторили на племето му. И на него самия...

Писаро сдържа обещанието си. Пък защо да не го сдържи. Не само от каляуайхи, годен беше да се лиши от всички индиоси, само да получи златото им. Заповяда да ги съберат на площада. И там Уанай им събщи радостната вест, че са свободни. Каза им, че той ще ги поведе към селвата. И който иска да бъде по-далеч от брадатите, нека тръгне с него. Половината склониха. Останалите не се решиха. Бояха се от джунглата. И Титикака, старата им родина, все още беше далеч от бледолиците. Те тръгнаха към Титикака.

Уанай, обладан от нетърпелива злоба, едва сдържаше вика, който напираше в гърлото му:

— Който бял тръгне за златото на инките, ще умре!

А мълчеше, сдържаше гневния си порив.

Той изчака определения от Писаро отряд, та да го поведе. Тогава до него приближи Педро де Лерма, един испански офицер, когото младият каляуайха бе изтръгнал от ноктите на смъртта пред Кахамалка и когото пък Писаро не понасяше.

— Уанай! — пошепна му той. — Ти ми спаси живота. Затова съм длъжен да те предупредя. Солдатите, които ще дойдат с теб, имат заповед да те убият, щом ги отведеш до целта.

Водачът на отряда приближи да чуе какво си говорят. И де Лерма побърза да се отдалечи.

Уанай не каза нищо. Лицето му дори не трепна. Тази новина го освобождаваше от последното колебание. Вече с чиста съвест можеше да изпълни намерението си. Както във всяка битка: или те, или той.

Испанците, които щяха да тръгнат с него, също бяха готови. Писаро едва бе успял да удържи войниците си, да ги възпре. Половината му войска бе изявила готовност да тръгне с каляуайха. Куско беше разграбен. Храмове, дворци — доопоскани. Не бе останало

ни зрънце злато или сребро. При делбата на досегашната плячка всеки пехотинец бе получил по тринадесет кила злато, а конниците — по двадесет и четири. В Испания това щеше да представлява нечувано богатство, ала тук, в Тауантинсую, благородният метал бе изгубил цената си. Както и благородното потекло. Щом като командир на всички, на аристократи и прости войници, беше Франсиско Писаро, някогашният свинар. Една бутилка вино и един чифт обуца струваха половин кило злато. Средно хубав кон — дванадесет килограма.

Това още повече разпалваше алчността на конквистадорите. Разпалваше я и комарът. При игра на зарове се губеха и печелеха цели състояния. Сиеро де Легисано, за една нощ проигра златното слънце на Кориқанча. Легисано искаше сам, без разрешение, да се вмъкне в отряда, та стана нужда да го отстранят насила изпратените от Писаро стражи. Всички смятаха, че тези, които бе отредил командирът им за експедицията, са негови любимци, истински щастливци. Никой не им беше споменал дори къде и за какво отиват. Ала те не бяха глупаци. Уверени бяха, че Писаро не би отделил част от силите си, и без това недостатъчни, за празни работи. Мнозина вече се ровеха из селвата и из непристъпните Андийски висини в напразни опити да открият тайнствения град Паитити, в който живеел обсипаният със златен прах владетел. Всички, без някой да им го е казал, бяха сигурни, че Уанай ще ги води не другаде, а към най-богатата страна на света, където, ограден от войнствените амазонки, царува Ел Дорадо. Имаше легенда — някакъв инкски младеж тръгнал за амазонките, а се върнал побелял старец. Толкова било далече. Само това ги смущаваше — далечината. Но заради злато те бяха преплавали океана. Нима щяха да ги уплашат планини и гори?

А Уанай ги оглеждаше със смръщени очи.

— След време ще ги съжалявате!

Най-сетне тръгнаха. Уанай и испанците — на носилки, останалите, каляуайхи — пеша. А след тях — носачите, прегърбени под тежките товари. Останалите в града испанци подмятаха завистливи закачки към ощастливиците си другари. Жителите на Куско ръмжаха през стиснати зъби: „Предател!“

А Уанай сякаш не ги чуваше. Спокоен беше, с очистена съвест. Взетото решение бе облекчило измъчената му душа. Никой бледолик

нямаше да достигне жив целта, никой нямаше да се върне назад. Главният бог на бледолиците щеше да бъде обезсилен.

Той водеше уверено своето племе към джунглата. Нямаше по-сигурно място за тях. В пазвата му лежеше кипусът на Атауалпа, още не изгубил своята мощ. Оставените в пещерата инкски войници щяха да допуснат там само тогова, който им покажеше всесилния кипус. Каляуайхите щяха да останат там, край пещерата, докато Уанай се върнеше отново, след като заедно с инка Манко прогонеше брадатите от родната страна. И тоя кипус отново щеше да бъде знакът, по който сънародниците му, дори години след това, дори потомците им, щяха да познаят, че е дошъл освободителят. И да му се подчинят.

За това щеше да мисли после. Сега имаше само една цел — да се отърве от испанците, да ги унищожи без следа, та Писаро никога да не научи какво ги е сполетяло. И тяхната неизвестна участ да стряска враговете, докато продължават да тъпчат родната земя. А имаше толкова възможности за това. Уанай само трябваше да избере една от тях. Или не — можеше да опита всяка от тях. Селвата беше пълна с отровни плодове, които брадатите не познаваха. Колко му струваше да ги излъже, че това са вълшебните плодове на здравето и живота? Можеше да блъсне саловете из водопадите — та нали всяка река тук е препречена от прагове и въртопи. Дори и да не искаше, достатъчно беше да забрави само една малка подробност от пътя и да ги натика в някоя игапо, заблатена гора. При най-малкия му знак ловците на глави можеха да ги избият с отровните си стрели и после да украсят колибите си с изсушени и смалени брадати главички. А ако и така по някаква причина не успееше, можеше да ги натика в пещерата, където тяхната алчност щеше да заслепи очите им. Тогава на него щеше да му остане само да затръшне зад тях тайния каменен блок. И да ги погребее живи.

Не стана нужда от това. Сам богът на болестите, срещу когото каляуайхите се бореха, откак се помни племето им, им помогна. Предпочете своите, макар и противници, пред чужденците. Едва навлезли в селвата, в блатистите разливи на реката, и бледолиците почнаха да боледуват. Треската, жестоката горска треска, ги поваляше един подир друг. Само за няколко дни гордата, надменна дружина се превърна в орда полуживи страдалци, която бележеше пътя си с трупове. А индианците не боледуваха. Всеки от тях носеше скрита

торбичка с кора от хининово дърво, налющена още горе, в подножията на планината. Накрая оцелелите испанци се досетиха. Командирът им извика Уанай и му рече:

— Дай ни от тоя цяр, с който се пазите от треската!

— Нямам никакъв цяр! — отсече Уанай.

— А защо вашите не мрат?

— Защото са си у дома. И горските духове ги познават.

Испанецът го шибна с бича през устата.

— Не ме зальгвай, червена маймуно! Ами давай лекарството!

Уанай млъкна. Не отговори. Тогава командирът изкрещя към неколцината солдати, които още се държаха на крака:

— Накарайте това псе да проговори! Вържете го под мравешкото дърво!

Успели бяха да научат и това. Усвояваха начаса всичко, с което можеха да причиняват страдание.

И когато го мъкнеха към зловещото дърво, Уанай му подвикна през рамо:

— Само аз знам къде ви водя. Писаро после ще ви пита за мен.

Това беше вярно. Испанецът махна с ръка:

— Зарежете тоя! Вържете другите им главатари!

И наистина вързаха главния каляуайха, и тогава, по име Рауни, ведно с шестима от помощниците му. Мравките ги облазиха тозчас.

— Ще кажете ли пък вие? — реवेशе, омаломощен от треската, капитанът.

А те мълчаха. Само Рауни се обърна към множеството. И се закани:

— Проклет да бъде тоя, който издаде нещо!

И съплеменниците му, някои от които се бяха разколебали и бяха готови да издадат тайната, за да не гледат мъките им, решително стиснаха устни.

А не дръзваха да посегнат с оръжие на мъчителите. Каляуайхите и тогава нямаха право да убиват. Каляуайхите тогава нямаха воини. Тяхната сила беше тяхното знание. Още не бяха почувствали нужда от воини, които да ги бранят.

Рауни додаде:

— Братя, тия ще измрат. Богът на болестите ги е белязал за свой жертвен принос. Но аз клетва ви заклинам. Не прощавайте на

бледолиците. Връщайте им със същата мярка, с която те отмериха на нас.

Не довърши. Без стон изпусна дъх, пресели се при прадедите, последван от шестимата си братя по участ...

Лемолемо процеди през зъби:

— Белите ще умрат! Ще умрат!

Алваро да Иса и Жоао спряха. Няколко пъти вече Лемолемо, който ги водеше като в полусън, ги заплашваше така с пророчески зловец глас. И те неволно потрепераха, защото не можеха да си обяснят блънуване ли беше това, или осъзната закана.

Пътували бяха цяла нощ. Отначало с лодката на Лемолемо, която едва ги удържаше. И затова накрай се отказаха от нея, след като един кайман едва не ги преобърна с опашка. Продължиха по сухо, като привързаха към обуцата си по няколко светеци бръмбари кикую. Така ги научи Лемолемо. Хем осветяваха пътя си, хем се пазеха от змиите. Жоао знаеше. След като си послужат с тия светулки, индиосите ги връщат там, откъдето са ги взели. Не ги ли върнат, очакват от малките светеци бръмбарчета, които имат тайнствена сила, да им отмъстят жестоко.

С тия светулки тримата сега навлизаха в пещерата. Тяхната немигаща светлина огряваше тесния проход. Всъщност то не беше и проход. То беше плетеница от ниски тунели, цял лабиринт, в който Лемолемо се оправяше самоуверено, воден от невидима свръхестествена сила.

— Бледолици! — пошепна той. — Скоро ще умрете!

Алваро опря пистолета в голия му гръб.

— Върви! И не дрънкай глупости!

Индианецът продължи пътя си. Никой не разбра колко време се бяха мъкнали из тия объркани дупки, из тия скални плетеници — не разбираха дори дали вървяха напред, или се въртяха на място.

Изведнъж сводът над главите им изчезна, вдигна се над височината, до която достигаха сиянията на живите им фенерчета. А напреде им от черния мрак изплава като видение, като приказан сън, търсеното съкровище. С всяка нова крачка се открояваше нова златна купчина, нова грамада. И в най-дръзките си мечти Алваро не си бе представял неизмеримостта на богатството, сред което бе попаднал. То не беше подреждано, не е имало време за това, то беше само трупано, нахвърляно едно връз друго, за да се намери място за следващия товар, който е напирал отвън. Няколкометрови златни статуи, сребърни свещници, чаши, кани и подноси, тържествени одежди; туники, обсипани със златни копчета; плащове, украсени със скъпоценни камъни; златни и сребърни листове, откъртени от облицовките на храмовете; погребални маски, огърлици, брошки и гривни. И всички те като че ли не отразяваха лъчите на светулките, ами те самите грееха с някаква своя недействителна светлина, излъчваха чудни златни сияния, сякаш златни изпарения бяха изпълнили подземие и замрежваха погледа.

Алваро усещаше как сърцето му учестяваше пулса си при тая гледка, как устата му се задъхваше, как се разтреперваше цялото му тяло.

Напреде му се издигаха огромни платна, изписани с особени рисунки върху разноцветни квадрати. Дали това не бяха инкските писмена, чудната история на инкската държава? Ако бе така, те самите струваха повече от собствената си тежест в диаманти.

Вече не можеше да се владее, вдигаше някоя купа, опиваше се от тежестта ѝ, грабваше попадналия пред очите му наниз, премяташе го от ръка в ръка, разбъркваше с пръсти насипания в сребърни съдини златен пясък, галеше златните изваяния на инкските божества. И му идеше да скача, да вика, да тържествува, да пее. Защото бе успял, защото най-сетне тая скъперница съдбата го бе погледнала благосклонно. И всичко това щеше да бъде негово, щеше да даде

здраве на заразеното, обречено на сплукване тяло. Наслада за тялото. И безсмъртие за душата му. Щеше...

Той неволно погледна спътниците си. И радостните искрици в очите му изчезнаха, загасени от избликналата сянка на омразата. Алваро беше открил сам мъртвия инка, сам бе взел серума от учения — следователно богатството принадлежеше само нему. С никого друго не искаше да дели. Нямаше право да дели голямата си цел. Лемолемо не беше опасен — не знаеше цената на златото. Опасен беше Жоао. Ето го, сякаш полудял от алчна радост, той гребеше цели шепи скъпоценности и се посипваше с тях, като не спираше да си говори сам, да пее, да крещи:

— Познаха, те познаха! Гледачките! Ето го златото, в което Жоао ще се рови! Ето го!

Метисът беше негодник, способен на всяка низост. Способен още тук да му забие ножа в гърба. Тъкмо от него Алваро беше длъжен да се отърве колкото може по-рано, по неговия девиз. Ако искаше да победи, сега Алваро трябваше да го превари, да стреля пръв. Ала все не намираше сгодния момент. И нужната смелост. Пък златото привличаше с магнетична мощ и неговите очи, замайваше, сякаш упояваше цялото му съзнание.

Тогава видяха скорпионите. И то не ония познати скорпиончета, не по-големи от кутретата им, а — други, невиджани, огромни, два пъти, три пъти по-големи. И то не един скорпион, не два, а цели пълчища, хилядни легиони, които изпълзваха от тъмните ъгли и бавно, дебнешком настъпваха, обграждаха тези, които бяха нарушили покоя им. Въздухът се изпълваше с някаква кисела смрад, задавящ дъх — може би от непроветрения през вековете въздух, от някакви гниещи трупове, от тора на гнездящите високо над главите им птици гуахара и прилепи, от изцедената отрова през жилата на скорпионите. Хората усещаха, че дробовете им не могат да усвоят поетия въздух, че се задушават.

Тогава Лемолемо, облян в пот и задъхан, прошепна:

— Никой, който е видял съкровищата на Атауалпа, няма да излезе жив оттук!

Алваро да Иса, уплашен, измъчен, с пулс, който блъскаше в челото му, вдигна пистолета, готов вече да натисне спусъка. Да даде отдушник на ниските страсти, които бяха впили нокти в душата му.

Ала Жоао го превари. Отклони цевта му.

— Ти луд ли си? Та нали само той знае пътя. Кой ще ни изведе после?

И Алваро против волята си прибра пистолета, докато индианецът не спираше да се заканва:

— Ще умрете! Ще умрете!

Скорпионите продължаваха да прииждат, сякаш извираха от мрака, обсаждаха ги в плътен шумолящ пръстен, който нарастваше всяка минута. Нарастваше, настъпваше не множество прости членестоноги, а цяло наводнение от злост и отрова. Хората неволно се отдръпнаха, забравиха златото, богатството. Назад, още по-назад! Изведнъж камъкът, върху който бе стъпил Лемолемо, се разклати и нещастният индианец пропадна с вик на ужас надолу. Чу се плисък на вода. И толкова!

— Лемолемо! — извика подире му Жоао.

И нищо! Никакъв отговор!

— Ами сега? — изпъшка кабокло. — Как ще се измъкнем оттук, Алваро?

Скорпионите се бяха престрашили съвсем, лазеха по обувката им, пробягваха по панталоните им. Още ги разучаваха. Не забиваха смъртоносните си жила.

Жоао не можеше да издържи до тоя миг, когато тия жила щяха да се впият в тялото му. Той видя вляво друга вода. И плосък камък сред нея. Празен, без скорпиони. Нямаше време да размисля. Жоао действаше. Повече по инстинкт. Също и сега. Скочи, без да размисля. Закрепи се върху камъка. И с радост откри, че скорпионите наистина не могат да го достигнат. Отдъхна си. Поне засега се намираше в безопасност. Можеше по-спокойно да размисли — как да се измъкне. Ала и тоя път не му остана време за това. Алваро беше по-голям страхливец от него. И по-голям негодник. Той постъпи така не само по инстинкт, но и с разум, с умисъл. Подхвърли се над водата и като докосна с крака камъка, блъсна с ръце метиса във водата. После зае неговото място. Не погледна какво стана с него. Защото не можа да откъсне поглед от злокобното гъмжило, което се размърда по брега тревожно, разочаровано, изгубило неочаквано жертвите си. Загледа ги като хипнотизиран, вцепенен от ужас.

А Жоао, понесен от течението, размаха ръце. Докосна каменната стена, опита да се покатери по нея. Не успя. Изхлузи се и пак цопна във водата. Ала не се отказа. Черната бездна под него му вдъхваше ужас. Подхвана се отново. И отново. Все напразно.

Най-сетне упоритостта му надделя. Той успя да докопа някаква по-здрава издадина. Залови се за нея. С последно усилие се измъкна върху скалата. В ръката му продължаваха да мъждукат измокрените светулки. Дори и мъртви, известно време те светят. Смяташе, че се е отървал от скорпионите. Но не! Не беше. Намериха го и тук. Нападнаха го отново — бавно, уверено и настойчиво. Той отстъпи крачка назад, втора, трета. Повече нямаше къде. Стената препречваше пътя му. А не можеше и напред. Там дебнеха противните, смъртоносни гадини. Всъщност какво търсеха те? Скорпионите живеят само когато бъдат настъпени, когато бъдат заплашени. Каква беше тази нападателност, тая необяснима стръв за убийство?

Нямаше време да дири причината, да си изяснява — всеки миг някое закривено нокътче можеше да се впие в кожата му, да впръска отровата си. От един скорпион, колкото и едър да беше, Жоао нямаше да умре. Но от няколко, от цял легион...

Трябваше да се спасява, поне да направи опит за спасение. Отдръпна се още по-назад, понечи да се покатери по отвесната стена. Но къде всъщност? Беше попаднал пак в задънен тунел. Главата му се удари о ниския свод. Ала не се отказа. Кракът му, както диреше по-висока опора, случайно натисна нещо, което не го удържа, поддаде се под тежестта му, хлътна навътре. И нещастникът се изхлузи надолу. Не падна върху освирепялото гъмжило, защото в същото време дъното на пещерата се поклати и бавно се отмести встрани. През зиналия отвор блисна блясъкът на тропическия ден. Заслепени от светлината, скорпионите се отдръпнаха назад като лъскава черна вълна.

Дива радост сграбчи сърцето на Жоао. Светлина — това значеше спасение, значеше свобода, живот. Значеше и богатство. А с богатство светът щеше да му принадлежи — с всичките си блага, с лука, с момичетата. И с охолно семейство, с много деца. И със сигурност, обезпеченост, уважение...

Той пристъпи крачка напред, но тозчас отскочи обратно. Насреща му, на двадесетина разкрача пред пещерата, опънали лъковете, стояха в заплашителен полукръг туземците. А в очите им, в

нашарените със синьо и червено лица се четеше непоколебима решителност. Сурова, безпощадна присъда.

Мозъкът му премисляше бързо, преценяваше. Нима щеше да бъде победен, когато се смяташе победител? Не, нямаше да се даде! Сан Жоао, помогни! Мадоно, смили се! Трябваше да се справи и с тая опасност, както с много други. Трябваше да се сбъдне предсказанието!

И се сети — кипусът! Оная връв с ресните! Само тя щеше да ги укроти. Но тя остана у Алваро, там, наскре подземяния поток.

Жоао трябваше да се върне, да вземе връвта, да я размаха пред диваците. Тогава те пак щяха да отстъпят, както тая сутрин, можеше дори да ги склони и друго, да му станат носачи. Защото сам с Алваро не би могъл да отнесе повече от два товара. А какво са два товара пред онова, което щеше да остане тука?

Страхът от диваците, алчността — бяха по-силни от страха пред скорпионите. И той го преодоля. Тичешком, вдигайки високо крака, прегази гадното гъмжило и достигна потока.

— Алваро! — извика той.

Не довърши. Обезумял от ужас пред пъплещите отровни твари, пред обграждащата го отвред заплашителна тъмнина, в тая подземна дупка без изход, в тоя жесток капан, със замъглен от сляпа алчност поглед, Алваро, почти без да размисля, вдигна пистолета. Допуснал бе, че Жоао се връща да му отмъсти за това, че го бе блъснал във водата; да го отстрани от пътя си, та да няма друг, с когото да дели. В последния миг в съзнанието му изплава мисълта, която метисът повтаряше често — правилото в живота му: „Стреляй пръв!“ Трябваше да превари, нямаше право да изчаква. И той натисна спусъка.

Гърмежът проехтя като мълния под нависналия свод. Забоботи, удесеторен от близкото ехо.

Жоао, хванал се за корема, сгърчен от болка, отстъпи назад да намери опора. Но не свари да се задържи. Блъсна се в струпаната златна и сребърна посъда. Разтърсена от неговия тласък, камарата се срина със звън отгоре му, затрупа го цял. От главата до нозете.

Последното, което зърнаха очите му, преди да ги обхване вечният мрак, беше това — грамада от злато, която го засипваше, която го затискаше с неимоверната си тежест, с тежестта на златото. За тая тежест бе мечтал цял живот. И ето, усещаше я с цялото си същество.

Предсказанието се сбъдна — пред смъртта си се ровеше в злато... Злато... Злато...

Една триметрова статуя се катурна през потока, достигна камъка, върху който трепереше Алваро, потресен от станалото, и с цялата си тежина премаза краката му. Алваро не изгуби съзнание от болката. Нямаше право. Трябваше да се бори, трябваше да се измъкне. Опитваше да изпълзи. А не можеше. Златото го бе приковало към скалата, не го изпускаше. По инкската статуя като по мост пропълзяха скорпионите, облазиха го. Отмъкнаха нанякъде светулките от ръцете му. Настана пълен мрак. И сякаш той мрак ставаше още по-зловещ от стоновете на умирация метис, при допира на хилядите шумолящи телца. Алваро се задушаваше в мръсния въздух на пещерата, от смрадта на изцежданата отрова.

Все по-слаби, по-безболезнени му изглеждаха опарванията на смъртоносните жила, все по-малко боляха счупените крака. Обгръщаше го някаква неподозирана лекота.

И губеше съзнание...

Алваро Бентес да Иса потъваше в мрака на небитието, изчезваше с цялата си стръв за живот, с дръзките си мечти: за здраве, за сила, за могъщество. Стопяваше се непостигнат образът на безсмъртния властник, на свръхчовека, на свръхгения... Превръщаше се в нищо...

СПАСЕНИЕТО

Племето на каляуайхите стоеше вцепенено в богобоязлив ужас пред Свещената пещера — там, където бяха влезли вече не излязоха двамата бандити и Лемолемо.

Стиснал украсения с пера от тукан скиптър, Тасулинги гледаше напред със замръзнало, като издялано от желязно дърво лице. До него редом, едва скрил потресата в очите си, мълчеше и Уаюкума. Мълчеше, и то не само от неспособността си той път да обясни станалото. Раздвоена беше душата му. Защото именно той, не друг, беше длъжен да разтълкува станалото.

Заветът казваше ясно — когато каляуайхите получат кипуса с тринадесетте възела и златния къс на края, това значи, че обетът им е отпаднал, че вече няма табу върху Свещената пещера, че вече имат право да я напуснат.

Това беше ясно — макар и тъй неочаквано, тъй необяснимо. Такъв беше обетът — в него не се споменава кой ще донесе кипуса: бял или меднокож. Значи можеше всеки...

Защо тогава Инти им отне Лемолемо?

Множеството очакваше неговите думи. Всички. И Тасулинги. И Уаюкума заговори:

— Инти освободи от обета племето на каляуайха. И каляуайхите вече могат да напуснат Свещената пещера, да напуснат и селвата. Да се завърнат в далечната Горна земя... По-далеч от пистолеросите...

Тогава се обади Тасулинги:

— А Лемолемо?

Уаюкума замълча дълго, преди да отговори:

— Инти не дава нищо даром. Лемолемо е жертвата, откупът...

Види се, за простодушните индианци това обяснение даваше отговор на всички съмнения. И на Тасулинги. Само не и на доктор Павлов. Само той запита:

— А в завета на каляуайха говори ли се, че Инти ще иска такава жертва?

Жрецьт се замисли.

— Не! Не се говори.

— Тогава — изправи се доктор Павлов. — Тогава Инти няма да се сърди, ако опитаме да спасим Лемолемо.

И той тръгна решително към доскоро забранения хълм.

— Стой! — спря го с ръка Уаюкума.

Докторът се обърна.

— А защо? Вече няма табу.

Жрецьт се поколеба. Трудно можеше да се пригоди към новото.

Наистина, няма...

Павлов продължи напред, спря се на мястото, където бе видял пукнатината в скалата като пролука на каменна врата и където бяха изчезнали бандитите и червенокожият му приятел.

Той се обърна назад.

— Тасулинги, заповядай на хората си да донесат лостове и чукове! Да разкъртим скалата...

А туземците все не се решаваха.

— Вече няма табу! — изкрещя им Павлов, вбесен от суеверното им вцепенение.

Изглежда, най-сетне тая мисъл успя да проникне в съзнанието на вожда. И той, сякаш разбуден от сън, се раздвижи, обърна се, започна да издава заповедите си. А народът, послушен, както винаги, се разтича да изпълни нарежданията му, хвърли се с неочаквана жар да разкъртва скалата.

За жалост — безуспешно. Отломък след отломък, късче след късче, песъчинка след песъчинка се откъртваха от каменната грамада, отдолу се натрупа цяла могилка, а тайнственият вход все не се показваше.

Павлов вече се бе разколебал напълно дали копаеха тъкмо там, където трябва, когато някой извика откъм реката:

— Лемолемо!

Всички като поразени от гръм обърнаха нататък глави.

— Лемолемо е тук.

Тълпата се юрна към реката — и най-отпред Тасулинги, отхвърлил от каменното си лице маската на безразличието, забравил достойнството си на безстрастен вожд.

Младият каляуайха излизаше от водата, наистина бледен, изранен, все още в някакъв унес като внезапно разбуден сомнамбул, но жив, здрав, истинският Лемолемо, а не безплътната му сянка, явила се от Страната на прадедите.

Възвърнал изведнъж стойката си на вожд и леденото изражение на бронзовото си лице, Тасулинги положи ръка върху рамото му.

— Лемолемо се върна. Значи Инти е простил на каляуайха. Инти е умилолюбивен...

До него застана Уаюкума:

— Народът на каляуайха може да се върне в далечната родина. И да се махне от омразните пистолероси. Защото те пак ще дойдат. Никога не се отказват, когато са решили да обезлюдят селвата...

Народът посрещна с радост това решение. Хората не искаха да умират — искаха да живеят. Искаха да пътуват, кръвта им на странстващи лечители ги тласкаше към пътешествието. А досега дългът ги спираше, сковаваше порива им...

Едва успял да се въздържи до този миг, доктор Павлов се изправи пред Лемолемо. Ученият в него не можеше повече да чака, жадуваше час по-скоро да разбере какво е било въздействието на неговото откритие.

— Къде беше, приятелю? — запита го той.

Младежът дигна рамене.

— Лемолемо не помни нищо... Лемолемо се събуди в реката... Как ли бе попаднал там... И преплува до брега... Това е...

Наистина не помнеше. Нито един спомен, нито отглас на спомен от някогашния Уанай не беше останал в съзнанието му. Сякаш нищо не бе преживял, сякаш не бе бил Уанай, сякаш не бе отмъстил вместо Уанай.

Някаква непозната съпротива на организма, някаква самозащитна сила срещу чуждото вмешателство, нещо като обикновената имунна реакция, бе успяла да разгради, да унищожи проникналите чужди рибонуклеинови киселини — цялата прелята памет.

Дори и мъртъв, Уанай бе успял да запази тайната си. Сълзите на Инти нямаше да разпалват човешката алчност...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.